CAMPANELLA

GÜNEŞ ÜLKESİ

Türkçesi
Vedat Günyol - Haydar Kazgan

DÜNYA KLASİKLERİ KÜLTÜR DİZİSİ
SOSYAL YAYINLAR

CAMPANELLA GÜNEŞ ÜLKESİ

SOSYAL YAYINLAR

DÜNYA KLASİKLERİ KÜLTÜR DİZİSİ: 11

GÜNEŞ ÜLKESİ

Tommaso Campanella / Çevirenler: Haydar Kazgan - Vedat Günyol / Yayınlayan: Sosyal Yayınlar / Birinci baskı: Mart 1985 / Kapak baskısı: Matbaa 70 / Dizgi ve baskı: Ağaoğlu Matbaası.

GÜNEŞ ÜLKESİ

CAMPANELLA

GÜNEŞ ÜLKESİ

Çevirenler:
Vedat Günyol - Haydar Kazgan

SOSYAL YAYINLAR
Divanyolu, Klod Farer Cad. 16/2
İSTANBUL — Tel 528 33 14

Bu çeviri, aslı lâtince olan *Civitas Solis*'in İtalyanca, İngilizce ve Fransızca çevirileri karşılaştırılarak yapılmıştır.

ÖNSÖZ

Tommaso Campanella (1568 1639), düşüncelerini yirmi yedi yıllık hapis hayatıyla ödemiş bir düşünce kahramanıdır. Onun yaşadığı dönem, Avrupa katolik dünyasının parçalanmaya başladığı, modern dünyayı hazırlayan politik, ekonomik ve kültürel olayların oluştuğu günlere rastlar. Daha XIV. ve XV. yüzyıllarda, katolik Kilisesinin katı dogmalarına, büyük ve haksız zenginliğine, derebeylik düzeninin kötülüklerine karşı, çeşitli tarikatların önderliğinde, yer yer baş gösteren ayaklanmalar Avrupa'yı baştan başa saran bir nitelik kazanmıştı. Bir yandan Kilisenin, bir yandan da kral kuvvetlerinin bastırıp ortadan kaldırdığı bu tarikat ayaklanmaları, başka başka yerlerde, başka adlarla yeniden örgütlenip harekete geçiyordu. İşte, Bohemya'da uzun süre etkin olan Picard'lar ya da Adamist'ler! İşte, İtalya, Fransa ve Almanya'da «insanın bu dünyada mutlu olmasını» isteyen Beggard'lar! İşte, İngiltere.deki Wyclif'çiler, orta Avrupa'daki Hus'cular! Bütün bu tarikatlar, dinsel yenilikler yanında, daha haklı bir toplumsal düzen kurma çabası içindeydiler. Hus'cuların bir kolu olan Taborit'ler, dinsel törenlerin bir çoğunu atmakla kalmıyor, din reformunu mal ortaklığına dayanan toplumsal bir devrimle tamamlamak istiyorlardı.

İşte, Campanella bu toplumcu görüşten, bu devrimci ilkelerden yola çıkar ve «Ben doğacak yeni sabahların çan sesiyim» der. Ne yazık ki, ufukta beliren

bu yeni sabahı göremeyecektir. Ama, onun adı felsefe ve sosyal doktrinler tarihinde, bir müjdeci olarak, yaşamış ve yaşayacaktır.

Campanella, İtalya'da Calabria bölgesinde Stilo kasabasında dünyaya geliyor. Daha küçük yaştan, üstün zekâsı ve okumaya olan aşırı tutkunluğuyla dikkati çekiyor. On üç yaşında çeşitli konular üstüne şiirler yazıyor, uzun uzun söylevler veriyor. On beş yaşında Cosenza dominiken manastırına giriyor ve orada Aquino'lu ermiş Augustinus'un *Somma Theologica*'sını defalarca okuyor. Çok geçmeden manastırda okumadığı eser kalmıyor. Bilgiye olan susuzluğunu bir şiirinde şöyle dile getiriyor: «Dünyanın bütün kitapları doyuramaz kafamın açlığını. Neler neler okumadım! Ama yine de kafamın açlığından ölüyorum... Anlayışım arttıkça, bilgim eksiliyor...»

Dinsel konulardan az zamanda bıkan Campanella, felsefeye veriyor kendini. Büyük İtalyan filozofu Telesio'da aradığı önderi buluyor. Doğruyu kitaplardan çok, tabiatın gözleminde arayan Telesio, Aristoteles'in bütün bir çağı etkileyen felsefesine karşı tabiat felsefesini savunuyordu. Bu amaçla da *Academia Telesiana* adıyla bir felsefe derneği kurmuştu. Telesio'nun temel düşüncesi şuydu: Bilim soyut kavramlardan değil, gerçek varlıklardan yola çıkmalıdır; deney, bilimin başvurması gereken temel kuraldır.

Campanella yirmi iki yaşında ilk eserini yazıyor. Bu, Telesio'yu düşmanlarına karşı savunmak ve Aristoteles felsefesini çürütmek amacıyla kaleme aldığı *Philosophia sensibus demostratat*'tır. Eser cizvitlerin saldırısına uğruyor. Sapkınlık ve büyücülükle suçlanan Campanella, Papa'nın emriyle Cosenza'dan ayrılıp Stilo'ya dönmek zorunda kalıyor. Stilo manastırında boş vakitlerini okumak, bilgisini arttırmakla değerlendiren Campanella, çok geçmeden «bu dar ve ka-

ranlık hapisevinden» kaçıyor. On yıl, İtalya'yı baştan başa dolaşıyor. Venedik'te Galile'yle, daha birçok tarihçi ve filozofla tanışıyor. Uğradığı yerlerde, alışılmış düşüncelerle, kör inançlarla savaşıyor. İtalya'nın hemen bütün büyük kentlerini gördükten sonra, savaşkan ve kararlı, Stilo'ya dönüyor.

Campanella'nın hayat dramı burada başlıyor. 1600'larda bütün güney İtalya, İspanya'nın bir sömürgesi haline gelmişti. Özellikle Calabria bölgesi, din adamlarının elinde daha da yoksullaşmıştı. Bir yandan enkizisyon vahşeti, bir yandan yoksulluk, toplumsal isteklere yol açmaktaydı. Kültür merkezleri olan kitaplıklar ve akademiler kapatılmıştı. Serbest düşünce manastırlarda barınabiliyordu ancak.

Yurdunu İspanyol boyunduruğundan kurtarınayı düşünen Campanella bir ayaklanma tertiplemeye başlıyor. Pietro Giannone *Napoli Tarihi* adlı eserinde bu ayaklanma için şunları söylüyor: «Campanella yeni düşünceleri, özgürlük ve cumhuriyet tasarılarıyla az kalsın Calabria'nın altını üstüne getirecekti. Krallıkları yeni bir düzene sokmaya, toplumları yönetecek anayasalar koymaya kadar ileri götürmüştü işi.» Anlaşılan, Campanella, sonradan hapiste yazacağı *Güneş Ülkesi*'nin toplum düzenini daha o zamandan tasarlamış, politik ayaklanmayı, daha önceki sapkın tarikatların yaptığı gibi, toplumasl bir reformla tamamlamaya kalkmıştı.

Papa Paulus V, Urbanus VII, Bacon ve Richelieu gibi astrolojinin özel etkilerine inanan Campanella, yıldızlardaki birtakım belirtilere bakıp, dünya yüzünde, özellikle Napoli krallığında ve Calabria'da devrimler olacağını söylüyordu. Dinsel ve toplumsal alanda gerekli saydığı yenilik düşüncelerini birçok manastır rahiplerine benimsetmişti. Giannone'ye bakılırsa, üç yüzü aşkın rahip bu ayaklanmaya katılıyor. Birçok

vaiz halkın arasına girip «Özgürlüğe kavuşmak, parayla insan kanı akıtan, yoksulları ezen kral adamlarının işkencelerine son vermek için birleşmeye» çağırıyorlar onu. Napoli'li birçok soylularla birlikte bir hayli piskopos da bu ayaklanmayı destekliyor. Bu ara, bir Türk donanmasının yardımı da sağlanıyor.

Ama, ayaklanma önceden haber alınarak önleniyor ve bir Türk gemisine kaçmak üzere anlaştığı bir kayıkçıyı bekleyen Campanella bir kulübede yakalanarak Napoli'ye götürülüyor. Atıldığı hapishanede korkunç işkencelere uğruyor. *Atheimus triumphatus* adlı eserinin önsözünde Campanella çektiği işkenceleri şöyle anlatıyor:

«Elli hapishaneye girdim çıktım. Yedi kez, tüyler ürpertici işkencelere uğradım. Son işkence kırk saat sürdü. Bedenimi iplerle sıkı sıkı sarıp kan revan içinde bıraktılar. Ellerimi arkaya bağlayıp, sivri bir kazığın üstüne sallandırdılar beni. Kırk saat sonra beni öldü sandılar, işkenceyi durdurdular. İşkencecilerimden bazıları, canımı daha da yakmak için, asılı bulunduğum ipi habire oynatıyor, boyuna küfür savuruyorlardı. Bazıları da, «Yaman adam, doğrusu» demekten kendilerini alamıyorlardı. Hiçbir şeyle sarsamadılar, alt edemediler beni, bir tek söz bile alamadılar ağzımdan.[1] Tam altı ay süren bir hastalıktan, bir mucizeyle kurtulduktan sonra, bir çukura attılar beni. On beş ay kaldım orada. Sonra yargıç önüne çıkarıldım. Önce

1. *Campanella'nın çağdışı Rossi adında bir yazar şöyle yazıyor: Campanella'ya otuz beş saat boyunca yaptıkları işkence öylesine vahşiceydi ki «kıçının bütün kan damarları kopmuş, açılan yaralardan durmadan kanlar boşanıyordu. Bununla beraber, dişlerini sıkıp işkenceye öylesine dayandı ki, ağzından, bir filozofa yakışmayacak tek kelime bile alamadılar.»*

bana: «Öğrenmediğin şeyi nasıl bilebilirsin? Şeytan mı var senin emrinde?» diye sordular. Ben de: «Bildiklerimi öğrenmek için, sizin içtiğiniz şarapların on misli kandil yağı harcadım» diye karşılık verdim. *Üç Düzmeci* adlı kitabı yazmakla suçladılar beni. Oysa, ben daha dünyaya gelmeden basılmıştı bu kitap. Beni Demokritos'un düşüncelerini benimsemekle, kiliseye karşı düşmanca duygular beslemekle, din kurallarının dışına çıkmakla suçladılar. Güneş'te, Ay'da ve yıldızlarda devrimleri haber veren belirtileri ileri sürüp ayaklanmalar hazırlamakla, dünyayı sonsuz ve bozulmaz gösteren Aristoteles'e karşı çıkmakla suçladılar beni. Bütün bunlardan ötürü, beni tıpkı Jeramiah gibi, havasız, ışıksız bir çukura tıktılar.»

Campanella'nın hapislik hayatı yirmi yedi yıl sürüyor. Böylesine uzun bir işkence hayatına Campanella gibi ruh ve kafaca sağlam, inançlarında sarsılmaz bir insan dayanabilirdi ancak. Nitekim işkencecilerine karşı başı hep havada kalıyor, onlardan ne bağışlanmasını istiyor, ne de yardım bekliyor. İstediği tek şey, kitap, kâğıt ve kalem; yani, kafasını beslemek ve kafasının ürünlerini dışarıya saçmak.

Campanella'nın hapis hayatı 1626'da sona eriyor. İspanya kralı Philip III'ün ölümünden sonra (1621), papa Urbanus VIII'in beş yıl süren çabasıyla serbest bırakılıp Roma'ya gidiyor. Çok geçmeden, pusuda bekleyen düşmanlarının saldırısına uğruyor ve Fransız elçisinin yardımıyla Fransa'ya kaçıyor. Kardinal Richelieu ve Louis XIII.'den yakınlık ve yardım gören Campanella ömrünün geri kalan kısmını Paris'te dominken manastırında sessiz ve rahat, geçiriyor. 1639'da, yetmiş bir yaşında ölüyor.

Campanella, hemen hepsi Lâtince olan sayısız eserler yazmıştır. Felsefe tarihinde Campanella'nın adı, Aristoteles felsefesinin düşmanı ve deneysel yöntemin öncüsü olarak anılmaktadır. Bacon'dan önce, fizik alanında, gözlem olmadan, varsayımlar deneylemeyle kontrol edilmeden sağlam hiçbir bilgiye varılamaz, diyen o olmuştur (G. Fonsgrive), Calabria'lı filozof, her şeyden önce, felsefeyle tanrıbilimi birbirinden ayırmak gerektiğini ileri sürüyor. Ona göre, felsefe duygu ve akıl yoluyla varılan tabiat bilgisidir, İncil'se imanla tabiat-üstü dünyasını tanımayı amaç edinmiştir. Tabiatı öğrenmek, günlük yaşayımızda ondan faydalanmak anlamına geldiği halde, tanrıbilim sadece ruhun kurtuluşuyla ilgilenmektedir. Onun için, felsefe, tabiatın sırlarına yönelmiş bir araştırma olarak, Kutsal kitapların baskısından kendini kurtarmalıdır. Çünkü, bu kitapların böylesi bilgiyle hiçbir ilişkisi yoktur. Ayrıca felsefe, kendini insandan (örneğin, Aristoteles'ten) gelen her türlü otoriteiden de kurtarmalıdır. (Bruna Widmar)

Felsefe eserlerinin değeri ne denli büyük olursa olsun, Campanella'dan bugüne kalan, adını ölümsüzleştiren şey, hiç şüphe yok ki, *Güneş Ülkesi*'nde dile getirdiği toplumsal bir düzen düşüncesidir. İlk defa Utrecht'de 1643'de basılmış olan *Güneş Ülkesi, (Civitas Solis)*, Platon'un *Devlet*'i ve Thomas More'un *Utopia*'sıyla aynı düşünce çizgisi üzerinde, insanoğlunu mutlu bir yaşayışa kavuşturma yolundaki isteklerin en temiziyle yazılmış eserlerin başında gelir.

Güneş Ülkesi, Campanella'nın, günün birinde gerçekleşeceğini düşündüğü filozofça bir devlet tasarısıdır. Campanella bütün kötülüklerin ve haksızlıkların kaynağını, insanın kendinden başkasını düşünmemesinde, dünya malının benim seni diye bölüşülmeside buluyor. Ona göre, insanlar, genel yarar kaygusundan

uzak oldukları sürece, kendi dar çevrelerinde, kendilerinden başkasını düşünmezler. Oysa, toplum halinde birleşen insanların amacı genel yarar olmalıdır. Özel çıkarları kaldıralım, toplum yararından başka bir şey kalmaz ortada. Bencil davranışlar, eninde sonunda, toplum güçlerinin çatışmasına yol açar. Oysa bu güçlerin genel yarara yönelmesi, güçler arasında tutarlı bir denge yaratır. Onun için, Güneş Ülkesi'nde her şey devletin, genel yararın buyruğu altındadır.

Ama, denilecektir ki, özel mal mülk olmazsa, insanları nasıl çalıştırırız? Campanella buna, insanlarda dayanışma bilinci, topluma yararlı olma isteği yaratarak, diye cevap verecektir. Tarih bize, Romalıların, yoksulluklarına rağmen, yurtları uğrunda seve seve savaşa atıldıklarını göstermiyor mu? İlk Hıristiyanlar zamanında, kazançtan, mal mülk düşüncesinden uzak, dünyadan elini eteğini çekmiş, topluluk uğrunda kendi çıkarlarını, sevgilerini, hattâ canlarını bile hiçe sayan rahipler aynı özgeçilik örneği vermiyorlar mıydı bize? Bugünkü toplumda bile, kardeşçe çalışma, çıkarsız yarışma örnekleri görmüyor muyuz? Şimdilik devede kulak olan bu örnekler niçin bir gün genelleşmesin? Ayrıca şu da var: Güneş Ülkesi'nde çalışma bir angarya olmaktan çıkmış, bir zevk halini almıştır. Aylaklık ayıp, yüz kızartıcı bir şeydir orada.

Campanella filozofça devlet tasarısında, mal mülk ortaklığı yanında, kadın ortaklığını da ele alıyor. Kendinden önce, Platon da devlet içinde anlaşma, kaynaşma yaratır diye, kadın ve çocukların ortak olmasını savunmuştu. Ne var ki, Platon, bu ortaklığı yalnız yöneticiler için öngörüyordu. Campanella ise, bu ortaklığı bütün toplum için istiyor. Şunu unutmamak gerekir ki, kurmacı Platon'dan önce, kadın ortaklığı —Heredotus'un da belirttiği gibi— bazı İskit kabilelerinde varmış. Bu kabilelerde kadınlar ata biner, avlarda, sa-

vaşlarda erkeklere eşlik ederlerıniş. Yunan tarihçisine bakılırsa bu ortaklığın amacı, kan bağıyla herkesi birbirine sıkı sıkıya bağlamak, kıskançlıkların, kinlerin önünü almakmış.

Öte yandan, Lykurgos Yasaları evlilik için birtakım yaş sınırları koymakta ve güçsüz düşen yaşlı erkeklere, aile yuvalarını bozmamak için, karılarını zaman zaman, evlenmeden çoluk çocuk sahibi olmak isteyen bekâr erkeklere sunma hakkı tanımaktadır.

Görülüyor ki, Campanella, soyun üremesine ve çocuk eğitimine verdiği önem dolayısıyla kadın ortaklığını benimserken, Platon'un düşüncelerinden faydalandığı kadar, antik çağ uluslarının yasalarından da esinlenmiştir.

Campanella, yeni bir altın çağın doğacağına ve bunun da *Güneş Ülkesi* gibi bir devlet düzeniyle gerçekleşeceğine inanıyordu. Aşağıda «Altın Çağ» adlı şiiri bunun sağlam bir kanıtıdır.

V. GÜNYOL

ALTIN ÇAĞ

Mutlu bir altın çağ olduysa eskiden
Niçin bir kez daha olmasın?
Her şey dönüp dolaşıp
Gelmiyor mu eski yerine?
Düşündüğüm, öğütlediğim gibi benim
Paylaşsaydı insanlar
Yararları, mutluluğu ve ahlâkı
Cennet olurdu dünya...
Uyanık, temiz sevgiler gelirdi diyorum
Azgın, kör sevgiler yerine
Yalan dolan, bilgisizlik yerine
Gerçek bilgi gelirdi
Ve kardeşlik zorbalığın yerine.

Bu şiiri dilimize S. Eyuboğlu çevirmiştir.

ŞİİRİN SESİYLE
GÜNEŞ ÜLKESİ

FİLOZOFÇA BİR DEVLET
TASARISI

Konuşanlar:

OSPİTALARİO
ve
COLOMBO'NUN CENOVALI KILAVUZU

Bu konuşmalar bir ospitalario ile Colombo'nun kılavuzlarından Cenovalı bir kaptan arasında geçer. Ospitalario, Kutsal topraklarda hastalanan hacılara bakmak amacıyla kurulmuş bir kuruma bağlı kimselere verilen addır. Kudüs'te Sen Jan tarikatı diye tanınan bu dinsel kurum sonradan Malta Şövalyeleri örgütünü meydana getirmiştir. Campanella'nm bu eserde sözünü ettiği Colombo'nun Kristof Kolomb'la hiç bir ilişkisi yoktur. Çünkü, bu konuşmada geçen olaylar ünlü denizcinin ölümünden sonraya aittir.

OSPİTALARİO

Haydi anlat bakalım şu deniz yolculuğunda başından geçenleri!

CENOVALI KAPTAN

Daha önce anlatmıştım ya dünyayı bir ucundan öbür ucuna nasıl dolaştığımı, Toprabana'ya varır varmaz nasıl karaya çıkmak zorunda kaldığımı. Bu adanın insanlarından korkup yakın bir ormana sığınmıştım. Bir süre sonra ormandan çıkmış, yürüye yürüye tam Ekvator'un altına düşen geniş bir ovaya varmıştım.

OSPİTALARİO

Peki, orada neler oldu?

C. KAPTAN

Orada, dört bir yanımı, kadınlı erkekli bir sürü insan sarıverdi birden. Hepsinin ellerinde silâhlar vardı. İçlerinde bizim dilimizi konuşanlar çoktu. Beni alıp Güneş Kent'e götürdüler.

OSPİTALARİO

Nasıl yapılmış bu kent, nasıl yönetiliyor, anlatıverin lütfen!

C. KAPTAN

Geniş bir ovanın ortasında yükselen bir tepe düşünün. İşte, kentin büyük parçası bu tepenin üzerinde kurulmuş. Ama kat kat çemberleri tepenin eteğinde öylesine uzaklara yayılmış ki, çapı iki-üç, bütün çevresi de yedi mili bulmakta. Bununla beraber, bir tepe üstünde kurulacağına, bir ovada kurulmuş olsaydı çapı bu kadar büyük olmazdı.

Kent yedi halkaya ya da çembere bölünmüş. Bunların her biri yedi gezegenden birinin adını taşıyor. Çemberler birbirine dört ayrı yolla bağlanmış. Her yol da bir kapı ile sona eriyor. Her kapı dört yönden birine bakıyor. Ayrıca öyle kurulmuş ki bu kent, her kim birinci duvar çemberini yaracak olsa, ikincisini yarabilmek için iki kat, üçüncüsü için daha çok çaba sarfetmesi, bütün kenti ele geçirmek içinse yedi defa saldırması ve her seferinde gücünü artırması gerekir. Ama, bana kalırsa, birinci duvarı bile ele geçirmek olacak şey değil. Öylesine kalındır çünkü; burçlar, kuleler ve hendeklerden başka türlü savaş ve savunma araçlarıyla bezenmiştir.

Kuzey kapısından girince (bu kapı baştan başa demirdendir, kolayca inip kalkacak ve sıkıca kapanacak biçimde yapılmıştır), gözüme birinci duvarla ikincisi arasında, yetmiş adım genişliğinde bir düzlük ilişti. Buradan, ikinci duvar boyunca uzanan, birbirine bitişik ve bir tek heybetli yapı gibi görünen zengin konaklar göze çarpıyordu. Bu konakların yarı yüksekliğinde boydan boya, sıra sıra kemerler uzanıyordu; bunların üstünde, tıpkı sütunlu avlular ya da manastırda olduğu gibi, altları geniş, zarif sütunlarla tutturulmuş üstü örtülü geçitler vardı.

Bu konakların alt katlarına, doğrudan doğruya içbükey duvarların iç kısmından girilir; yukarı katlaray-

sa mermer merdivenlerle çıkılır. Bu merdivenler, duvarların iç kısmındaki aynı biçimde geçitlere açılır. Bu geçitlerden de, duvarların her iki yanına bakan zarif pencereli üst kat odalarına çıkılır. Odaların hepsi adamakıllı süslüdür. İç ve dış duvarlarda oyulan pencerelerden ışık alırlar. Duvarlar alt kat duvarlarından daha incedir. Dış duvar, yani dışbükey duvar, aşağı doğru sekiz, iç duvar üç, ara duvarsa bir ya da yarım karış kalınlığındadır. Bu birinci çemberden çıkınca, ikinci düzlüğe varılır. Bu düzlük, birincisinden üç adım kadar daha dardır. İkinci çemberin duvarı altlı üstlü, birbirine benzeyen galerilerle süslüdür. İçlere doğru konakları çevreleyen bir başka duvar daha göze çarpar. Altta, sıra sütunlar, üstte, yani konakların yukarı katlarına açılan yerlerinde çok güzel resimler sıralanmıştır. Böylece, birbirine benzeyen düzlükler ve konakları kuşatan sütunlu galerilerle süslü çifte duvarlar arasından yürüye yürüye Kent'in son çemberine varılır. Bununla beraber, çemberlerin iç ve dış duvarlarındaki çifte kapılardan geçilince, insan hafif meyilli ve alçacık basamaklı merdivenleri tırmanır, yokuş yukarı çıktığının farkına varmaz. Tepenin doruğunda, geniş bir düzlüğün ortasında, usta elinden çıkmış büyük bir tapmak yükselmektedir.

OSPİTALARİO

Durmayın, ne olursunuz, durmayın, anlatın!

C. KAPTAN

Tapınak yuvarlak biçimindedir. Çepe çevre, kalın duvarlarla değil, iri, ama zarif sütunlarla çevrilidir. Tapınağın ortasında büyük, güzel bir kubbe, onun üstünde de, ortası delik, daha küçük bir kubbe yüksel-

mektedir. Bu kubbenin deliği, sunağın tam üstüne raslar. Tapınağın çevresi beş yüz elli adımı aşkındır; orta yerde, çepe çevre sütunlarla çevrili bir sunak vardır. Dış sütun başlıklarının üstünde sekiz kadem boyunda kemerler uzanır. Bunların dibinde, üç kadem yüksekliğinde bir duvar, tapınağın sütunlarıyla kemerleri tutan sütunlar arasında da güzel taşlarla döşeli galeriler vardır. Sayısız kapılarla süslü küçük duvarın iç kısmında yere çakılı iskemleler, ayrıca birçok güzel portatif sandalye göze çarpar. Sunağın tam üstünde iki büyük küre vardır: Bunların büyüğü gökyüzünü, küçüğü de yeryüzünü gösterir. Ayrıca, büyük Kubbenin tavanında altı büyük gezegenin resimleri görülür: Bunlar büyüklüklerine göre sıralanmışlardır. Altlarında adları ve yeryüzü olaylarına yaptıkları etkileri anlatan üçer dizecik yazılıdır. Sunağın üstüne yerleştirilmiş kürelerden, evreni baştan başa izleyebilirsiniz gözlerinizle. Yer, değirmi taşlarla döşelidir. Yedi gezegenin adlarını taşıyan yedi altın lamba, tapınağı gece gündüz durmadan aydınlatır.

Tapınağın üst kısmındaki küçük kubbe birtakım küçük ve güzel odalarla çevrelenmiştir. İç ve dış sütunların kemerleri üstündeki düzlükte, kimisi küçük, kimisi büyük odalarda kırk dokuz rahip oturur. Küçük kubbenin tepesinde dönen çok hassas bir yelkovan, sayısı yirmi altıyı bulan rüzgârların yönünü gösterir. Kent halkı buna bakıp ısı derecesini, o yılın bereketli olup olmayacağını, havanın denizde ve karada alacağı durumu kestirir.

OSPİTALARİO

Yiğit kaptanım, şimdi de bu kentin nasıl yönetildiğini anlatıverin, etraflıca. Öğrenmeye can attığım benim bu asıl.

C. KAPTAN

Kent'in en büyük yöneticisi bir başrahiptir. Halk *Hoh* der ona. Biz olsak *Metafizikçi* derdik. Gerek dünya işlerinin, gerek ahret işlerinin başı odur. Yetkisi mutlaktır. Verdiği yargılar kesindir, kimse ses çıkaramaz onlara. *Hoh*'un *Pon*, *Sin* ve *Mor* adlı eşit yetkide üç yardımcısı vardır. Bizim dilimizde bunlara *Güç*, *Akıl* ve *Sevgi* diyebiliriz.

Güç, barış ve savaşla ilgili bütün işleri yönetir. Askerlik işlerinde *Hoh*'tan sonra en yüksek yetkili odur. Belli başlı görevleri, subaylarla askerlere kumanda etmek, ordunun bütün silâh, cephane ihtiyaçlarını sağlamak, tahkimât yaptırmak, saldırılar hazırlamak ve buna benzer her çeşit işleri yönetmektir.

Serbest mesleklerin, el zanaatlarının, bilim işlerinin, bilim adamlarının, eğitim işlerinin, okulların yönetimi *Akıl*'ın görevleri arasında yer alır. Bilimlerin başındaki uzmanlar onun buyruğu altındadırlar: Bu uzmanlar sırasıyla şunlardır: Astrolog, kozmograf, matematikçi, geometrici, tarihçi, ozan, mantıkçı, söz ustası, gramerci, hekim, fizyolog, politikacı, ahlâkçı... *BİLGİ* adı verilen bir tek kitapta bütün bilimler şaşırtıcı bir açıklıkla özetlenmiştir. Bu kitap halka Pythagoras'cı yönteme göre okunur.

Yönetici Akıl, kentin iç dış, yüksek alçak bütün duvarlarını bilimlerin türlü yönlerini gösteren güzel resimlerle süsletir. Tapınağın dışı ve başrahibin vaaz verirken sesi dağılmasın diye aşağı indirilen perdelerin üstü, yıldızların büyüklük, nitelik ve hareketlerini yansıtan resimlerle donatılmıştır. Bu resimlerin altında üçer dizelik açıklamalar yer almaktadır.

Birinci çemberin duvarlarına, matematik ve geometri ile ilgili şekiller çizilmiştir. Sayıları, Archimedes ve Eukleides'in daha önce bulduklarından fazladır. Re-

simlerin boyu duvarın genişliği ile orantılıdır ve her birinin altında, birer dize halinde, açıklamalar, tanımlamalar, önermeler yer almaktadır.

Aynı çemberin dış duvarlarında dünya yuvarlağının bütün ayrıntılarıyla tam bir resmi, bir de her ülkenin haritası görülür: Haritalarda, bu ülke halklarının töreleri, yasaları, ataları ve güçleri ile ilgili kısa açıklamalar vardır. Çeşitli ulusların alfabeleri, Güneş Kent alfabesinin üstünde yer almaktadır.

İkinci çemberin, iç kısmında, değerli değersiz çeşitli taşların, madenlerin resimleri ile birlikte asılları da yer almaktadır. Hepsinin altında da ikişer dizelik açıklamalar yazılıdır. Çemberin dış kısmındaysa, yeryüzünün bütün denizleri, nehirleri, gölleri, pınarları, bir de şarap, bağ ve çeşitli içkilerin özellikleriyle kaynakları gösterilmiştir. İki - üç yüzyıldan kalma, hemen hemen bütün hastalıklara birebir gelen çeşitli ilâçlar şişeler içinde kemerlerin üstündeki duvar oyuklarına yerleştirilmiştir.

Altlarında kısa dizeler bulunan birtakım resimler yağmur, dolu, kar, şimşek ve hava ile ilgili başka şeyler üstüne bilgi vermektedir. Ayrıca, Güneş ülkeliler, rüzgâr, yağmur, gökkuşağı gibi bütün gökyüzü olaylarını, evlerinde taş üstüne çizmesini bilirler.

Üçüncü çemberin iç duvarları ağaç ve bitki türlerinin resimleriyle donatılmıştır. Bazı bitkiler toprak saksılar içinde kemerlerin dış kısımlarına yerleştirilmiştir. Bunların nerelerde yetiştiği, özellikleri, ne gibi hastalıklarda devâ olarak kullanıldıkları yazılıdır. Ayrıca insan bedeninin çeşitli kısımları, deniz ürünleriyle olan benzerlikleri de yazılıdır. Aynı çemberin dış duvarlarında bütün balık türleri —nehir, göl, deniz balıkları— resimlerle gösterilmiştir. Her türün soyu sopu, niteliği, yaşayışı, üreyişi, huyu suyu, ne işe yaradığı bir bir anlatılmıştır.

Bu duvarda bütün yer ve gök nesnelerinin, doğa ve sanat ürünleriyle olan benzerlikleri belirtilmiştir: Öyle ki, Piskopos, Zincir, Zırh, Çivi, Yıldız adı verilen ve Tanrı'nın günü yöremizde gördüğümüz başka nesnelere benzetilen balıklarla karşı karşıya gelince şaşkınlıktan ağzım açıkta kaldı. Daha görülecek neler neler vardı: Deniz kestaneleri, istiridyeler, midyeler, sular dünyasının görülmeye değer nesi varsa hepsi bir bir, güzel ve açıklayıcı resimlerle karşımıza konmuştu.

Dördüncü çemberin iç duvarlarında, çeşit çeşit kuşlar, özellikleri, yaşayışları, renkleriyle, canlandırılmış. Beni en çok şaşırtan şey, orada sahici bir anka kuşu görmek oldu. Dış duvarlarda, bütün sürüngenler, yılanlar, ejderhalar, kurtlar, böcekler, karasinekler, sivrisinekler, kelebekler, sümüklü böcekler vb. türlü özellikleriyle yer almış. Bu sayısız resimler, bu hayvanların gerçekte, aklımızın almayacağı kadar çok olduğunu göstermektedir.

Yeryüzünün daha gelişkin hayvanlarının resimleri beşinci çemberin iç duvarlarını süslemektedir. Ne de çokmuşlar meğer! Binde birini ancak tanıyabiliyor insan. Bunların kimisi öylesine büyük ki, resimleri dış duvara taşmış. Yalnız atlar içinde sayısız türler var. Sonra ne güzel şeyler, anlatamam.

Gelelim altıncı çembere. İç duvarda zanaatlar, sayısız araçlar, çeşitli uluslardaki kullanılışlarıyla ayrı ayrı gösterilmiş. Altlarına da bulucularının adları yazılmış. Dış duvarsa, bilim, savaş ve yasa işlerinde ün salmış üstün zekâların resimleriyle donatılmış: Musa, Orisis, Jupiter, Merkür, Lykurgos, Pompilius, Pythagoras, Zamloxis, Solon, Charondas, Phoroneus ve daha niceleri bir bir yer almışlar orda. Daha kimler yok ki! Muhammed bile var içlerinde. Ama Güneş Kentliler ona karşı pek büyük bir saygı beslemiyorlar, sahte, kötü bir yasacı gözüyle bakıyorlar ona. İsa'nın ve on iki

havarinin resimlerini en yükseğe asmışlar. Güneş Kentliler havarileri öbür insanlardan üstün tutuyor, onlara yüce yaratıklar gözüyle bakıyorlar. Sezar'ın, İskender'in, Pyrrhus'ün ve Annibal'in resimleri de yükseklere asılmış. Barışta ve savaşta ün salan, özellikle Romalı kahramanların resimleri daha aşağıda yer almakta.

Bütün bu çeşitli kişilerin Güneş Ülkesi'yle ne ilgisi vardı, bizim tarihimizi nerden biliyorlardı? Sonradan öğrendim ki, Güneş Kent'te bütün diller öğrenilirmiş. Dünyanın dört bir yanına, boyuna kâşifler, elçiler salar, çeşitli ulusların törelerini, yönetim yollarını, yasalarını, tarihlerini, iyi ve kötü yanlarıyla öğrenirlermiş. Bütün bu bilgileri kendi ülkelerinde uyguladıkları ve bundan zevk duydukları açıkça görülüyordu. Bu arada, Çinlilerin barutu ve basımcılığı bizden önce bulduklarını da öğrendim.

Güneş Kent'te bu sayısız resimleri açıklamak ve taşıdıkları anlamı öğretmekle görevli öğretmenler var. Gencecik çocuklar, daha on yaşına basmadan bu çeşitli bilimleri, hattâ bu bilimlerin tarihini, hiç güçlük çekmeden, adetâ oyun oynarcasına öğreniyorlar.

Hoh'un üç yardımcısından biri olan *Sevgi* Güneşlilerin üreme işini düzenlemekle görevlidir. Başlıca işi, kadınla erkeğin kusursuz bir soy yetiştirecek yolda birleşmelerini sağlamaktır. Güneş Kentliler, köpek ve at soyunun gelişmesine büyük önem veren ama, insan soyunun gelişmesine pek aldırış etmeyen bizlerle düpedüz alay ediyorlar. Böylece, çocukların eğitimi, hekimlik, eczacılık, tarım işleri, meyvacılık, hayvancılık, bir kelimeyle, yiyip içecek, giyim kuşam, cinsel alışverişle ilgili ne varsa, hepsi *Sevgi*'nin yönetimi altındadır. Kendisine bu konuda kadın-erkek birçok görevli yardım etmektedir.

İşte, Metafizikçi, bu üç yardımcısıyla birlikte, Kent'in, yukarıda saydığımız bütün işlerini yüksekten yönetir: Onun isteği dışında hiçbir şey yapılmaz. Devletin bütün işlerini bu dört kişi çekip çevirir ama, Metafizikçi ne yönde karar verirse, üç yardımcı ona boyun eğer.

OSPİTALARİO

Bu ülkenin kamu görevleri nelerdir? Halk nasıl eğitilir, nasıl yaşar? Devleti halk mı, kral mı, aristokratlar mı yönetir, lütfen söyler misiniz dostum.

C. KAPTAN

Bu ülkenin insanları Hindistan'dan gelmişler. Ülkeyi kasıp kavuran büyücü rahiplerin, haydutların ve zorbaların elinden kaçmışlar, filozofça ve ortak bir toplum kurup yaşamaya karar vermişler. Doğdukları ülkede kadınlar ortak olmadığı halde, onlar arasmda anlatacağım biçimde bir ortklık vardır. Onlarda her şey ortaktır. Paylaşma işini yöneticiler görür. Bununla beraber, bilimler, şerefler ve dünya nimetleri öylesine dağıtılmıştır ki, kimse bunları başkasının zararma ele geçirmeyi düşünemez. Onlara göre, insanın bir evi, bir karısı, kendi çocukları oldu mu, mal mülk derdine düşer. Bencillik bundan doğar. Oğlumuzu yükseltmek, zengin etmek ve miraslara kondurmak için halkın varını yoğunu elinden alırız. Paramızla, gücümüzle başkalarını buyruğumuz altına alınca, ya da güçsüz, yoksul ve tanınmış bir aileden-sek, cimri, hain ve iki yüzlü oluruz. Güneş Ülkeliler bencilliğin amacını ortadan kaldırmakla onu yok etmişler ve yerine ortak yaşama sevgisini koymuşlardır.

OSPİTALARİO

Ama, Aristoteles'in Platon'a karşı ileri sürdüğü gibi, bu koşullar altında hiç kimse çalışmaya yanaşmaz, geçimini sağlamak için başkalarının çalışmasına bel bağlar.

C. KAPTAN

Bu konuda seninle tartışamam, çünkü tartışma sanatını bilmiyorum. Yalnız şunu söyleyeyim ki, Güneş Kentliler yurtlarına inanılmayacak kadar büyük bir sevgi ile bağlıdırlar. Böyle olmaları da gerekir. Çünkü, yurt sevgisi, kişisel çıkardan vazgeçildiği ölçüde artar. Tarih bize bunu açıkça göstermiyor mu? Eski Romalılar özel mal mülkü hor gördükleri ölçüde kendilerini seve seve yurtlarına feda edebilmişlerdir. Bana kalırsa, bizim din adamları ve papazlar, eşlerine dostlarına olan aşırı sevgileri, yükselme tutkuları yüzünden bozulmasalar, ermişlere yaraşır bir hayat sürer, dünya malına o kadar düşkün olmaz, tıpkı havariler ve günümüzdeki birçok insanlar gibi, herkese iyilik yapmaktan başka bir şey düşünmezler.

OSPİTALARİO

Ermiş Augustinus da aynı şeyi söylemişti, yanılmıyorsam. Ama siz bana şunu söyleyin lütfen: Birbirlerine yardım etmek fırsatını bulamadıklarına göre, Güneş Kentliler hiçbir zaman dostluğun ne olduğunu bilemeyeceklerdir, öyle değil mi?

C. KAPTAN

Tam tersine. Bir defa, hiç kimse başkasından her-

hangi bir hediye alamaz. Çünkü, toplum ona ihtiyacı olan ne varsa hepsini sağlamaktadır. Yöneticiler de kimsenin, hakkettiğinden fazlasını almamasına dikkat ederler. Herkes neye ihtiyacı varsa alır onu. Dostluk, Güneş Kentlilerin gerek savaş ve hastalık gibi hallerde birbirlerine gösterdikleri yakınlıkta, gerekse bilimsel çalışmalarda, bilgi ve öğüt yoluyla birbirlerine yaptıkları karşılıklı yardımlarda açıkça gösterir kendini. Aynı yaştaki Güneşliler birbirlerine kardeş derler. Yirmi ikisini aşanlara baba, bu yaştan aşağı olanlara da oğul denir. Yöneticilerin belli başlı işlerinden biri de, kardeşlerin birbirine haksızlık etmemesine çalışmaktır.

OSPİTALARİO

Peki, nasıl başarıyorlar bu işi?

C. KAPTAN

Bizde ne kadar erdem adı varsa, Güneş Ülkesi'nde de o kadar yönetici adı vardır. Örneğin, Büyüklük, Cesaret, Namus, Cömertlik, Çalışkanlık, Tokgözlülük (ve daha başka) adlı yöneticiler vardır. Kim çocukluğunda, okulda bu erdemlerin birine en fazla eğilim gösterirse, bu göreve seçilir. Hırsızlık, adam öldürme, ahlâksızlık, uygunsuz çiftleşme gibi suçların ne olduğunu bilmezler. Onların birbirlerine yükledikleri suçlar nankörlük, kötülük, nezaketsizlik, tembellik, asıkyüzlülük, huysuzluk, hafiflik, dedikoduculuk ve yalancılıktır. Hele yalancılık onlar için vebadan beterdir. Bu suçların cezası, yargıçların uygun görecekleri bir süre, ortak sofradan uzaklaştırılmak ve kadınsız bırakılmaktır.

OSPİTALARİO

Yöneticiler nasıl seçilir, onu söyleyin!

C. KAPTAN

Daha önce, Güneş Kentlilerin nasıl yaşadıklarını anlatayım. Hemen şunu söyleyeyim: Kadınlarla erkeklerin kılığı hemen hemen aynıdır. Yalnız kadınların dizleri kapalı, erkeklerinki açıktır. Bu kılık savaşa daha elverişlidir. Erkek ve kız çocuklar, hiçbir ayrım yapılmaksızın, her türlü zanaat eğitiminden geçerler. Bir yaşla üç yaş arasında bütün çocuklar duvarlardaki resimler ve yazılar önünde dolaşa dolaşa hem alfabeyi, hem okumayı öğrenirler. Çocuklar dört bölüğe ayrılırlar. Her bölüğün başında, çocukları çekip çeviren bir başkanla, yaşlı bir öğretmen bulunur. Bunlar her işte ve bilgide denenmiş dürüst kimselerdir.

Bir süre sonra, çocuklar, güçlenip kuvvetlensinler diye, güreşe, koşuya, disk atmaya ve başka beden hareketlerine alıştırılırlar. Yedi yaşma kadar ayakları çıplak, başları açık gezerler. Daha sonra, çeşitli zanaatları öğrensinler diye, çocuklar bölük bölük, aşçı, marangoz, kunduracı, demirci ve resim atelyelerine götürülerek, hangi zanaata eğilimleri olduğu, nelerden hoşlandıkları öğrenilir. Yedi yaşındaki çocuklar, duvarlardaki yazılardan matematik kavramlarını öğrendikten sonra, doğa bilimlerini okumaya başlarlar. Bu dersleri dört ayrı öğretmen verir. Her ders dört saat sürer ve bu süre içinde her bölük bütün dersleri görmüş olur. Çünkü, çocukların bir bölüğü beden eğitimi yaparken, bir başka bölüğü de kamu hizmetlerinde çalışır, bir başkası da yalnız okuma yoluyla bilgilerini arttırır. Bu dersleri görüp öğrenenler, daha zor konu-

lara geçer, matematik, tıp ve başka bilimlere başlarlar. Öğrenciler arasmda durmadan bilimsel tartışmalar, yarışmalar tertiplenir. Zamanla, filân bilim dalında ya da falan zanaat kolunda kendilerini gösterenler, bu bilim ya da zanaatin yöneticiliğine getirirlir; artık herkes onlara usta gözüyle bakar. Tarım ve hayvancılık, gözlem yoluyla öğretilir. Öğrenciler öğretmenleriyle birlikte tarlalara gidip çalışma yollarını incelerler. İçlerinden en çok beğenilen ve saygı görenler, birçok zanaat ve meslekten anlayan ve bunları en büyük başarıyla uygulayanlardır. Onun için Güneş Ülkelilerin, zanaatları hor gören, buna karşılık, hiçbir meslekleri olmayan, hiçbir yararlı iş görmeyen, bolluk içinde aylak yaşayıp zevkleri ve keyifleri için sürü sürü insan kullanan kimselere soylu kişi gözüyle bakan bizlerle ne denli alay ettiklerini anlatamam. Onlara göre, böylesine bir tutum bir devlet için en kötü sonuçlar doğurabilir: Ahlâksızlıklar okulu denebilecek böylesi bir topluluktan sürü ile haydutlar, eli bıçaklılar çıkar.

Öbür yöneticileri, en büyük dört yönetici (*Metafizikçi, Güç, Akıl* ve *Sevgi*) ile her görevin özel öğretmeni seçer. Bu öğretmen kimin şu ya da bu erdemden, şu ya da bu sanattan hangisini öğrenebileceğini herkesten daha iyi bilir. Onları Yöneticiler Kurulu önerir. Bu öneriye karşı, ya da bu öneriden yana bir diyeceği olan söz alıp konuşur.

Hoh olabilecek kimsenin, cumhuriyet olsun, krallık olsun, bütün devletlerin yasalarını, devlet biçimlerini, geleneklerinin ve dinlerinin tarihlerini derinlemesine bilmesi gerekir. Ayrıca yasa koyanları, sanatları geliştirenleri adlarıyla bilecek; bir de yerde ve gökte olup bitenlerden haberi olacak. Bütün mekanik sanatlar üstünde bilgisi olacak (pratik bilgi aranmadığına göre, yukarıda sözünü ettiğimiz adlarla bu sanatların her biri iki günde öğrenilebilir). Fizik ve astronomi

bilgisi de ayrıca önemlidir. Yabancı dil üstünde o kadar titizlikle durulmaz. Çünkü, memlekette bol bol (gramerci adı verilen) tercüman vardır. Ama, her şeyden önce, *Hoh*'tan istenen, metafiziği ve teolojiyi iyiden iyiye, bütün bilim ve sanatları, ilkeleri, tanımlamalarıyla adamakıllı bilmesi, nesnelerin benzerlik ve ayrılık ilişkilerini, dünyanın düzenini ve kaderinin, Tanrı'nın ve yaratıkların önem sırasını ve benzerliklerini, Tanrı'nın gücünü, Tanrı'da gerçeğin ve idealin birleşmesini kavramış olması, Tanrı ve insan sevgisine ermesi, yer gök ve denizle ilgili ne varsa, hepsini bilmesi, hiç değilse bir insanın ulaşabileceği bilgi katma varmasıdır. Ayrıca, *Hoh*'un peygamberlerin kitaplarını ve astroljiyi adamakıllı incelemiş olması aranır. Böylece, Güneş Ülkeliler, kimin *Hoh* olacağını daha önceden kestirebilirler. Çünkü böylesine geniş ve çeşitli bilgiye herkeste pek rastlanamaz. Böylesine yüce bir göreve kimse otuz beşini doldurmadan seçilemez. Bu görev ömür boyunca sürer. Ama, bu ara, Güneş Ülkesi'nde *Hoh*'tan daha bilgili, devlet işleri için daha yetkili birisi çıkacak olursa, o zaman eski *Hoh* yemi her zaman?

OSPİTALARİO

Ama kim böylesine bilge olabilir? Kendini bilimlere adamış birisi, yönetim işinin üstesinden gelebilir mi her zaman?

C. KAPTAN

Bu soruyu ben de sormuştum Güneş Kentlilere ve şu karşılığı almıştım: «Biz böylesi bir bilge adamın devleti iyi yöneteceğine sizlerden —başınıza çok zaman bilgisizleri geçiren ve bunları sırf hükümdar so-

yundan geldiği için ya da güçlü bir partice seçildiği için yönetime elverişli sayan sizlerden— daha çok güvenriz. Bizim *Metafizikçi*, her çeşit yönetim işinde acemi olabilir ama, o uçsuz bucaksız bilgisi, onu kötü, hain ve zorba olmaktan ister istemez alıkoyar. Bununla beraber, başkanımızın bilgisinden çıkardığımız kanıta siz bizler kadar önem vermezsiniz. Çünkü, sizler bilgin diye Aristoteles'in ya da başkalarının gramer ve mantık kurallarını en çok bilenlere diyorsunuz ve böylece sizin ülkenizde bilim, sadece domuzuna yorulma ve kölece ezbercilik isteyen bir iştir. Bu da insanın düşüncesini körletir, onu olayların derinine inmekten alıkoyar, bir sürü laf kalabalığı ile yetinmesine yol açar, ruhunu alçaltır, kitapların ölü kelimeleriyle kafasını doldurur. Onun için, böylesi bilginler Tanrı'nın bütün varlıkları nasıl yönettiğini, tabiatın ve ulusların kurallarını, törelerini bilmezler. Oysa, bizim *Hoh*'umuz için böyle bir şey söylenemez. Çünkü, böylesine geniş bir bilgiye ulaşabilen kimse bununla dehasının yüceliğini göstermiş, en çetin görevlere, özellikle devlet yönetimine elverişli olduğunu ispatlamış sayılır. Ayrıca, bize göre, kendini sadece bir tek bilime adayıp, sadece kitaplarla yetinmiş bir kimse kafası tam gelişmemiş, beş para etmez bir kimsedir. Dehanın özü bütün bilimleri kendine mal etmek ve derinlere inmektir: İşte, bizim en yüce başkanımız *Hoh* öyle olmalıdır. Ki öyledir de. Öte yandan, *Hoh*'un yardımcısı olan öbür üç başkanın doğrudan doğruya görevleriyle ilgili işlerde derin bilgileri olması gerekir. Ortak işlerdeyse sadece tarih olaylarını bilmeleri elverir. Örneğin, *Güç*, binicilik, ordu düzeni, ordugâh kurma, silâh yapımı, tabiye, tahkimat gibi işlerde yetki sahibidir. Ama bunları yapabilmesi için, felsefe, tarih, politika, fizik vb. bilmesi gerekir. *Aşk* ve *Akıl* için de aynı nitelikler istenmektedir. Güneş Kentlilerin yaşa-

ma yollarından, eğitim araçlarının üstünlüğünden söz ederken şunları belirtmem gerekir. Daha önce anlatmıştım: bu kentte bilimler o kadar kolay öğretiliyor ki, çocuklar bizimkilerin on ya da on beş yılda öğrendiklerini bir yılda kavrayabiliyorlar. İsterseniz bir deneyin, çocuklara bir şeyler sorun bakalım.»

Bu, önce biraz şaşırttı beni. Ama, çocuklardan birkaçına sorular sordum. Hiç duraksamadan bir çırpıda verdikleri o yerinde ve bilgili cevaplar karşısında nasıl ağzım açık kaldı anlatamam. Çoğu ana dilimizi kusursuz konuşuyordu. Meğer her bölükten üç kişi bizim dilimizi, üç kişi Arapçayı, üç kişi Lehçeyi, üç kişi de dünyanın başkaca üç dilini öğrenmek zorundaymışlar. Çocuklar bütün bu eğitim bitmeden ne dinlenebilirler, ne de tatil yapabilirlermiş. Ancak öğretim dönemi sonunda köylere, kırlara gezmeye, tarlalarda koşup oynamaya gider, ok, mızrak atmayı, silâh kullanmayı öğrenir, avlanır, bitkiler, hayvanlar ve madenler üstünde incelemeler yapar, tarım işleriyle uğraşır, sürülere bakarlarmış. Her öğrenci bölüğü akılca düzenlenmiş işlerde sırayla çalışırmış.

OSPİTALARİO

Bu ülkenin devlet görevleri nelerdir, ayrı ayrı söyler misiniz? Özellikle eğitim ve toplum hayatı üstüne bildiklerinizi.

C. KAPTAN

Güneş Kentlilerin evleri, odaları, yatakları ve gerekli bütün eşyaları ortaktır. Her altı ayda bir, yöneticiler herkese hangi çevrede, hangi evde, hangi odada kalacağını bildirir. Her odanın kapısında, içinde geçici olarak oturanın adı yazılıdır. Bütün kol ve kafa

işlerinde erkekler gibi kadınlar da ortakça çalışır. Yalnız toprağı belleme, ekip biçme, hasat, bağ bakımı gibi ağır işleri erkekler görür. Hayvan sağma, peynir yapma, Kentin duvarları dışında sebze ekip toplama, meyva devşirme gibi işler de kadınlara düşmektedir. Ayrıca, oturarak ya da ayakta görülen, örneğin, kumaş dokumak ya da örmek, dikiş dikmek, elbise yapmak, saç sakal kesmek, ilâç hazırlamak gibi işleri de kadınlar yapar. Ama, tahta ve demir atelyelerinden, silâh yapılan yerlerden uzak tutulurlar. Resim yapmaya eğilimli olanlara güçlük çıkarılmaz. Tam tersine, daha çok yaraşır diye kadınlara, bazan da yetenekli çocuklara özgü bir uğraş sayılır bu. Ama, bunların boru ve trampet çalışmalarına izin verilmez. Kadınlar ayrıca, yemek pişirmek, sofra kurmakla da görevlidirler. Sofrada hizmet etmekse yirmi yaşından aşağı erkek ve kız çocukların işidir.

Kent'in her çemberinin kendi özel mutfağı, kileri, kap kacağı vardır. Her mutfağı, görmüş geçirmiş yaşlı bir kadınla yaşlı bir erkek yönetir. Bunlar görevlerini savsaklayan tembelleri, beceriksizleri ya da dik kafalıları ya kendileri döver ya da dövdürebilirler. Bunlar, kız ya da erkek çocukların hangi işlere yatkın olduklarını bulup ortaya çıkarırlar.

Bütün gençler, kırkını doldurmuş olanlara hizmet ederler. Akşamları yatma zamanı gelince, kadın ve erkek öğretmenler gençleri odalarına götürürler, sabahleyin de, her odadan bir ya da iki kişiyi sırayla işe koşarlar. Bu kutsal görevi kaytarmaya kalkışanın vay haline!

Yemekler ortak sofrada yenir. Birinci ve ikinci diye ayrı sofra, her sofranın iki ucunda da oturacak yerler vardır. Sofraya önce kadınlar, sonra erkekler oturur. Yemek manastır sofralarında olduğu gibi, derin bir sessizlik içinde yenir. Yemek boyunca, bir de-

likanlı yüksek sesle kitap okur, ve çoğu zaman, yöneticiler önemli saydıkları yerlerde okumayı durdurur, sorular sorar, açıklamalar yaparlar. Sade elbiseleri içinde o güzelim gençlerin büyüklerin her çeşit hizmetlerine canla başla koşmalarını görseniz gözleriniz yaşarır. Bütün bu dostlar, kardeşler, evlâtlar babalar ve anaların bir arada, bunca düzen ve saygı içinde yaşamalarını görmek de ayrıca dokunur insana. Herkese ayrı tabak, peçete ve payına düştüğü kadar yemek verilir. Yaşlıların, gençlerin ve hastaların ne yiyeceklerini her gün hekimler aşçılara bildirmekle görevlidir. Yöneticilere hem daha bol, hem daha iyi yemekler verilir; onlar da bunların bir parçasını sabahleyin bilim ve askerlikle ilgili derslerde başarı göstermiş olan çocuklara verirler. Yöneticiden yemek almak çok büyük bir şeref sayılır. Bayram günleri sofrada türkü söylenir. Kimi zaman birkaç kişi, kimi zaman da Lüra eşliğinde sadece bir kişi türkü çağırır. Bütün işlere herkes canla başla katıldığı için, eksik hiçbir şey kalmaz. Yaşlı yöneticiler mutfak işlerinin düzenlenmesine, yemeklerin hazırlanmasına, hattâ yatakların, odaların, elbiselerin, kap kacağın, atelyelerin, kapı ve koridorların temizliğine göz kulak olurlar.

Güneş Kentliler beyaz gömlek, onun üstüne de bedenlerine yapışık, pantalon yerine geçen, kıvrımsız bir elbise giyerler. Bu elbiseler, kalçalardan topuklara kadar yırtmaçlıdır. Her yırtmaç yuvarlak düğmelerle tutturulmuştur. Ayaklarında pabuçlar, diz kapaklarına kadar uzanan ve meşin bağlarla bacakları sımsıkı kavrayan dolaklar vardır. Daha önce de dediğimiz gibi, bütün bunlar bir harmani altında göze görünmez. Bu elbiseler bedenlerine öylesine yapışıktır ki, harmanilerini çıkardılar mı bedenlerinin bütün çizgilerini apaçık görebilirsiniz.

Güneş Kentliler, yılda dört defa yani, Güneş koç,

yengeç, terazi ve oğlak burçlarına girdiği zaman, elbise değiştirirler. Elbiselerin değişeceği zamanı hekim belirtir ve çemberin elbise görevlisi de elbiseleri dağıtır. İnsanı şaşırtan şey, mevsime göre giyilmesi gereken ince - kalın elbieslerin hem sayıca bol, hem de istenilen zamanda hazır olmasıdır. Güneş Ülkelilerin hepsi beyazlar giyerler. Elbiseleri ayda bir defa boğada suyuyla ya da sabunla yıkanır.

Evlerin alt katlarında yalnız mutfak, kiler, ambar, hamam, yemek salonu ve çamaşırlık vardır. Çamaşırlar sıra sütunların dibinde yıkanır ve kirli sular arklardan lağımlara akar. Kent'in çemberleri arasında uzanan meydanlarda çeşmeler vardır. Akıllıca bir mekanizma dağdan getirilen suları çeşmelere salar. Kentin suyu, genel olarak, doğal kaynaklardan sağlanır: Damlarda biriken yağmur suları, içleri kum dolu künklerle sarnıçlara akıtılır. Güneş Kentliler, hekim ve yöneticilerin öğütlerine uyarak sık sık yıkanırlar.

El sanatları sıra sütunların altında, kuramsal bilgiler üst katlarda, yani bilimsel nitelikte resimlerle süslü galerilerde okutulur. Tapınaklarda kutsal konular işlenir. Her çemberin küçük kulelerinde güneş saatleri, bir de halka rüzgârın yönlerini bildiren yelkovanlar vardır.

OSPİTALARİO

Bu insanların soyları ne türlü koşullar altında ürüyor, anlatır mısınız?

C. KAPTAN

Üreme için aranan yaş erkeklerde yirmi bir, kadınlarda on dokuzdur. Çelimsiz kimseler için bu süre uzayabilir. Öte yandan, cinsel istekleri aşırı olan bazı

erkeklerin, tabiata aykırı yollara sapmalarını önlemek amacıyla, bu yaştan önce de kadınlarla yatmalarına izin verilir. Yalnız, bu kadınların gebe, ya da kısır olması gerekir. Yaşlı erkeklerle baş ebeler tâ genç yaştan beri özellikle, beden eğitimlerinde cinsel taşkınlık gösterenlere ya da isteklerini gizlice açıklayanlara kadın bulurlar. Yalnız bu konuda, çiftleşme işlerine bakan görevlinin, yani üç büyük başkan yardımcısından *Aşk'ın* buyruğu altındaki başhekimin izni olmaksızın hiçbir şey yapılamaz. Cinsel sapıklık yaparken yakalananlar ağır cezalara çarptılırlar ve tabiat yasalarına akıru davrandıklarını, başlarının yerine ayaklarını geçirdiklerini herkeslere göstermek amacıyla iki gün pabuçlarını boyunlarında asılı gezdirmeye mahkûm edilirler. Aynı suçu yeniden işlediler mi, cezaları arttırılır. Bu ceza idama kadar da gidebilir. Yirmi yaşına, hattâ yirmi yedi yaşına kadar temiz kalmış olanlarsa törenle kutlanır, erdemleri övülüp yüceltilir.

Kadınlarla askerler, oyunlarda tıpkı eski Ispartalılarda olduğu gibi elbise giymezler. Görevliler, bu oyunlarda yalnız kimlerin usta, kimlerin beceriksiz, kimlerin döllenmeye elverişli, kimlerin elverişsiz olduğunu değil, beden yapısı bakımından hangi erkeğin hangi kadına uygun olduğunu da görebilirler. Güneş Kentliler, her üç gecede bir, o da iyice yıkanıp temizlendikten sonra, çiftleşebilirler. Çiftleşmeler şu kurala göre düeznlenir: Boylu boslu güzel kadınlar iri yarı, güçlü kuvvetli erkeklerle; şişman erkekler sıska kadınlarla; zayıf kadınlar da şişman erkeklerle birleştirilir ve böylece, aşırılıklar arasmda denge kurarak soylarının bozulmamasına dikkat edilir.

Güneş batarken, çocuklar odalara çıkıp yatakları hazırlarlar. Sonra, çiftleşecek erkekle kadın odalarına çıkıp öğretmenlerin öğütleri gereğince dinlenmeye başlarlar. Yediklerini iyice sindirmeden, dualarını et-

meden önemli işe girişmezler. Yatak odalarına en ünlü erkeklerin güzel heykelleri konmuştur, kadınlar baksın da, başlarını göğe kaldırıp böylesine soylu, böylesine güzel çocuklar doğuralım diye Tanrı'ya yakarsınlar diye. Erkek de kadın da çiftleşme saatine kadar ayrı odalarda uyurlar. Zamanı gelince, başebe erkekle kadının kapılarını açar. Birleşecek çiftler ve doğacak çocuklar için en elverişli zamanı, yıldızlara bakarak astrologla hekim daha önceden kararlaştırmışlardır. Çiftleşmeden önce, erkek döl tohumunu en az üç gün temiz tutmak zorundadır: Kötü şeyler düşünmemiş, uygunsuz davranışlarda bulunmamış olmalıdır; böyle bir şey yapmışsa, Tanrı katında kendini temize çıkarması gerekir. Yoksa suç işlemiş sayılır.

Aşırı cinsel istek ya da zorunluluk dolayısıyla, gebe, kısır ve kötü kadınlarla birleşmelerine izin verilen kimseler, bu kuralların hiçbirine uymak zorunda değildirler. Ama, aslında birer din adamı olan yöneticilerle kendilerini yüksek bilgilere adamış bilim adamlarının soyu üretme işine girişmeden önce, hayli uzun bir cinsel perhizden geçmeleri gerekir. Çünkü, zorlu kafa çalışması, sürekli düşünsel gerilim cinsel üretim güçlerini azalttığı için onlardan olacak çocukların bedence ve kafaca güçsüz kalma tehlikesi vardır. Onun için, bu gibi kimselerin ateşli, sağlam, taşkın ve güzel kadınlarla birleşmesi istenir. Oysa, sıcak kanlı, ateşli, taşkın yaradılışlı erkekler, şişman ya da soğuk kadınlarla birleştirilmektedir.

Güneş Kentlilere göre, döllenme işi savsaklanmaya gelmeyen ciddi bir iştir. Çünkü, bütün erdemlerin gelişmesi beden yapısındaki mutlu dengeye bağlıdır. Bu denge olmadan erdemli olamaz insan. Dengesiz bir beden yapısıyla doğanları Tanrı ve yasa korkusu kötü yollardan alıkoyabilir belki; ama, bu kurtarıcı korku kalktı mı, o zaman ciddi düzensizlikler ve karışık-

lıklar devleti temelinden sarsar. İşte onun için kadınların çeyizlerine, kaynağı çoğu zaman şüpheli olan soyluluk gibi birtakım uydurma şeylere önem verecek yerde, herkesin tabii yetileri ve nitelikleri üzerinde titizce durmak gerekir.

Kendisiyle birleşmesi uygun görülen erkekten çocuğu olmayan kadın, bir başka erkeğe verilir. Birkaç kez denendikten sonra kısırlığı anlaşılırsa, orta malı olur. O zaman, böylelerine «Üretme kurulu»nda, ortak sofrada ve tapmaklarda bulunmak gibi aile kadınlarına tanınan haklar ve görevler tanınmaz, böylece bazı kadınların sırf zevklerini doyurmak için kısırlığa heveslenmeleri de önlenmiş olur.

Gebe kalan kadmlar, on beş gün, her çeşit yorucu işlerden uzak tutulur. Karınlarında taşıdıkları çocuklar güçlensin, beslensin diye, kolay işlerde kullanılırlar. Yiyecek içeceklerini hekimler düzenler. Doğumdan sonra, genel doğum evlerinde çocuklarına kendileri bakar ve onları emzirirler. Çocuklara, hekimin öğütlerine göre, iki yıl, ya da daha fazla bir zaman, süt verilir. Sütten kesilince, kız çocuklar kadın eğitimcilere, erkek çocuklar da erkek eğitimcilere bırakılır. O zaman, aynı yaştaki çocuklarla bir arada, koşmaya, atlamaya ve güreşmeye alışır; oyun oynarmışçasına alfabe ile birlikte okumayı, resim yapmayı, duvarları süsleyen resimlerden tarih olaylarını öğrenir, çeşitli dillere çalışırlar. Çocuklar altı yaşma kadar çok renkli, zarif elbiseler giyerler. Bu yaştan sonra, tabiat bilimlerine ve öğretmenlerce gerekli görülen başka bilimlere çalışırlar. Bunların ardından el zanaatları gelir. Geri zekâlı çocuklarsa köylere yollanır, zekâları gelişenler yeniden kente getirilir. Aynı takım yıldızlar altında dünyaya gelen çocukların çoğunun beden ve ahlâk bakımından birbirlerine benzedikleri sık sık görülmüş şeydir. Bu çocuklar birbirlerine karşı

cömert bir arkadaşlık ve karşılıklı sevgiyle bağlı olurlar. Bundan da Kent için hayırlı ve sağlam bir dirlik düzenlik doğar.

Güneş Kentlilerin adları gelişigüzel konmuş değildir. Eski Romalılarda olduğu gibi, bu adları herkesin kişisel özelliğine göre, *Metafizikçi* vermektedir. Örneğin, kiminin adı Güzel, kimininki Burun, kimininki Şişko, kimininki Yampiri, kimininki de Sıska vb. dır. Mesleklerinde kendini gösterenlerin, barış ya da savaş zamanında, örneğin, bir ülkeyi istilâ etmek ya da korkunç bir düşmana karşı zafer kazanmak gibi büyük bir iş yapanların adları önüne, örneğin Güzel, Büyük, Parlak, Eşsiz, Ressam gibi sanatla ilgili adlar; ya da Güçlü, Cesur, Burun gibi eylemlerle ilgili adlar; ya da Africano, Asiatico, Etrusco gibi fatih adları eklenir. Düşman komutanlarını yenenlerse, onların adlarını alırlar, örneğin, Manfredo ya da Tortelio'yu yenen kimsenin adı Magro Manfredi, Tortelio vb. olur. Bu onursal adları, müzikli törenlerde, çoğu zaman başarılan işe ya da sanata yaraşır bir taç ile birlikte yöneticiler verir. Altın ya da gümüşün bu törenlerde yeri yoktur. Çünkü, Güneş kentliler bu madenlerden herkesin farksız olarak kullandığı kap kacak ve süs eşyaları yaparlar.

OSPİTALARİO

Kuzum, bu insanlar arasında umduğu yere seçilmeyen ya da dilediği bir şeyi elde edemeyen kimse kıskanmaz mı, daha kötüsü kırılmaz mı, söyler misiniz?

C. KAPTAN

Hayır. Çünkü, Güneş Kent'te herkes ihtiyaçlarını bol bol giderdikten başka, eğlenip hayatın tadını da

çıkarır. Çiftleşme işi tek tek insanların zevki değil toplumun yararı bakımından etraflıca düzenlenmiştir. Bu konuda, kimse yöneticilerin buyruğundan dışarı çıkamaz. Sonra, bizim düşüncelerimizin tam tersine, Güneş Kentliler her insanın kendi evi, karısı, çocukları olmasını, onları kendi çıkarlarına göre yetiştirmesini tabii karşılamıyorlar. Onlara göre, ermiş Thomas'ın da dediği gibi, çiftleşmenin amacı tek tek insanların değil, insan soyunun korunmasıdır. Onun için, insan üretme işi, insan teklerini değil, devleti ilgilendiren bir sorundur ve insan teklerini yalnız devletin birer üyesi olmak bakımından ilgilendirir ancak. Çoğu zaman keyiflerine, tutkularına bırakılan tekler, gelişi güzel birleşmelerden dünyaya gelen çocuklarını iyi yetiştirip eğitemezler. Bu da devlet için bir tehlike kaynağı olur. Onun için, devletin malı ve mutluluğunun temeli olan çocukların yetişmesi yöneticilerin yetkisine bırakılmıştır.

Böylece Güneşliler, çocuk yapacak olan erkek ve dişi üreticileri bilim ve felsefenin temel kurallarına göre yetiştirmeye dikkat etmektedirler. Platon'a göre, bu birleşme kura ile yapılmalıdır: Böylece, en güzel kadınlara düşmeyen erkekler yöneticilere kin beslemezler. Yine Platon'a göre, kura çekerken, en güzel kadınların layık olmayanlara düşmemesi ve böylelerinin, göz koyduklarıyla değil, kendi denkleriyle birleşmeleri için hile yapmak gereklidir. Ama, Güneş Ülkesi'nde böyle bir hile gereksizdir. Çünkü, orada biçimsiz, eğri büğrü insan yoktur.

Ayrıca, durmadan çeşitli işlerde çalıştıkları için, kadınların tenleri canlı ve renkli, kolları bacakları sağlam, bedenleri kıvrak ve çeviktir. Onların güzelliği boylarında boslarında ve güçlerindedir. Güzel görünmek amacıyla boyanan, boyunu yükseltmek için yüksek topuklu ayakkabı ve ayaklarının kusurunu giz-

lemek için de uzun elbise giyen kadınlar ölüm cezasına çarptırılır. Hem, böyle bir şey yapmaya kalkışsalar bile, yapamazlar, çünkü, ellerinde hiçbir araç yoktur. Üstelik kimse de yardım etmez onlara.

Güneş Kentlilere göre, bu gibi ahlâk gevşeklikleri bizim memleketimizde oluyorsa, bunun nedenini kadınların aylaklığında aramalıdır: Aylak otura otura kadınların yüzleri solar, tenleri bozulur, buruş buruş olur, boyları kısalır. O zaman, allık, pudra sürmeye başlar, yüksek ökçeler giyer, güzel görünmeye özenirler. Ama güçten kuvvetten düşer ve sonunda hem kendi sağlıklarını, hem de dünyaya getirecekleri çocukların sağlığını tehlikeye sokarlar.

Bir erkek bir kadına tutuldu mu, birlikte gezip tozmalarına, konuşup eğlenmelerine, birbirlerine çiçek, şiir sunmalarına izin verilir. Ama çiftleşmeleri doğacak çocuklar için tehlikeli olacaksa, o zaman her çeşit cinsel ilişkiye engel olunur. Kadın bir başka erkekten gebe kalmışsa (ki, sevgilisi böyle bir şeyi nimet bilir), ya da kısırsa, o zaman birleşmelerine izin verilir. Kadmla erkeği birbirlerine bağlayan şey, ten isteklerinden çok daha içten, çok daha temiz bir dostluktur. Güneş Ülkeliler ev bark, yiyecek içecek işleriyle pek uğraşmazlar. Çünkü, herkes ihtiyacı ne ise onu almaktadır. Yalnız kahraman kadın ve erkeklere, bir şeref belirtisi olarak, bayram günleri şölen sofralarında güzel yemekler, çelenkler, göz kamaştırıcı elbiseler verilir.

Güneş Kentliler her ne kadar gündüzleri beyazlar giyerlerse de, geceleri, ya da Kent dışında kırmızı elbiseyle dolaşırlar. Elbiseleri ya yünden, ya da ipektendir. Kara renge karşı tiksinti duyarlar, bu koyu rengi beğeniyorlar diye Japonlardan hoşlanmazlar.

Gurur, onlarca kusurların en ürküncüdür. Gurur taslayan kimse en sert cezalara çarptırılır. Hiçbir Gü-

neş Kentli, mutfakta, tarlada çalışmak, sofra hizmetinde bulunmak ya da hastnelerde hastalara bakmak gibi görevleri hor görmez. Her iş bir toplum görevi sayılır Güneş Kent'te. Onun için Güneş Kentlilere göre, ne yaya yürümek ayıptır, ne büyük abdestini etmek, ne gözle bakmak, ne de dille konuşmak. Çünkü, örgenlerin bir işi de sıvı salmaktır. Örneğin, kimi örgen tükrük, kimi gözyaşı, kimi de dışkı salar. Onun için bütün Güneş Kentliler kendilerine düşen ödevleri canla başla yaparlar ve bu ödev ne olursa olsun, onlarca toptan şerefli bir ödevdir. Uşak hizmetçi kullanmak gibi kötü alışkanlıkları yoktur. Çünkü, kendi kendilerine yeterler, hem de fazlasıyla.

Ne yazık ki, bizde bunun tam tersini görüyoruz. Örneğin, Napoli kentinde yaşayan 70.000 kişiden on ya da on beş bini çamaşır yıkar; bunlar da fazla çalışmaktan çarçabuk yıpranır giderler. Geriye kalanlara gelince, onlar da aylaklıktan, aç gözlülükten, ahlâksızlıktan, hastalıktan kırılıp yiterler, ayrıca sayısız yoksul insanları kendilerine kul köle edip kullanır, bütün kötülük ve ahlâksızlıklarını aşılarlar onlara. Bu yüzden, toplum hizmetleri iyi yönetilmez olur. Artık tarlada, orduda, zanaatta çalışan pek kalmaz, kalan bir avuç insan da bütün bu işleri gönülsüz, iğrene iğrene yapar.

Oysa, Güneş Kent'te, yararlı işler, sanatlar, bilimler, çeşitli toplum görevleri bütün yurttaşlar arasında eşitçe paylaşılmakta ve adam başına günde dört saat düşmektedir. Günün geri kalan saatleri çekici bilgilere, okumaya tartışmalara, gezmelere, kısaca, beden ve kafanın gelişmesine yarayan faydalı ve hoş işlere harcanmaktadır. Kumar, kâğıt, satranç, zar gibi, oturarak oynanan oyunlar yasaktır. Top, bilya, mızrak, ok, cirit, güreşle vakit geçirmelerine izin verilmez.

Güneş Ülkelilere göre, yoksulluk insanları alçal-

tır, hilelere, kurnazlıklara, hırsızlıklara, yalancılıklara, serseriliğe götürür, onlarda yurt sevgisini azaltır. Zenginlikse, gururlu, cahil, küstah, palavracı, hain, kendini beğenmiş, bencil, iftiracı yapar insanları, hem de kolayca. Oysa, her şeyin ortak olduğu Güneş Ülkesi'nde, herkes aynı zamanda hem zengin, hem yoksuldur. Zengindir, çünkü Kent bütün ihtiyaçlarını karşılar; yoksuldur, çünkü, hiç kimsenin özel malı mülkü yoktur, her şey ortaktır. Güneş Kentliler mala mülke köle olmazlar, sadece yararlanırlar ondan. Onun için de, Hıristiyanlığı, özellikle havarilerin hayatını övüp dururlar.

OSPİTALARİO

Mal mülk ortaklığına dayanan bu toplum düzeni bana, bütünüyle, çok akıllıca ve çok güzel geliyor... Ama şu kadın ortaklığına gelince, çok çetin, gerçekleştirilmesi çok zor bir sorun değil mi? Şüphesiz Romalı ermiş Clementus, havarilerin öğretilerine uyarak, kadınların ortak olmasını istiyor, bu düşünceyi öğütleyen Sokrates'le, Platon'u beğeniyor. Ama, bu ortaklığı toplumdaki saygınlık bakımından kabul ediyor, yoksa cinsel davranış bakımından, çiftleşme bakımından değil. Nitekim Tertillianus, *Glose*'a dayanarak, ilk Hıristiyanlarda, kadın dışında, her şeyin ortak olduğunu söyler.

C. KAPTAN

Bu sorunları pek derinine bilmiyorum, sözünü ettiğiniz eserleri de okumuş değilim. Ama bildiğim bir şey varsa o da, Güneş Ülkesi'nde kadın ortaklığının yatak ortaklığını da içine aldığıdır. Bunu gözlerimle de gördüm. Ne var ki, bu ortaklık, ilk rasladığı kadı-

nın üstüne hayvan gibi saldırarak değil, demin de söylediğim gibi, soyun üremesiyle ilgili kurallara göre uygulanan bir ortaklıktır. Bununla beraber, bu konuda yanılabilirler. Her ne kadar Sokrates'in, Cato'nun, Platon'un, ermiş Clementus'un düşüncelerine dayanarak kendilerini savunuyorlarsa da, sizin de söylediğiniz gibi, bu ünlü kişilerin düşüncelerini yanlış anlamış olabilirler. Dediklerine bakılırsa, ermiş Augustinus da mal ortaklığına içten inanmıştı ama, bütün kadınların yatak bakımından ortak olmasını istemiyordu. Çünkü, ermiş Nicola'nın çömezlerinin sapkınlığı buydu: Kilise de daha büyük bir iyilik getirmek için değil, sırf daha büyük bir kötülüğü önlemek için evliliği kabul elmişti. Belki Güneş Ülkeliler, bir gün kadın ortaklığını bırakacaklardır. Çünkü, kendilerine bağlı ülkelerde kadın ortaklığını koymamış, sadece mal mülk ortaklığıyla yetinmişlerdir. Bu kısıntıyı da o ülkelerin felsefe bakımından hâlâ ilkel, dolayısıyla eğitim bakımından geri durumda olmalarıyla açıklıyorlar. Bununla beraber, yine de yabancı ülkelere, törelerini, yasalarını öğrenmek için sık sık özel görevli heyetler göndermekten, ve bunların en iyilerini benimsemekten bir an bile geri kalmıyorlar.

Kadınlar, gördükleri eğitim yoluyla, savaş sanatında olduğu kadar başka mesleklerde de başarı gösteriyorlar. Bu konuda ben de Platon gibi düşünüyorum. Bu büyük filozofun ileri sürdüğü kanıtları duraksamadan kabul ediyorum. Buna karşılık, bizim Cajeta'nın ve Aristoteles'in karşıt düşüncelerine hiç aklım yatmıyor.

Güneş Ülkelilerde en çok beğendiğim ve herkesin de uymasını istediğim şey şu: Bu Ülkede, bedence kusuru ne olursa olsun, hiç kimse yoktur ki, yararlı olmaktan kaçınsın. Tabii tiridi çıkmış ihtiyarlar bunun dışındadır. Kaldı ki, onlar da, yararlı öğütleriyle za-

man zaman faydalı olabiliyorlar. Örneğin, gözleri iyi gören bir topal gözcülük edebiliyor; gözleri görmeyenler de yün taramak, döşek yastık doldurmak için kılların incesini kalınından ayırmakta kullanılıyor; ellerini gözlerini yitirmiş kimselere gelince, onlar da sesleri ya da kulaklarıyla yararlı olabiliyorlar. Kısacası, işleyen bir tek organı olan kimse de, köylerde yararlı olabilecek biçimde bir işe koşuluyor. Beden sakatlıklarına rağmen bu kimselere, sağlam yurttaşlar gibi davranılır. Bunlardan bazıları hafiyelik edip duyduklarını yöneticilere yetiştirirler.

OSPİTALARİO

Şimdi savaştan söz edelim. Sonra da, isterseniz, sanatlara, bilimlere ve dine geçebilirsiniz.

C. KAPTAN

Silâhların, topçu, süvari, piyade birliklerinin ve strateji ile ilgili her şeyin başındaki görevliler, *Hoh*'un üç büyük yardımcısından *Güç*'ün buyruğu altındadırlar. Bu görevlilerin buyruğu altında da, kollarda çalışan subaylarla bu kollarda ustalık elde eden birçok başka görevliler yer almaktadır. Bundan başka, görevleri bütün yurttaşlara askerlik talimleri yaptırmak olan atlerlerle öğretmenler de *Güç*'e bağlıdırlar. Bunlar görgülü ve bilgili eski savaşçılardır. Başlangıçta daha da tedbirli olan bu atletler on iki yaşını dolduran çocuklara silâh kullanmasını öğretirler. Bu yaşa gelmeden önce, alt basamaktaki öğretmenlerce koşu, güreş ve gülleye çalıştırılmış olan çocuklar, bu görgülü atletlerden de kılıç kullanmasını, ok, mızrak atmasını, ata file binmesini, düşmana saldırmasını, geri çekilmesini, savaş düzeninde kalmasını, yaralı silâh ar-

kadaşlarına yardım etmesini, düşmana ani baskınlar yapmasını, bir kelimeyle, onu tepelemesini öğrenirler. Güneş Kent'in yakınlarında verilen savaşlarda erkeklerin yardımına koşabilsinler ve ani bir saldırı karşısında kale duvarlarını koruyabilsinler diye, kadınlar da öğretmenlerden aynı eğitimi görürler. Bu konuda Güneş Kentli kadınlar, Ispartalı kadınlara ve Amazonlara karşı büyük bir hayranlık beslerler. Kadınlar ayrıca, kurşun, mermi dökmesini, mazgallardan alevli gülleler, taşlar atmasını, gerektiğinde de, düşmana karşı saldırıya geçmesini bilirler. Bu türlü işlerde sürekli olarak eğitim gördükleri için, kadınlar her çeşit tehlikelere göğüs germeye alışıktırlar. İçlerinden biri korkaklık etmeye görsün, alçaklıkla suçlandırıp, en ağır cezalara çarptırırlar onu.

Güneş Kentliler ölümden korkmazlar. Çünkü, ruhun ölümsüzlüğüne inanırlar. Onlara göre, bedenden ayrılan ruh yeryüzü hayatındaki iyi kötü davranışlarına göre, iyi ya da kötü ruhlarla buluşur. Bir bakıma Brahmanların ve bazı noktalarda da Pythragoras'çıların felsefe ilkelerini benimsemiş olmalarına rağmen, Güneş Kentliler, bazı haller dışında, ruhların Tanrı'nın özel buyruğu ile göç ettiğine inanmaktadırlar.

Devletin, dinin ve insanlığın düşmanlarına karşı acımadan savaşırlar. Her iki ayda bir, ordu teftişten geçer ve her gün, gerek duvarların dışında gerek içinde talimler yapılır. Güneş Kentliler askerlik sanatına ilişkin kurumlar ile birlikte, Musa, Yeşua, Davut, Maccabeus, Yuda, Sezar, İskender, Scipion, Annibal ve daha başka büyük askerlerin hayatlarını ve yaptıkları ünlü savaşları öğrenirler. Bu derslerin sonunda, herkes kendi düşüncesini açıkça söyleyebilir, komutanlar filân noktada iyi ya da kötü, falan noktada yararlı davrandılar diyebilir. Sonra, öğretmen söz alıp gerekli açıklamaları yapar ve böylece, kimin haklı kimin hak-

sız olduğuna karar verilerek ders bir sonuca bağlanır.

OSPİTALARİO

Güneş Ülkeliler kime karşı savaşırlar? Sizin de dediğiniz gibi böylesine mutlu olduklarına göre, ne olabilir savaşmalarının nedenleri?

C. KAPTAN

Savaşa girişmeyecek olsalar bile, Güneş Ülkeliler, gevşeyip yumuşamamak ve beklenmedik bir düşman saldırısı karşısında çaresiz kalmamak için askerlik eğitimi yapmaktan, ava gitmekten geri kalmazlar. Çünkü, oturdukları adada, mutlu yaşayışlarını kıskanan dört krallık vardır. Bu krallıkların halkı, kendi krallarının buyruğunda kalmaktansa, Güneş Kentliler gibi yaşamaya can atmaktadırlar. Onun için, bu devletlerin kralları, çoğu kez, çeşitli ve en sudan bahanelerle, örneğin kimi zaman sınırlarına saldırıyorlar, kimi zaman da dinsizce davranıyorlar, puta tapıyorlar, gerek eski Pagan'ların gerek eski Brahman'ların kör inançlarını hor görüyorlar diye, Güneş Ülkesi'ne saldırmaktadırlar. Bundan başka Hintlilerle Toprabana adası halkı da kendilerine düşmandır. Eskiden buyrukları altında oldukları Hintliler şimdi onları âsi sayıyorlar. Bir zamanlar kendilerine yardım etmiş olan ada halkı ise, bugün onlara cephe almış bulunuyor. Ama, Güneş Ülkeliler bütün bu savaşlardan her zaman kazanarak çıkmışlardır.

Güneşlilerin onurlarına dokunuldu mu, iftiraya uğradılar mı, bir yağmacılıkla karşı karşıya kaldılar mı, devletlerden biri saldırdı mı, ya da bir zorbanın buyruğu altındaki bir kent onları yardımına çağırdı

mı (çünkü, Güneş Ülkeliler her zaman özgürlüğü savunmuşlardır), Büyük Kurultay hemen toplantıya çağrılır. Herkes diz çöküp Tanrı'ya yakarır, kendilerine en uygun ve kesin bir karar esinlesin diye, durumu iyiden iyiye inceler, hakkın hangi yanda olduğunu araştırır, ondan sonra savaşa karar verirler. Onun hemen ardından, düşmana Forensis adı verilen bir rahip gönderir, gerek yağma edilen malların geri verilmesini, gerek dost devlete haksız saldırının durdurulmasını, gerekse zorbalığa son verilmesini isterler. İstekleri kabul edilmezse, Güneş Ülkeliler öç tanrısı Sabahot'tan haksızlıkta direnenleri yok etmesini dileyerek savaş açarlar. Düşman cevap vermekte duraksar, hık mık ederse, Forensis, karar vermesi için belli bir süre tanır. Bu süre krallıklar için bir, halk yönetimleri için üç saattir. Sürenin azlığı, düşmanın zaman kazanmak amacıyla oyalayıcı yollara baş vurmasını önlemek içindir. Böylece, Güneş Ülkeliler doğal hakların ve dinin savunmasını üstlerine almış oluyorlar demektir.

Savaş açılır açılmaz, *Güç* vekilini işe koşar. Ama, zararlı olabilecek her türlü gecikmeleri önlemek için, tıpkı Roma diktatörleri gibi, kendi başına gerekli kararlar alır. Bununla beraber, çok önemli ve ciddî bir durum olursa, *Hoh*'a, *Akıl*'a ve *Aşk*'a danışır. Ama, daha önce, yirmi yaşını doldurmuş bütün Güneş Ülkelilerin katıldığı bir toplantıda bir sözcü, savaşın niçin açıldığını, dayandığı hakları, nedenleri bir bir ortaya koyar ve böylece, gerekli tedbirleri almış olur. Daha önce de söylediğim gibi, silâh depoları her çeşit silâhlarla doludur. Bütün yurttaşlar, savaş talimlerinde bunların kullanılmasını öğrenmişlerdir.

Her çemberin dış duvarları mancınıkla donatılmış, her birinin başına da özel savaşçılar yerleştirilmiştir. Güneş Kentlilerin top dedikleri, tekerlekler üzerine

yerleştirilmiş daha başka savaş silâhları da vardır ki, bunları savaş meydanlarına beraberlerinde götürürler. Ayrıca, katır, eşek sırtında, ya da arabalarla savaşçılara cephane, yiyecek içecek taşırlar. Askerler açık düzlüklere gelince, dörtgen düzeninde toplanır, azık ve gereçleri, topları, savaş arabalarını, merdiven ve savaş araçlarını ortalarına toplar sonra düşmanın üzerine atılır, uzun zaman yılmadan dövüşürler.

Bazan geri çekiliyormuş gibi yaparlar: Her asker hızla gerileyip kendi bayrağına katılır. Güneş Kentlilerin savaş meydanını bırakıp kaçtığını, ya da kaçmaya yeltendiğini sanan düşman saldırıya geçer, ama Güneş Kentliler hemen bölükler halinde birleşik iki kanat meydana getirir, sonra bir an dinlenip nefes alırlar. Bu ara toplar düşmanı mermi yağmuruna tutarak dağıtır. Güneş Kentliler bu çeşit bir sürü savaş hilelerine baş vururlar. Bu konuda hiçbir ordu onlarla boy ölçüşemez.

Güneş Ülkeliler ordugâhlarını Romalılar gibi düzenlerler. Çadırlar kurar ve onları kazıktan duvarlar ve hendeklerle çevirirler. Bu çeşitli işler özel birtakım çalışma görevlilerinin yönetiminde şaşırtıcı bir çabuklukla yapılır. Zaten bütün askerler, balta ve çapa kullanmasını bilirler.

Güneş Kent ordusunu, hepsi de savaş hilesi bakımından usta olan beş, sekiz ya da on komutan yönetir. Bunlar savaş işlerini görüşmek için toplanır ve aldıkları kararlara göre birliklerine kumanda ederler. Savaşa silâhlı ve atlı bir çocuk birliği de katılır. Bu çocuklar, bu yoldan savaşmasını öğrenirler, tıpkı kana alıştırılan arslan ve kurt yavruları gibi. Bununla beraber, zorlu bir tehlike halinde, silâhlı kadınlarla birlikte savaş alanından uzaklara götürülürler. Ama, savaştan sonra, bu kadınlarla çocuklar savaşçıları kutlar, yaralarını sarar, onları överek, öpüp ku-

caklayarak acılarını dindirmeye çalışırlar. Bu kadınlarla çocukların varlığı ne büyük bir destektir! Kadınların ve çocukların gözlerine yiğit görünmek için savaşçılar gözlerini budaktan sakınmaz, tehlikelere atılır, kıyasıya dövüşürler; onların sevgisi atılganlıklarını kamçılar ve savaştan zaferle çıkarlar. Bir düşman kentin surlarına ilk tırmanan askerin başına, bir şeref belirtisi olarak, kadınlarla çocukların alkışları arasında yeşil yapraklı bir çelenk takılır. Savaş arkadaşlarından birinin hayatını kurtaranın başına da meşe yapraklarından bir çelenk konur. Bir zorbayı öldüren, silâhlarıyla ganimetleri tapınağa bırakır ve *Hoh,* gösterdiği yararlığa yaraşan bir ad takar ona. Başka savaşçılara da başka başka çelenkler verilir.

Her atlının bir hançeri, eğer çatısına asılı iki tane büyük ve zorlu tabancası vardır. Bunların mermisine hiçbir zırh dayanamaz. Bazılarında kılıçla kama, bazılarındaysa sadece demir bir gürz vardır. Bunlara hafif silâhlı süvari derler. Düşmanın zırhlarına kılıç ve mermi işlemezse, bu süvariler üzerlerine bu gürzlerle saldırır ve onları yere sererler, tıpkı Akhilleus'un Cignus'a yaptığı gibi. Gürzün başında altı karış uzunluğunda iki zincir sarkar. Bunların uçlarında iki topuz vardır. Binici bu topuzları fırlatınca, zincirler düşmanın boynuna dolanır. Zincirleri çekince de düşman yere yuvarlanır. Gürzü daha rahatça kullanabilmek için, biniciler atların yularlarını elleriyle değil, ayaklarıyla tutarlar. Onun için dizginler eğer çatısı üstünde kesişir ve uçları da süvarinin ayağına değil, üzengiye bağlanır. Üzengilerin yanında demir bir küre, altında da yine demirden bir üçgen vardır. Öyle ki, binici ayağı ile demir küreyi çevirerek dizginleri çekip salıverir ve böylece, ayağının hareketiyle at sağa sola dönebilir. Tatarlar bu sırrı bilmezler. Her ne kadar onlar da dizginleri ayaklarıyla kullanıyorlarsa da, diz-

ginleri üzengiye bağlamasını bilmediklerinden, atlarını ayaklarıyla sağa sola döndürmesini, yavaşlatıp hızlandırmasını beceremezler.

Savaşa önce hafif silâhlı biniciler başlar. Bunlar arkebüzlerle saldırıya geçerler. Onların ardından, mızraklı askerlerle sapanlılar gelir. Bunlar ön saflarda, yanlarda mekik dokurcasına ileri atılıp geri çekilerek dövüşürler. Eski Romalılarınkine benzeyen, hattâ onlarınkinden daha iyi yedek birlikler, ellerinde kalın ve uzun sopalarla orduyu desteklerler. Savaş, elde kılıç, göğüs göğüse dövüşülerek bir sonuca bağlanır.

Savaş bitince, Güneş Ülkeliler zaferlerini, Romalılar gibi, hattâ onlardan büyük bir gösterişle kutlarlar. Başkomutan tapınağa girerken, halk Tanrı'ya dualar eder ve savaşa katılmış olan bir ozan ya da bir tarihçi, çarpışmalar sırasında, geçen olayları mutlu mutsuz yanlarıyla anlatır. Sonra, *Hoh* muzaffer komutanın başına kendi eliyle bir çelenk koyar: çok yararlık göstermiş olan öbür savaşçılara da madalyalar verir. Bu askerler yorucu kamu görevlerinden birkaç gün için uzak tutulurlar. Ama Güneş Ülkeliler aylak oturmayı sevmedikleri için, boş zamanlarını arkadaşlarına yardım etmekle geçirirler.

Öte yandan, beceriksizlikleri yüzünden yenilgiye uğrayan, ya da zafer fırsatını kaçıran komutanlar ayıplanır. Düşmanın önünden ilk kaçanlar ölüm cezasına çarptırılırlar. Ancak, bütün ordu bağışlanmalarını ister, ve teker teker suçu paylaşırlarsa, ölümden kurtulabilirler. Sırası gelmişken şunu da söyleyeyim ki, bu gibi suçlar binde bir bağışlanır, birçok koşulların da suçludan yana olması gerekir. Bir dostun, ya da savaş arkadaşlarının yardımına koşmamış olanlar sopa dayağına çekilirler. Buyrukları hiçe sayanlar ayı ve arslan gibi yırtıcı hayvanların bulunduğu bir çukura atılırlar. Kendilerini savunmak için de ellerine

sopadan başka bir şey verilmez. Hayvanları altedenler — ki, bu hemen hemen görülmüş şey değildir — bağışlanır ve yeniden topluma kabul edilirler.

Savaşta ele geçirilen ya da kendi isteğiyle Güneş Ülkesi'nin buyruğuna giren kentlerde hemen mal ortaklığı kurulur. Bu kentler Güneş Ülkelilerin gönderdiği yöneticileri ve askerleri kabul eder ve bütün kentlerin şahı olan Güneş Kent'in törelerini benimser, hattâ bazan okuyup eğitilsinler diye çocukları bile Güneş Kent'e gönderirler. Güneş Kent de onların eğitim giderlerini sevine sevine kendi üstüne alır.

Keşif kollarından, nöbetçilerden, savaş hilelerinden ve askerlikle ilgili özelliklerden söz etmek uzun sürer. Bunları sen kendin de düşünebilirsin.

Yurttaşlar kamu görevlerine tâ çocukluktan başlayarak seçilirler. Bunda doğal eğilimleri, yetileri, kafâ durumları ve yıldız burçları göz önünde tutulur. Böylece her yurttaştan istenen iş gönlüne göre olur. Onun için herkes işini kendiliğinden ve seve seve yapar. Aynı şeyi strateji işlerinde ve başka görevlerde çalışanlar için de söyleyebiliriz.

Kent'in dört kapısını gece gündüz nöbetçiler bekler. Başka nöbetçiler, yedinci çemberin dış duvarlarında, kulelerde, tümseklerde, siperlerde tetikte beklerler. Bu tedbirler her türlü sürprizlere karşı Kent'i koruduğu gibi, nöbetçileri de uyanık tutar. Nöbet görevlerini gündüzleri kadınlar, geceleri de erkekler görür. Nöbetçiler, bizdeki gibi, her üç saatte bir değiştirilir. Güneş Kentliler düşmanlarının onur kırıcı sözlerini, kusurlarını cömertçe bağışlarlar. Zaferi kazandıktan sonra, yendikleri halklara iyilik üstüne iyilik yaparlar. Ama, düşman kentin duvarlarının yıkılmasına, halkın kılıçtan geçirilmesine karar verilmişse, bu kararlar zafer günü hemen uygulanır. Bu tedbirler yerine getirildikten sonra, Güneş Ülkeliler yenilenlerin du-

rumunu düzeltmeye çalışırlar. Çünkü, onlara göre, savaşın amacı düşmanı yok etmek değil, daha iyi hale getirmektir.

İki Güneş Kentli arasında, gerek onur kırıcı bir söz, gerek herhangi bir başka nedenden ötürü, kavga çıkarsa, (anlaşmazlığın onur konusu dışına çıktığı bir de olur), başkanla yöneticiler, öfkesine kapılıp karşısındakini haksız yere hırpalayan kimseyi gizlice azarlar. Ama, kavga, onur kırıcı birkaç sözden öteye geçmemişse, o zaman yöneticiler kararı ileride çıkacak savaşa bırakır ve onuru kırılan kimsenin öfkesini yalnız düşmandan alabileceğini söylerler. Kavgalılardan hangisi savaşta yararlık gösterirse, onun haklı olduğu kanısına varılır. Bununla beraber, bazı hallerde adalet, verilen cezaların suçla orantılı olmasına dikkat eder. Kavgaların düello ile sonuçlanmasına hiçbir zaman izin verilmez. Düello mahkemelerin gücünü hiçe saydığı gibi, haklı olan tarafın yenilmesiyle de sonuçlanabilir ki, bu da akla aykırı bir durumdur. Böylece, onur kırıcı sözleri hak etmediğini, karşısındakinden daha üstün, daha erdemli olduğunu ileri süren kimse, bütün bunları Güneş Kent'in düşmanlarına karşı açılan savaşta göstermek yetisine sahiptir.

OSPİTALARİO

Çoğu zaman devletleri ortadan kaldıran, Atina ve Roma'da olduğu gibi, başa birtakım zorbaları getiren çekişmeleri, iç savaşları önleme bakımından böylesine töreler bana çok akıllıca, çok yerinde görünüyor.

C. KAPTAN

Savaş, tarım, hayvancılık gibi işler bütün yurttaşların ortak ve zorunlu uğraşıdır demiştim daha ön-

ce. Bu üç çeşit uğraş herkesçe pek büyük bir şeref sayılmaktadır. Onun için kim, ne kadar çok zanaat ve meslekte ustalık kazanırsa o kadar değerli sayılır ve bir zanaatta en usta olan kimse o zanaatın öğretmeni seçilir. Madencilik ve yapı işleri gibi en çetin uğraşlar öylesine üstün sayılmaktadır ki, kimse yorucudur diye kendini bu işe vermekten kaçınmaz. Çünkü, bu uğraşlara ayrılanların eğilim ve yetileri daha önceden göz önünde tutulmuştur zaten. Akıllıca ve ustaca bir iş bölümü, kişilerin yıpranmasını, güçten kuvvetten düşmesini önlediği gibi, daha da güçlendirir onları. En az yorucu uğraşlar kadınlara bırakılmıştır. Bütün Güneş Kentliler yüzme bilmek zorundadırlar. Bu amaçla, Kent'in duvarları içinde ve dışında birçok yüzme havuzları yapılmıştır. Bunlar sularını çeşmelerden alırlar.

Güneş Kentliler ticarete pek o kadar önem vermezler. Bununla beraber, çeşitli paraların değerini bilirler. Hattâ, elçilerin ve gezginlerin yabancı ülkelerde kullanmaları için yeterince para da basarlar. Dünyanın çeşitli ülkelerinden gelen tüccarları kabul ederler ve onlara ihtiyaçlarından arta kalan malları satarlar. Ama Güneş Kentliler para kabul etmezler. Mallarını, kendilerinde olmayan mallarla değiş tokuş ettikleri gibi, kimi zaman da bu malları parayla satın alırlar. Güneş Kent'te çocuklar, az bir para karşılığında kucak dolusu mal veren yabancı tüccarlara katıla katıla gülerler. Ama yaşlılar buna gülmezler. Güneş Kentliler, kölelerle yabancıların kötü alışkanlıklarıyla Kent'in ahlâkını bozmalarını önlemek için, her çeşit alışverişi Kent'in dışmda yaparlar. Savaşta aldıkları tutsakları yine oralarda satarlar. Satamadıklarını da Kent'in dışında çukur kazmada, ya da çeşitli ağır işlerde kullanırlar.

Kent'in dört kapısından denize kadar geliş gidişi sağlayan dört yol uzanır. Dört bölük asker, sürekli ola-

rak, tarlaları gözler ve orada çalışanları korur. Bu askerler, yabancıların rahatça gidip gelmelerine göz kulak olurlar.

Güneş Kentliler yabancılara karşı her zaman iyi ve nazik davranırlar. Yabancıları tam üç gün devlet hesabına ağırlarlar. Önce ayaklarını yıkar, sonra Kent'in dört bir yanını gezdirir, törelerini birer birer anlatır ve onları ortak sofralarına alırlar. Yabancılara göz kulak olmak ve onları ağırlamakla görevli kimseler bile vardır Güneş Ülkesi'nde. Bu yabancı konuklardan yurttaşlığa girmek isteyenler, bir ay köyde, bir ay da Kent'de çeşitli denemelerden geçirilirler. Bu denemelerden sonra yurttaşlığa alınıp alınmayacaklarına karar verirler. Güneş Kent'in yeni üyeleri birtakım törenlerden sonra and içer ve yurttaşlığa girerler.

Güneş Ülkeliler tarıma çok önem verirler. Bu Ülkede bir karış toprak yoktur ki ekilmemiş olsun. Güneş Kentliler tarla işlerinde rüzgârları ve yıldızları kollarlar. Çift sürme, tohum ekme, yaban otlarını ayıklama, hasat, meyva toplama bağ bozumu zamanı geldi mi (Kent'i korumak için kalan bir avuç insan dışında) bütün yurttaşlar, ellerinde bayraklar, çalgılar, türküler söyleyerek tarlalara akın ederler. Birkaç saat içinde, büyük bir titizlikle işlerini bitiriverirler.

Güneş Kentliler, yelkenli kocaman arabalar kullanırlar. Bunlar, içiçe dönen tekerleklerle, rüzgâra karşı da gidebilirler. Rüzgâr olmadığı zamanlarda, bir tek at koskoca bir arabayı rahatça çekebilir. Doğrusu, güzel bir buluştur bu. Güneş Kentliler tarlalarda çalışırken, silâhlı biniciler durmadan, nöbetleşe dört bir yanı fır dönüp çalışanları korurlar.

Bu insanlar tarlalarda bostanlarda ne gübre kullanırlar, ne de pislik. Çünkü, onlara göre, bunlar toprak ürünlerini bozar, bu ürünleri yiyenler de güçsüz ve kısa ömürlü olur. Gübreyle beslenen toprağı, Gü-

neş Kentliler, güzelleşmek için bedenlerini işletecek yerde düzgün süren ama dünyaya çelimsiz çocuklar getiren kadınlara benzetirler. Onun için toprağı düzgünlemektense, bir güzel sürmek daha iyidir derler, nitekim sürerler de. Toprağa ektikleri bütün tohumların çarçabuk yeşermesi, bol ürün vermesi için birtakım sırları vardır Güneş Kentlilerin. Toprakların yalnız geçimlerini karşılayacak kadarını ekip biçerler; geri kalanını otlak olarak hayvanlara bırakırlar. Tarımla ilgili bütün bu bilgiler *Georgia* adlı bir kitapta yer almaktadır.

At, öküz, koyun, köpek ve bütün evcil hayvanların üretilip yetiştirilmesi onlarca soylu bir uğraştır. Aygırlarla kısrakları, ancak çiftleşme zamanı bir arada otlatırlar. Bu da Ok burcunun Merih ve Müşteri gezegenleriyle bir çizgide olduğu zamana rastlatılır. Öküzler için Öküz burcuna, koyunlar için Koç burcuna göre davranırlar. Kümes hayvanlarının çiftleşmesi Sevir burcuna göre ayarlanır. Kadınlar tavşanları ve kazları Kent dışındaki çayırlara götürür ve çitlerle çevrili yerlerde peynir, yağ ve başka sütlü besinler yaparlar. Oralarda tavuk horoz besler, meyva yetiştirirler. Bütün bunları *Buccolica* adlı kitaptan öğrenirler.

Güneş Ülkesi'nde her şey boldur. Çünkü, herkes kendi uğraşında başta gelmeye bakar, düzenli ve metotlu çalışır ve böylece işler hem çabuk biter, hem de verimli olur. Her iş grubunun başındaki kimseye «kral» denir. Ama bu ad işin ustalarına verilir. Kadın ve erkeklerin «krallar»ının ardı sıra, düzenli kümeler halinde işlerine bir gidişleri var ki, görseniz, içiniz saygıyla dolup taşar. Başlarındaki kimseye bir baba, bir ağabey gözüyle bakarlar, bizdeki gibi nefretle değil. Güneş Kent'in çevresinde yabanî hayvanlarla dolu ormanlar vardır. Yurttaşlar oralarda avlanırlar.

Güneş Ülkesi'nde denizciliğe büyük önem verilir.

Yelkensiz ve küreksiz, ustaca bir mekanizmayla yüzen gemileri, direkli kadırgaları olduğu gibi, yelkenli gemileri de vardır. Güneş Kentliler yıldızların yerini, durumunu, denizin ne zaman alçalıp ne zaman yükseleceğini iyiden iyiye bilirler. Çeşitli ülkelerin insanlarını görmek, her iklime özgü ürünlerii incelemek amacıyla okyanuslar aşarlar. Hiç kimseye saldırmaz, zorlanmadıkça da dövüşmezler. Ama, hiçbir hakarete de gelemezler. Er geç bütün dünyanın kendi kurumlarını benimseyeceğine sarsılmaz inançları vardır. Ama, kendilerininkinden daha üstün bir toplum düzeni uygulayan başka bir ulus olup olmadığını aramaktan da geri kalmazlar. Hıristiyanlığa karşı hayranlık beslerler. Gerek kendileri, gerek bizim için havarilere yaraşır bir hayatın özlemi içindedirler. Çin, Siyam, Çinhindi ve Kalkütta gibi birçok ada ve kara ülkeleriyle dostluk antlaşmaları yaparak, buraları gezip görme olanakları sağlamışlardır. Güneş Kentliler gerek kara gerek deniz savaşlarında, başka ulusların bilmediği birçok yeni ateşli silâhlara ve sayısız savaş yollarına baş vurmaktadırlar. Onun için, her zaman savaştan düşmanlarını yenerek çıkarlar.

OSPİTALARİO

Şimdi de, Güneş Kentlilerin ne yiyip ne içtiklerini, nasıl ve ne kadar yaşadıklarını anlatırsanız, çok sevindirirsiniz beni.

C. KAPTAN

Güneş Ülkelilere göre, önce toplumun, sonra da tek tek insanların hayatını gözetmek gerekir.

Bu insanlar, et, peynir, tereyağı, bal, hurma ve çeşitli sebzelerle beslenirler. İlk zamanlar et yemezler-

miş. Çünkü, hayvan öldürmeyi barbarlık sayarlarmış. Ama sonradan, kesip yedikleri sebzelerin de, bir bakıma canları, duyguları olduğunu düşünmüşler ve böylece haksızlık etmeyelim derken, açlıktan ölmek gibi bir duruma düşeceklerini, aşağı yaratıkların üstün yaratıkları beslemek için yaratılmış olduklarını anlamışlar ve o gün bugün, toprak ürünleriyle birlikte et yemeye de karar vermişler. Ne var ki, bugün de, at ve öküz gibi faydalı hayvanları kesip yemeye pek yanaşmıyorlar. Faydalı besinleri zararlılarından ayırt etmesini biliyor ve bu bakımdan tabiat bilimlerinden yararlanıyorlar.

Yemek bakımından, uydukları kural şudur: Bir gün et, bir gün balık, bir gün de sebze yerler. Dördüncü gün, mideleri yorulmasın ve organizma güçsüz düşmesin diye yeniden ete dönerler. Sindirimi en kolay besinleri yaşlılara ayırırlar. Bunlar, günde üç öğün, o da azar azar yemek yerler. Ama çoğunluk, günde iki öğün, çocuklarsa doktorun öğütleri gereğince dört ögün yerler. Güneş Ülkeliler, genel olarak, yüz yıl yaşarlar. İki yüz yıl yaşayanları da az değildir.

İçki bakımından, Güneş Ülkeliler çok ölçülü davranırlar. Doktorun izin verdiği haller dışında, on dokuz yaşından aşağı çocuklara şarap verilmez. Bu yaştan aşağı çocuklarla kadınlar şarabı su katarak içerler. Ama elli yaşındaki ve daha büyük erkekler, genel olarak, su katılmamış şarap içer, her mevsimde yetişen en özlü meyvaları yer ve bunda da doktorun sözünden çıkmazlar. Zaten Güneş Ülkelilere göre, zararlı hiçbir ürün yoktur. Yazın sıcağına dayanmak ve serinlemek için öezllikle taze meyva ile beslenir; kışınsa kuru yemiş ve sebze yerler. Sonbaharda, gam dağıtmak için Tanrı'nın bol bol verdiği üzümleri yerler. Güzel kokular sürünmesini de sever Güneş Kentliler. Sabahları, yataktan kalkar kalkmaz, saçlarını tarar,

ellerini yüzlerini soğuk suyla yıkar, nane, meydanoz ve rezene çiğneyerek dişlerini temizler, ayni otları ellerine de sürerler. Sonra, yüzlerini doğuya çevirir, kısa bir dua okurlar Tanrıya, İsa'nın bizlere armağan ettiği duaya benzer bir dua. Sonra, küme küme dışarı çıkarlar. Kimi yaşlıların hizmetine koşar, kimi toplantıya, kimi de görevine gider. Daha sonra derslere girer, tapınakta toplanır, beden eğitimine katılır, kısa bir dinlenmeden sonra da, ortak sofraya giderler.

Güneş Kentliler damla, romatizma, siyatik, nezle, karın ağrısı, bağırsak sancısı, nefes darlığı nedir bilmezler. Bu gibi hastalıklar doku sıvılarının salgısızlığından, şişkinlikten gelir ve Güneş Ülkeliler bu gibi rahatsızlıkları yiyeceklerine içeceklerine dikkat etmek ve bedenlerini işletmekle önlerler. Tükürme, kusma ayıp sayılır. Çünkü bu gibi haller, tembelliğin, aylaklığın, oburluğun, rezilce bir yaşayışın belirtileridir. Güneş Ülkelilerde en çok görülen hastalıklar, ateş ve kuru kaşınmadır. Bunu da bol ve sulu, sütlü besinlerle. ferahlatıcı banyolar, köyde kırda dinlenme ve hafif beden hareketleriyle önlerler.

Güneş Ülkesi'nde, firengi ve bel soğukluğu gibi hastalıklara pek rastlanmaz. Çünkü Güneş Kentliler sık sık şarapla yıkanır, kokulu yağlarla vücutlarını oğar, bir de bedenlerini işleterek bu gibi hastalıklardan kurtulurlar. Çünkü, çalışan beden terler, terse kanı ve iliği bozan zehirli buharları dışarıya atar. Güneş Ülkesi'nde verem pek az raslanılan hastalıklardandır. Çünkü Güneş Kentlilerin ciğerleri zararlı doku sıvılarıyla zehirlenmez. Bazı doku sıvılarının kalınlaşmasından doğan nefes darlığına tutulan hemen hemen yok gibidir. Güneş Kentliler yüksek ateşi soğuk suyla düşürürler; hafif ateşleriyse, güzel kokular, koyu et ve sebze sularıyla, uyku, müzik ve eğlencelerle giderirler. Sıtma nöbetlerini kan alarak, müshil kullanarak, iç

söktürücü otları kaynatıp içerek atlatırlar. Sara nöbetlerine gelince, hastayı ansızın korkutarak, ya da bazı otların suyunu içirerek önlerler. Bütün bu ilaçların sırrını bana bir bir açıkladılar. En çok korktukları sürekli ateştir. Ateşi düşürmek için yıldızlardan, çeşitli şifalı otlardan medet umar, Tanrıya yakarırlar. Her beş, altı, sekiz... günde bir tutan nöbetlere gelince, bunlara Güneş Kent'de hiç rastlanmaz. Çünkü, bu insanların doku sıvıları hiçbir zaman kalınlaşmaz.

Güneş Kentliler yıkanmayı çok severler. Bu ülkede, Romalılarda olduğu gibi, hamamlar ve kaplıcalar boldur.

Daha önce de söylediğim gibi, Güneş Ülkeliler bedenlerini yağlar, çeşitli kokularla oğarlar. Bizim memleketimizde bilmediğimiz bu kokular, sağlıklarını ve güçlerini arttırır. Bu sağlık kuralları, bu bakım ve özenler sayesinde, memleketimizde oldukça sık görülen bir hastalıkla, sarayla savaşabiliyorlar.

OSPİTALARİO

Bu hastalığa öyle her önüne gelen insan tutulmaz. Herakles, Scotus, Cocrates, Kallimakhos ve Muhammed gibi dahiler saralıydılar.

C. KAPTAN

Güneş Kentliler bu hastalığı Tanrıya yakararak, ekşili uyarıcı nesneler ve mürverli koyu un çorbasıyla hastanın başını dinlendirmeye çalışarak iyileştirirler.

Bu ülkenin insanları aşçılık sanatında ustadırlar. Yemeklere biber, bal, yağ ve bir sürü kuvvetli ve güzel kokulu baharat koyarlar. Yemeklerin ağırlığını ekşilerle giderirler. Sularını ne, Napoliler gibi karla soğutur, ne de Çinliler gibi ısıtıp içerler. Çünkü, insanın

normal sıcaklığını azaltmak ya da çoğaltmak istemezler. Kan dolaşımını sağlamak için yazın ve ağır havalarda sarmısak, nane, biber, fesleyen yer, sirke içerler. Güneş Ülkeliler yedi yılda bir, özel bir içkiyle hücrelerini tazelemek sırrını bulmuşlardır. Hiçbir tehlikesi olmayan bu içkinin güzel bir tadı ve gerçekten olağanüstü özelliği vardır.

OSPİTALARİO

Bana şimdiye kadar bilimlerden ve yöneticilerden söz etmediniz.

C. KAPTAN

Sahi. Özür dilerim. Madem bu kadar merak ediyorsunuz, daha önce söylediklerime bir şeyler daha ekleyeyim. Her ayın başında ve ortasında, dinsel törenden sonra Büyük Kurultay toplanır. Yirmi bir yaşını dolduran her yurttaş Kurultay'a katılır ve herkes teker teker devlet işlerinde gördüğü eksiklikleri, yöneticilerin görevlerini yerine getirip getirmediklerini söylemek hakkına sahiptir.

Her sekiz günde bir, başta *Hoh* olmak üzere, *Güç*, *Akıl* ve *Sevgi* ile her birine doğrudan doğruya bağlı üçer yönetici bir araya gelip toplanırlar. Bunlar topu topu on üç kişidirler. *Hoh*'un üç büyük yardımcısının özel görevlerini biliyorsunuz; Savaş ve orduyla ilgili bütün işlerin yönetimiyle *Güç* görevlidir. *Akıl*, mesleklere, zanaatlara bilimlere; *Sevgi* de üretme ve eğitim, beslenme ve giyimle ilgili işlere bakar. Yukarıda saydığım on üç kişiye, on, elli ve yüz kişilik grupların kadın erkek başkanları da katılır ve böylece Kurultay halinde toplananların sayısı kırka çıkar. Bu kurultayda devleti ilgilendiren sorunlar görüşülür ve daha ön-

ce Büyük Kurultay'ın çeşitli görevlere aday gösterdiği kişilerin seçimine girişilir.

Ayrıca her gün, *Hoh* ile üç yardımcısı toplanıp günlük işleri görüşür, Büyük Kurultay'da alınan kararları — gerekirse — değiştirir, onaylar ve uygular, kısaca, Kent'in bütün ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırlar. Bir konu üstünde karar vermekte şüpheye düşerlerse, kura usulüne baş vurulur. *Hoh* ve üç yüksek yardımcısı dışında, bütün yöneticiler halkın isteği ile değiştirilebilirler. *Hoh* ve yardımcıları ancak kendi aralarında görüşüp konuştuktan sonra, görevlerini ahlâk, bilgi bakımından üstün buldukları birisine bırakabilirler. Bunlar öylesine dürüst insanlardır, yurtlarını öylesine severler ki, yerlerini başkasına bırakmaktan ve başa geçen kimseye tamamen bağlanmaktan bir an bile kaçınmazlar. Şunu da söyleyeyim ki, bu türlü değişiklikler binde bir olur.

Yetkilerin bölüşümünde Metafizikçi'yi yani *Hoh*'u ayrı tutmak gerek. *Hoh* yani *Güneş* tıpkı bir mimar gibi, Ülke'nin bütün işlerini yüksekten yönetir. İnsanoğlunun bilmek yetisinde olduğu ne varsa hepsini bilmemek şanına yakışmaz.

Hoh'un yardımcılarından *Akıl*'ın yönetimi altında şunlar vardır: Gramer, mantık ve fizik bilginleri, hekim, politikacı, ahlâkçı, iktisatçı astrolog, kozmograf, geometrici, matematikçi, müzikçi, ozan, söz ustası, ressam, heykelci. Bunların her biri kendi bilim ve sanat kolunun başkanlarıdır.

Üreme, eğitim, giyim, tarım, hayvan yetiştirme gibi işlerle görevli kimseler *Sevgi*'ye bağlıdırlar. Savaş hileleri, silâh yapımı, para işleri, mimarlık, keşif işleri, piyade, süvari, topçu birliklerine asker devşirme işleriyle uğraşan görevliler de *Güç*'ün buyruğu altındadırlar. Yargılama yetkisi olanlar da yine *Güç*'e bağlıdırlar.

OSPİTALARİO

Yargıçlardan söz etmediniz henüz.

C. KAPTAN

Ben de şimdi onu düşünüyordum. Genel kural şu: Her yurttaş, doğrudan doğruya, işinin ya da zanaatının başındaki görevlinin yargı yetkisi altındadır. Böylece, her zanaat ve mesleğin başındaki kimse yönetimi altındakileri yargılama yetkisine sahiptir. Azarlama, ortak sofraya oturma, tapınağa girme, kadınla yatma yasağı, kamçılanma ve sürgün cezaları verebilir. Bir Güneş Kentli bile bile adam öldürürse, ölüm cezasına çarptırılır, ya da kısas yoluyla gözü gözle, dişi dişle, burnu burunla... öder. Eğer suç tasarlanmadan, rasgele işlenmişse, ceza hafifletilir. Ama, cezaları hafifletmek yargıçların elinde değildir. Bunu yalnız *Hoh*'un üç yardımcısı yapabilir. Ama cezanın değiştirilmesi değil de bağışlanması istenirse, o zaman *Metafizikçi*'ye baş vurulur. *Hoh* isterse cezayı bağışlar. Çünkü yalnız o bağışlama hakkına sahiptir. Düşmanların, baş kaldıranların kapatıldığı bir kuleden başka hapishane diye bir yer yoktur. Güneş Ülkesi'nde duruşmalar tutanaklara geçmez. Önce taraflarla tanıklar yargıcın önüne gelirler. Yargıç onları dinler, sonra sanık savunmasını yapar. Duruşmalarda üç büyüklerden *Güç* hazır bulunur. Karar bir oturumda verilir. Hükümlü karara karşı *Güç*'e baş vurursa, yeni karar ertesi gün verilir. Üçüncü gün, *Metafizikçi* hükümlüyü ya bağışlar, ya da kararı onaylar. Bağışlama halinde, hükümlü dâvacı ve tanıklarla kucaklaştırılarak barıştırılır.

Ölüm cezasını yalnız halk verir, suçluyu vurarak ya da taşlayarak öldürür. İlk taşı suçluyanlarla tanık-

lar atarlar. Güneş Ülkesi'nde cellât yoktur. Böylesi insanlarla bir arada bulunmaktan tiksinirler çünkü. Ölüm cezasına çarptırılan suçluya bazan kendi kendini öldürme hakkı verilir. O da, Tanrı öfkesinin yatışması için dua eder. Çünkü, Güneş Ülkeliler, adam öldüren kimseyi yok etmek zorunda kalmalarını Tanrı öfkesinin belirtisi sayarlar. Zaten, ölüm kararı ancak suçluya ölmesinin gerekli olduğu anlatıldıktan ve ölümünü ister duruma getirdikten sonra uygulanır. Ama, suç devletin özgürlüğüne, Tanrı'ya, ya da yüksek yöneticilere karşı işlenmişse, suçlu, hiç acınmadan, hemen öldürülür. Dinin bir gereği olarak, ölüm cezasına çarptırılan kimse halkın önüne getirilir ve kendini temize çıkaracak sözü varsa söylemesi, aynı suçu işleyip de meydana çıkmamış kimseler varsa onları da ele vermesi istenir. Ayrıca, vicdanı emrederse, yöneticileri de suçlayabilir, onların da kendisi gibi, ölmelerini istiyebilir. Sözleri haklı görülürse, ölüm cezası sürgüne çevrilir ve Güneş Ülkesi Tanrı'ya yakarıp af diler. Suçlunun ele verdiği kimseler sadece azarlanırlar. Güçsüzlük ya da bilgisizlik yüzünden suç işleyenler ceza görmez, azarlanır, adam olmaya, önem vermedikleri bilime ya da zanaata yeniden sarılmaya zorlanırlar.

Güneş Kentliler, aynı organizmanın örgenleri gibi, birbirlerine sıkı sıkıya bağlıdırlar. Her biri adetâ öbürünün hayatını yaşar. Şunu bilmenizi isterim ki, bir yurttaş bir suç işler de başkanına kendi suçunu açıklarsa, cezası hafifletilir.

Güneş Ülkesi'nde kimsenin iftiraya uğramamasına çalışılır. Kara çalan kimse kısas cezasına, yani kara çaldığı kimseye verilecek cezaya çarptırılır. Güneş Kentliler her zaman bir arada yaşayıp kümeler halinde çalıştıklarından, bir kimseye suç yükleyebilmek için, sözleri birbirini tutan en az beş tanık bulmak ge-

rekir. Tanıklar bu sayıdan az olursa, sanık suçsuz olduğuna and içince serbest bırakılır ve bir daha yargıç önüne gelmemeye dikkat etmesi kendisine tenbih edilir. Sanık bu tenbihlere aldırmaz, ikinci bir defa yargıç önüne bir suçlamayla çıkarsa, bu defa iki kat ceza yemesi için iki ya da üç tanık elverir.

Güneş Ülkesi'nde pek az sayıda yasa vardır. Kısa ve herkesin kolayca anlayabileceği bir dille bronz levhalara yazılmış olan yasalar tapmağın sütunlarında asılıdır. Bu sütunlarda ayrıca, Tanrı, melekler, yıldızlar, dünya, insan ve kaderi, erdem vb. gibi kavramların özünü belirten yazılar da asılıdır. Bu yazılarda bütün erdemler teker teker tanımlanmıştır. Her erdem levhasının altında bu erdemi temsil eden yargıçlar oturur ve sanığa: «Evlâdım, sen yardımseverliğin, mertliğin (ya da başka erdemin) kutsallığına karşı suç işledin!» der, ve duruşma sonunda hakettiği cezayı verir. Ama bu cezalar ilerisi için bir uyarma, gerçek bir cezadan çok iyi yolu gösteren bir öğüt, bir sevgi belirtisidir.

OSPİTALARİO

Şimdi bana Güneş Ülkesi'nin rahiplerinden, Tanrı'ya sunduğu kurbanlardan, din ve inançlarından söz etseniz e, ne olur?

C. KAPTAN

Baş yöneticilerin hepsi aynı zamanda rahiptirler. *Hoh* ise en yüksek rahiptir. Bunların görevi vicdanları bütün günahlardan temizlemektir. Rahip niteliği taşıyan yöneticiler, bizde olduğu gibi, yurttaşların günahlarını çıkarırlar ve bu arada halk arasında en yay-

gın kötülüklerle günahları öğrenmiş olurlar. Bu yöneticiler de, üç büyük yöneticiye içlerini açıp günahlarını söyler, aynı zamanda, ad vermeksizin, genel olarak, dinledikleri başka yurttaşların günahlarını bildirir, özellikle işlenen en ağır ve devletin güvenliği için en tehlikeli olan suçları belirtirler. Üç büyük yönetici de, *Hoh*'a aynı yoldan içlerini döker, dinlediklerini bir bir anlatırlar. Böylece *Metafizikçi* Güneş Ülkesi'nde baş gösteren suçları öğrenmiş olur ve onları önlemenin yollarını arar. Halkın günahlarını Tanrı'ya açıkladıktan sonra, Tapınakta, halkın önünde (kimsenin adını vermeksizin) işlenen günahları bağışlar, aynı suçları işlememelerini öğütler. Sonunda, kendisi de içini Tanrı'ya dökerek günahlarını söyler. Ona kurban keser ve Güneş Ülkesi'ni bağışlaması, koruması, ona yol göstermesi için dua eder.

Yılda bir defa Güneş Ülkesi'ne bağlı kentlerin yöneticileri gelip, temsil ettikleri halkların günahlarını *Hoh*'a söylerler. Böylece, *Hoh* eyaletlerin durumunu öğrenir ve dertlerine çare bulur.

Güneş Ülkesi'nde kurban töreni şöyle yapılır: *Hoh*, tapınakta toplanmış olanlar arasında kimin kendini bütün yurttaşlar adına Tanrı'ya kurban etmeye gönüllü olduğunu sorar. Yurttaşların en olgunu ileri atılır. Çeşitli dualardan ve törenlerden sonra, gönüllü tapınağın küçük kubbesine makaralı iplerle tutturulmuş dört köşe bir masanın üzerine çıkarılır ve bu adamı kurban olarak kabul etmesi için Tanrı'ya yalvarılır. Çünkü, Güneş Kentliler, paganların tersine, kurbanın hayvan değil insan olmasını isterler. Sonra, *Hoh* iplerin yukarı çekilmesini emreder ve gönüllü kurban kubbenin ortasına çıkarılır. Bu kubbenin etrafındaki odacıklarda oturan rahipler, Kent'in günahları bağışlanıncaya kadar bu pencereden ona azar azar yiyecek verirler. Gönüllü - kurban, olduğu yerde Tanrı'ya dua-

lar eder ve içten gelen fedakârlığını kabul etmesini diler. Yirmi ya da otuz gün sonra, Tanrı'nın öfkesi yatışınca, gönüllü ya rahip seçilir, ya da (ki bu binde bir olur) rahiplerin odalarından geçerek yurttaşların arasına döner. Yurdu uğruna hayatını Tanrı'ya bağışlamaktan çekinmediği için, bütün ömrü boyunca herkesten saygı ve sevgi görür. Ama Tanrı bu insanın hayatını kendine feda etmesini istemez.

Tapınağın üst kısmında oturan yirmi dört rahip bulundukları yerden, sabah, öğle, akşam ve gece, günde dört kez ilâhiler okurlar. Bunlar aynı zamanda, yıldızları gözlemek, üsturlapla hareketlerini kaydetmek, yeryüzü olayları üzerindeki etkilerini incelemekle görevlidirler. Onun için bunlar, dünyanın hangi köşesinde ne gibi bir değişiklik olduğunu ya da olacağını bilirler. Bu tahminlerin doğru ya da yanlış olduğunu kontrol etmek için dört bir yana adamlar salarlar. Kadınla erkeğin birleşme zamanını, ekin, hasat, bağ bozumu zamanlarını da yine bu rahipler belirlerler. Kısaca, Tanrı'yla insanlar arasında elçilik, aracılık yaparlar. *Metafizikçi,* genel olarak bu rahipler arasından seçilir. Bu rahipler durmadan bilimsel araştırmalar yapar, bilgi yüklü kitaplar yazarlar. Yalnız yemek zamanları ortaya çıkar ve ancak sağlık nedenleri dolayısıyla, o da binde bir, kadınla ilişki kurarlar. *Hoh* her gün onları görmeye gider ve Güneş Kent'le bütün dünya uluslarına yararı dokunacak olan buluşları ve incelemeleri üzerinde onlarla konuşur.

Tapınağın içinde, sunağın önünde, her zaman bir Güneş Kentli dua eder. Her saat başında bir başkası onun yerini alır, tıpkı bizdeki kırk saatlik törenli dualarda olduğu gibi. Bu duaya «Bitmeyen dua» derler.

Her yemekten sonra, Tanrı'ya bir ilâhi ile şükür edilir. Sonra, din ve ulus ayrılığı gözetmeden, Hıristiyan, Pagan, Yahudi kahramanlarına mersiyeler oku-

nur. Çünkü, bu mutlu ülke kıskançlık, çekememezlik nedir bilmez. Güneş Kentliler aynı zamanda sevgi, bilgelik ve çeşitli erdemlerle ilgili türküler de söylerler. Sonra da «kral»larının yönetimi gözetimi altında, her erkek bir kadın seçer ve sütunlu gezi yerlerinde sayısız çiftler halinde edepli edepli dans ederler.

Kadınlar saçlarını kesmez, tek topuz yapıp tepelerinde toplarlar. Erkeklerin saçları usturayla kazınır, yalnız tepelerinde bir tutam saç bırakılır. Genel olarak başlarına takke giyer, üstüne de yuvarlak bir kukulete geçirirler. Kırda, tarlada şapka; Kent'teyse, meslek ve görevlerine göre, beyaz, kırmızı ya da başka başka renkte bereler giyerler. Yöneticilerin şapkaları biraz daha süslü ve daha yüksektir.

Güneş Ülkeliler, dört dönemde, yani güneşin terazi, oğlak, yengeç ve koç burçlarına girdiği zamanlarda, büyük şenlikler yapar, öğretici, güzel, zevkli ve biraz da güldürücü oyunlar tertiplerler.

Her ayın başına ve ortasına, bir de, Güneş Kent' in kuruluşuna ve kazandığı büyük zaferlere rastlayan günler bayram ve tatil günleridir. Bayram törenleri, kadınların bir ağızdan söyledikleri türküler ve top sesleriyle başlar. Ozanlar en ünlü savaşçıları ve zaferleri dile getiren şiirler okurlar. Övgülerinde yabancı bir kahramanı kötüleyerek bile olsa, gerçeği değiştirip bozanlar cezaya çarptırılırlar. Güneş Kentlilerce yalan insanlara uğursuzluk getirir. Çünkü, yalan, çoğu zaman, erdemli insanın gölgede kalmasına; ahlâksız ve berbat insanların, gerek korku, gerek yaranma, gerek açgözlülük yüzünden, övülüp yüceltilmesine yol açar.

Güneş Kentliler kimseye sağlığında heykel dikmezler.Ama, sanat ya da bilim alanına yeni buluşlar getiren, barış ya da savaş günlerinde devlete büyük yararı dokunan kimselerin adları, sağlıklarında kahramanlar defterine geçer.

Güneş Kentliler, vebadan korktukları için, ölülerini gömecek yerde, ateşte yakarlar. Çünkü, onlarca Güneş'ten gelen kutsal ve soylu bir nesne olan ateş yine Güneş'e dönmüş olur. Bunu bir de, ölülere tapılmasını önlemek için yaparlar. Bununla beraber, kahramanların resim ve heykellerini duvarlara asarlar. Bunun nedeni daha önceden de söylediğim gibi, çocuk yapması kararlaştırılan güzel kadınların onlara bakarak döllenmelerini sağlamaktır.

Bu ülkenin insanları dua ederken, gözlerini sırasıyla dört ana yöne çevirirler: Sabahları önce doğuya, sonra sırasıyla batıya, güneye ve kuzeye; akşamları da, önce batıya, sonra sırasıyla doğuya, kuzeye ve güneye. Güneş Kentliler her zaman aynı duayı tekrarlarlar: Tanrıdan beden ve ruh sağlığı, gerek kendileri, gerek bütün dünya halkları için mutluluk dilerler ve dualarını Tanrı'nın yüce varlığına şükrederek bitirirler. Bir arada ve başları göğe kalkık olarak yaptıkları dua daha uzun sürer. Tapınağın orta yerindeki yuvarlak sunak, haç biçiminde, dört geçide bölünmüştür. *Hoh*, başı gökyüzüne çevrik, dua ede ede, bu geçitlerden sırayla geçer. Büyük rahibin giysileri görülmemiş bir parıltı içindedir. Giysinin her parçası, tıpkı Aaron' un giysileri gibi, bir sembol niteliği taşır. Bu töreni Güneş Kentliler büyük bir sır sayarlar.

Güneşliler, zamanı yıldızların seyrine göre değil, Güneş'in dolaşımına göre parçalara bölmekte ve her yıl birinin öbürünü ne kadar geçtiğini hesaplarlar. Onlara göre, Güneş her yıl yeryüzüne daha yaklaşmakta ve gitgide daralan çemberi Tropiklere ve Ekvator'a yanaşmaktadır. Ayları Ay'ın, yılları da Güneş'in dolaşımına göre hesaplarlar. Onun için, iki hesap arasında şaşmaz bir uygunluk vardır. Bu uygunluk her on dokuz yılda bir Ejderha başının (80 yıldız kümesinin başı) dolaşımını tamamladığı zamana rastlar.

Bu, onları yeni bir astronomi kurmaya zorlamıştır. Güneş Kentliler Batlamyos'u yüceltir, Aristarkhos'la Philolaus'u daha üstün tutmakla birlikte, Copernicus'a hayranlık duyarlar. Astronomiye büyük önem verirler. Dünyanın yapısını, nasıl yaratıldığını, yok olup olmayacağını, olacaksa ne zaman olacağını ancak bu bilimle öğrenebileceklerine inanırlar. Kıyametin, İsa'nın haber verdiği gibi, Güneş'te, Ay'da ve yıldızlarda birtakım lekelerin belirmesiyle kopacağına inanırlar. Onlara göre, dünyadan haberi olmayan birçok avanak, bunu masal sanmaktadır. Ama, kıyamet, günün birinde, onları gece yarısı, tıpkı eve giren bir hırsız gibi, apansızın avlayacaktır. Onun için, Güneş Kentliler dünyanın nasıl değişip yenileşeceğini bekliyorlarsa, sonunu da bekliyorlar. Dünyamızın nasıl yaratıldığını, bir hiçten, bir Kaos'tan mı, yoksa başka dünyaların yıkıntılarından mı meydana geldiğini kesin olarak bilmediklerini, bütün bu sorunların kendileri için karanlık olduğunu söylerler. Bu varsayımların hangisi doğrudur? Güneş Ülkeliler, dünyanın yaratıldığını, ezelden beri var olmadığını doğru buluyor, hattâ şaşmaz bir gerçek belliyorlar bunu. Onun için Aristoteles'in düşüncelerini kabul etmiyor, onu filozof değil, daha çok bir mantıkçı sayıyorlar.

Göksel olaylardaki anormalliklerden, dünyanın sonsuzluğu düşüncesine karşı birçok kanıtlar çıkarıyorlar. Güneşe ve yıldızlara, canlı varlıklar, Tanrı'nın canlı birer mihrabı gözüyle bakıyor, ama onlara tapmıyor, sadece saygı besliyorlar. Güneş'e karşı içten bir saygı duymakla birlikte, Tanrı'dan başkasına tapmayı yersiz buluyorlar. Çünkü, Tanrı katına yükselteceklerı bir kimsenin onları boyunduruk altına sokup yoksul bırakmasından korkuyorlar. Güneş yüce Tanrı'nın bir görüntüsüdür onlarca, Yaradan'ın yüzü, canlı heykeli. Çünkü, odur veren ışığı, sıcaklığı, hayatı. Bütün

dünya ürünlerinin kaynağıdır o. Bütün nimetleri o döker kucağımıza. Onun için Güneşliler, Tanrı sunağını Güneş biçiminde yapmışlar. Rahipler Güneş'te, Tanrı'ya taparlar. Gökyüzü onlarca Tanrı'nın tapınağı, yıldızlar da sunaklarıdır. Güneşliler yıldızlarda yaşayan iyi meleklere yalvarır, Tanrı katında onlardan şefaat beklerler. Tanrı gökyüzüne, özellikle de Güneş'e bütün zenginliğini, parlaklığını ve güzelliğini saçıp dökmüştür. Batlamyos'la Copernicus'un merkezkaç ve merkezgel kuramlarını kabul etmezler. Güneş Kentlilere göre, birtek gök vardır, gezegenler Güneş'e yaklaştıkları ve onunlar birleştikleri zaman kendiliklerinden devinir ve yükselirler. Gezegenlerin Güneş etrafındaki devinimlerinin yavaş olmasının nedeni, daha büyük bir çember çizmek zorunda olmalarıdır. Bundan başka, Güneş Kentliler, bizce bilinen kavramların tam karşıtı bir sürü astronomi kavramlarını bilmektedirler.

Güneş Kentlilere göre, aşağı yaratıkları meydana getiren iki fiziksel öğe vardır: Biri erkek öğe: Güneş; öbürü de dişi öğe: Dünya. Hava, gökyüzünün saf olmayan kısmıdır. Ateş Güneş'ten gelmiştir. Deniz dünyanın teri, ya da bağrındaki nesnelerin yanıp erimesinden meydana gelen bir sıvıdır. Su, ayrıca, havayla toprağı birleştirir, tıpkı bedenle ruhu birleştiren kan gibi. Dünya kocaman bir hayvandır: İnsan onun bağrında yaşar, tıpkı biz insanların karnında yaşayan kurtlar gibi. Böylece kaderimiz Tanrı'nın elindedir; yıldızlara, Dünya'ya ya da Güneş'e değil, yalnız ve yalnız Tanrı'ya bağlıdır. Gezegenlere kıyasla, bizim dünya yüzüne gelişimiz ve hayatımız rasgeledir ve bizler onların dirimsel güçlerinin sadece ilinekli birer ürünüyüzdür. Tanrıya kıyasla da, gezegenler onun bilgeliğinin birer aracıdırlar. Tanrı bizleri bir büyük amaç için, geleceği kapsayan bilgisiyle hazırladığı bir plâna göre yaratmıştır. Demek, varlığımızı yalnız ona

borçluyuz, bir evlâdın varlığını babasına borçlu olması gibi.

Güneş Kentliler ruhun ölmezliğine inanırlar. Onlara göre, ölümden sonra, ruhlar hayatta yaptıkları işlere göre, iyi ya da kötü meleklerle birleşirler ve az çok onlara benzerler. Çünkü birbirine benzeyen şeyler, her zaman birbirini bulur. Şaşmaz bir yasadır bu.

Günah işleyenlerle işlemeyenlerin gidecekleri yerler üstüne Güneş Kentlilerin düşünceleri az çok bizimkilere benzer. Bizim dünyamızdan başka dünyalar olup olmadığını kesin olarak bilmiyorlar ama olmadığını söylemeyi de delilik sayıyorlar. Onlara göre, Yokluk ne bu dünyada ne de dünyanın dışında olabilir ve sonsuz bir varlık olan Tanrı Yoklukla bağdaşamaz.

Güneş Kentliler iki metafizik ilke kabul ediyorlar: Biri *Varlık*, yani Tanrı, bütün varlıkların ilki, öbürü *Yokluk*, yani hiçlik. Bütün fizik olaylar bu sonuncudan meydana gelir, çünkü daha önce var olan yeniden başlamaz, yeniden başlayansa önce yoktu demektir. Sonlunun fizik özü Yokluk'tan ve Varlık'tan gelir. Kötülük ve günah Yokluk'a yönelişten başka bir şey değildir. Demek ki, günahın ve kötülüğün özünde olumluluk değil, olumsuzluk vardır. Olumluluktan anladıkları ise, güç, bilgi ve istem yokluğudur. Günahı doğuran irade yokluğudur. Çünkü, iyilik yapmasını bilen ve yapabilen kimsenin bunu istemesi gerekir. Güneş Kentlilere göre, istem güçten ve bilgiden doğar, yoksa güç ve bilgi iradeden, istemden değil. İşin tuhafı, Güneş Kentliler de, tıpkı bizim gibi, Üçlü Tanrı'ya taparlar. Onlara göre Tanrı en yüce güçtür, en yüksek bilgi ondan gelir, güç ve bilgidense her ikisinin karışımı olan Sevgi doğar. Çünkü doğan şeyin, kendini doğuran iki öze katılmaması mümkün değildir.

Bununla beraber, Tanrı'da üç ayrı varlık tanımamakla Hıristiyan'lardan ayrılıyorlar. Çünkü onlara

«vahi» inmemiştir. Tanrı'da cisimleşme ve bir kendi kendine dönme olduğunu bilirler. Bütün varlıklar, metafizik özlerini güçten, bilgiden ve sevgiden alırlar. Yoksa bu özün kaynağı ne güçsüzlük olabilir, ne bilgisizlik, ne de sevgisizlik. Varlıklar bu üç nitelikle (güç, bilgi ve sevgi) değerli olabilirler; bu üç niteliğin ya da sadece üçüncünün yokluğuyla da *değersiz* olur, farkına varmadan günah işleyebilirler. Çünkü, insan gerek güçsüzlük, gerek bilgisizlik, gerek bu iki kusura eklenen yıldızların sistemi ile, gerekse sadece başlı başına istemle günah işleyebilir. Zaten, bütün bunları Tanrı öngörmüş ve düzenlemiştir, o Tanrı ki yoklukla bağdaşmaz ve, en üstün derecede, güçlü, bilen ve seven bir varlıktır. Onun için Tanrı'da kusurlu hiçbir şey yoktur; O'nun dışındaysa her şey günah, her şey kusurludur. Tanrı'dan Tanrı'ya benzer olarak değil, kendimize benzer olarak çıkabiliriz ancak: Çünkü insan görece bir varlıktır, Tanrı ise mutlak bir varlık. Günah madem ki vardır, öyleyse (mantık gereği) onu da Tanrı yaratmıştır. Ama özüne bakacak olursak bu günah yokluğun ve olumsuzluğun belirtisidir ve düzensizlik yoluyla yokluğa yönelen bizlerden doğar.

OSPİTALARİO

Ne incelikler, ne incelikler!

C. KAPTAN

Ah keşke her şeyi hatırlayabilseydim, acelem de olmasaydı, size daha ne şaşırtıcı şeyler anlatırdım bilseniz. Ama acele etmeliyim, yoksa gemiyi kaçıracağım.

OSPİTALARİO

Peki, öyle olsun. Ama, bırakın da son bir şey daha sorayım. Adem babamızın işlediği günah için ne düşünüyor Güneş Kentliler?

C. KAPTAN

Onlar da, bizim gibi, şuna inanıyorlar: Dünyayı korkunç bir ahlâk bozukluğu sarmış, insanlar tabiat yasalarma, aklın gereklerine sırt çevirmişler; kötüler iyileri tedirgin etmekte, onları boyunduruk altında inletmektedir. Ama, yine bizim gibi, kötülerin mutlu bir hayat sürdüklerine de pek akılları yatmıyor. Çünkü, onlara göre, bir anlamda kendi kendilerini yok etme zorunda kalma, olduğundan başka görünme hiç de mutluluk sayılmaz. Birçok sahte kralların, sahte kahramanların, sahte bilgelerin yaptığı da budur. Bunlar tasarladıkları bir kişiliği sürdürmek için durmadan kendi kişiliklerini yok saymak zorundadırlar.

Güneş Ülkeliler, bütün bunlara bakıp, dünyanm büyük bir düzensizlik içinde bocaladığı sonucunu çıkarıyorlar. Ama, bunun nereden geldiğini de bilmiyorlar. Önceleri, Platon'a uyarak, şöyle düşünmeye kalkmışlar: Güyâ, eskiden, batı dediğimiz noktadan doğu denilen noktaya doğru seyreden yıldızlar dünyası, birden dolaşımı değiştirmiştir. Tanrı'nın dünya işlerini bir ast Tanrı'nın yönetimine bırakmış olabileceğini de düşünmüşler bir ara. Sonra, bunun yanlış olduğunu anlamışlar. Zühal yıldızının insanları büyük bir bilgelikle yönettiğini, Müşteri yıldızının bu yönetimi değiştirdiğini, öbür gezegenlerin, sırayla, kötü etkilerde bulunduklarını ileri sürmenin daha da saçma olduğunu söylüyorlar. Onlara göre, dünyanın yaşadığı çağlar, gezegenlerin etkisine göre birbirini kovala-

mıştır. Bin ya da bin altı yüz yılda bir, gezegenlerdeki değişmeler yüzünden değişiklikler olacaktır. Çağımızın Utarit gezegeninin etkisi altında olduğunu sanıyorlarsa da, bu etki sık sık kavuşumlarla engellenmekte, düzensizlikler, uğursuzluklar getirmektedir. Büyük değişmeyi Adem babamızın işlediği günaha yormakla yetinen Hıristiyanları mutlu sayıyor, kıskanıyorlar onları. Onlara göre, babalardan çocuklara miras olarak günahları değil, günahlarının cezası kalıyor. Oysa, asıl çocuklarm günahının cezasını, üreme kurallarına uymayan ve çocuklarının eğitimine önem vermeyen babaların çekmesi gerekir. Onun için değil mi ki, Güneş Ülkesi'nde, üremeyle eğitime büyük önem verilmektedir. Çünkü, devlet bu iki görevi yerine getirmezse, babaların ve çocukların işledikleri suçların cezasını kendisi çeker.

Bugün devletler çeşitli belâlar içindedir. Bununla beraber, gerçek mutluluğun ne olduğunu bilmedikleri ve dünyayı yalnız birtakım rastlantıların yönettiğini sandıkları için, bugünkü düzensizliğe barış ve mutluluk adını veriyorlar. Ne var ki, *Metafizikçi* gibi, evrenin genel yapısını, hayvanların ve bitkilerin, hattâ insanın (çünkü ölüm cezasına çarptırılanların cesetleri açımlamada kullanılmaktadır) anatomisini incelemiş olan bir kimse Tanrı'nın bilgeliğini ve esirgeyiciliğini yüksek sesle herkese söylemek zorundadır. Onun için, insan kendini dine adamalı ve Yaradan'ına tapmalıdır. Bunun da, Tanrı'nın eserlerini incelemek ve anlamak, buyruklarına doğrulukla uymak ve şu ahlâk kurallarını uygulamakla yapabilir ancak: «Sana yapılmasını istemediğin şeyi başkasma yapma ve sana yapmalarını istediğin şeyi de onlara yap!» Çocuklarımızın ve benzerlerimizin bize saygı göstermelerini istediğimize ve yaptığımız az buçuk iyiliğe iyilikle karşılık vermelerini beklediğimize göre, bizi biz yapan,

bizlere bütün nimetleri veren, bizi yaşatan Tanrı'ya neler vermemiz gerek, bir düşünün. Tükenmez zaman boyunca hamdolsun Tanrı'ya.

OSPİTALARİO

Anlattıklarına bakılırsa, yalnız tabiat yasasını yakından bilen bu insanlar (bu yasaya vaftiz, şaraplı ekmek, günah çıkarma ve evlenme töreni gibi dinsel eylemlerden başka bir şey eklememiş olan ve bu yoldan bizleri bu yasaya uymaya zorlayan) Hıristiyanlığı sezmiş, nerdeyse yaklaşmışlardır ona. Bu söylediklerini-niz Hıristiyanlıktan yana sağlam bir kanıt veriyor bana. O Hıristiyanlık ki, bazı aşırılıklarından temizlendi mi, bütün ünlü din adamlarının umdukları gibi, bütün dünyada egemen olacaktır ve bütün dinlerin en gerçeğidir.

Bilginlerin dediklerine bakılırsa, bütün insanları aynı yasa altında toplamak amacıyla Tanrı Yeni Dünya'yı İspanyollara keşfettirdi. İspanyollar diyorum ama, aslında bildiğiniz gibi, bu şerefi ,sizin gibi bir Cenovalı olan Colomba'ya borçluyuz. Demek, gerçeğe tanıklık etsinler diye Tanrı sizin Güneş Kentli filozofları seçmiş!

Bütün bunlardan çıkardığım sonuç şu benim: Bizler ne yaptığını bilmeyen, gözleri bağlı yürüyen insanlarız ve Tanrı'nın elinde birer araç durumundayız sadece. Kimimiz yeni toprakların, kıtaların keşfine koşuyoruz. Altın bulmak, zengin olmak tutkusudur onları buna iten. Oysa Tanrı'nın amaçları çok daha yüksektir. Güneş dünyayı yakar; ne bitki yaratır, ne insan. Ama Tanrı varlıklara can vermek için, öğeler arasındaki savaştan faydalanır. Hamdolsun, şükürler olsun Tanrı'ya!

C. KAPTAN

Güneş Ülkelilerin yıldızları inceleyerek, peygamberleri okuyarak gelecek üstüne neler öğrenmiş olduklarını bilseniz şaşardınız. Onlara göre yalnız günümüzde, dört bin yıldan beri görülmedik keşifler, buluşlar olmuştur ve sadece yüz yıl içinde, beş bin yılda çıkan kitaplardan daha çok kitap basılmıştır. Güneş Kentliler, basımın, pusulanın ve barutun bulunuşunu övüp göklere çıkarıyorlar. Bu şaşırtıcı buluşlar, onlara göre, bütün insanların aynı ocakta birleşeceğini müjdeleyen belirtilerdir. Gemiciliği, silâhları ve yeni bir kıtanın keşfini Merih ve Ay'ın etkisine bağlı bu büyük buluşlara borçluyuz.

Gökte başka gezegen kavuşumlarıyla birlikte yeni belirtiler olduğu, Utarit abside'i oğlak burcuna, Zühal'inki kavis burcuna, Merih'inki de Sünbüle burcuna girdiği zaman, yeni bir devlet doğacak, sanatlarda ve yasalarda büyük yenilikler olacak, yeni peygamberler ortaya çıkacak ve böylece baştan başa yenileşen bir dünya her çeşit nimetlerle dolup taşacak. Ama, önce her şeyi kökünden söküp atmak, sonra yeniden kurmak gerek... Şimdi beni bırakın da gideyim artık, yapacak bin bir işim var.

Yalnız şunu söyleyeyim ki, Güneş Kentliler havada uçma sanatını da buldular. Bilmedikleri tek sanat buydu. Çok geçmeden, yeni ve çok güçlü dürbünler, kulaklıklar da bulacaklarını umuyorlar. Dürbünlerle bilinmeyen gezegenleri görebilecek, kulaklıklarla da göklerin müziğini dinleyebilecekler. Hamdolsun, şükürler olsun ulu Tanrı'ya!

OSPİTALARİO

Bütün bunlar çok güzel, çok yaman şeyler. Ama, bu insanlar astronomiyi biraz fazla kaçırıyorlar gibi geliyor bana. Gezegenler nasıl oluyor da bu kadar şeyi haber verebiliyor? Ben şunu bilir şunu söylerim: Bu dünyada her şey Tanrı'nın isteğiyle ve istediği zamanda olur.

C. KAPTAN

Onlar da böyle düşünüyorlar zaten. Onlarca Tanrı her şeyin evrensel ve doğrudan doğruya nedenidir; Tanrı sonlu bir neden olarak değil, mutlak bir güç, bir ilk neden olarak davranır. Çünkü, Pietro yemek yediği, su içtiği, aptes ettiği, ya da başkasının malını çaldığı zaman, bütün bu işleri yapma yetisini Tanrı vermiş olmakla birlikte, Pietro'nun aracılığıyla bu işleri gören Tanrı değildir. Burada Pietro dilediğini doğrudan doğruya yapabilme durumundadır ve özgürlüğünü kullanarak tanrısal eylemin sınırsız genişliğini de değiştirmektedir.

OSPİTALARİO

Ne güzel düşünüyorlar! Bizim iskolastik bilginlerimiz, özellikle Aquino'lu ermiş Tommaso, karşıt düşünceyi savunan islâm filozoflarına bu yolda cevap veriyorlar.

C. KAPTAN

Güneşlilere göre, Tanrı her olayı evrensel ve özel nedenlere bağlamıştır. Bu özel nedenler olmadan birincilerin etkisi yoktur: Örneğin, bir bitki güneş ışın-

larıyla kaynaşmadıkça çiçek açabilir mi? Zaman, evrensel nedenlerin, yani göksel nedenlerin etkisi altındadır. Ama özgün nedenler, dış dünyaya etki yapmada zamanı kendi hesaplarına kullanırlar: Böylece, insan, yapma bir ısıyla ağaçları çiçeklendirmekte, güneş olmadığı zaman evini lâmbayla aydınlatabilmektedir. Öte yandan, doğal nedenler etkilerini zamanın içinde yaparlar, öyle ki, çeşitli olaylar, şaşmadan, saati saatine meydana gelir, kimileri gündüz, kimileri gece, kimileri yazın, kimileri sonbaharda, kışın, ilkbaharda, kimileri bu yüzyılda, kimileri gelecek yüzyılda. Özgür nedeni nasıl hiçbir şeyi, gece olunca uyumaya, gün ağarınca kalkmaya zorlamıyorsa ve bu neden zamanın akışını kendi yararına kullanabiliyorsa; Koç ya da Yengeç burçları ağır basmca da hiçbir şey pusulayı, basımcılık sanatını ya da filân kıtayı keşfetmeye zorlamaz onu.

Güneş Kentliler Papanın Hıristiyanlara astrolojiyi yasak edebileceğine de hiç inanmıyorlar. Onlarca, böyle bir yasak olsa olsa, «cüzi irade» belirtilerini ve tabiat-üstü olayları kavramak bahanesiyle astrolojiyi kötüye kullananlara karşı olabilir. Astroloji bu gibi şeyleri açıklayamaz. Çünkü, doğa olaylarının evrensel nedenleri olan gezegenler, doğal nedenlerin belirtilerinden başka bir şey değildirler ve özgür etkenler karşısında, ancak insanı çeken, çağıran bir fırsat, birer güçtür bunlar. Gerçekte, Güneş doğarken bizi yatağımızdan kalkmaya zorlamaz, yalnız kalkmaya çağırır, gece karanlığının bizi uykuya çağırışı gibi. Demek, doğa olaylarının özgürlüğümüz üstünde ancak anlık, dolaylı bir etkisi vardır: Böylece, ruh kendini kimi zaman sevginin, kimi zaman nefretin, kimi zaman öfkenin ve çeşitli tutkuların itilerine kaptırtırsa da, insan yine de bu tutkuların kölesi olmak ya da onlara kafa tutmak yetisinden yoksun değildir. Bütün sapkınlık-

lar, kıtlıklar, savaşlar sık sık insan topluluklarını belâlara sokuyorsa, bunun nedeni, insanların cinsel güdülerini dizginleyecek, aklın gösterdiği yoldan gidecek yerde, akla aykırı davranmalarıdır. Bununla beraber, şunu da kabul etmek gerekir ki, insanın kendini haklı bir savaşa sürükleyecek kadar haklı bir öfkeye kaptırdığı haller de yoktur denemez.

OSPİTALARİO

Aquino'lu ermiş Tommaso ile Papa bu noktada başka başka düşünüyorlar. Tıbbın, tarihin ya da denizciliğin ilerlemesini desteklediği sürece astroloji bilgilerine ve deneylerine izin veriyorlar. Ama, insanların kötülük eğilimi, kimi zaman onları astrolojide tehlikeli aşırılıklara ve gelecek üstünde yanıltıcı birtakım tahminlere götürdüğü için yasaklıyorlar onu. Nitekim bu gibi tahminleri aşırıya vardıran hükümdarlar uyruklarını birtakım düşüncesiz işlere sürüklemişlerdir. Arbace, Drusus, Agathokles, Arkhelaius; son zamanlarda da Ticon'un yıldızlara bakıp önceden verdiği haberlerle uğursuz bir yanılgıya düşen Filandiyalıların başkanı buna açık birer örnektirler. Birtakım kalleşlerin kandırdığı ve astrolojik varsayımlara olan körü körüne güvenleri, hükümdarlarımızı papalığa karşı saygısızlığa sürüklemiştir.

C. KAPTAN

Güneş Kentlilere göre, genel olarak, yanlış ve tehlikeli olan her şey, putataparlığı diriltebilecek, özgürlüğü yok edebilecek ya da politik düzenin altını üstüne getirecek her şey sıkı sıkıya yasak edilmelidir. Hem, Güneş Ülkeliler, yıldızlardan insanlara gelebilecek kötü etkileri önlemenin yolunu da bulmuşlar. Çünkü,

Tanrı bütün bilgileri insanların mutluluğunu sağlamak için vermiştir: Örneğin, bir kuyruklu yıldız, ya da Ay tutulmasının kötü etkisinde olan bir kimseyi, duvarları beyaz taşlarla örülü güzel kokulu bir eve kaparlar. Evin etrafında güzel kokulu yedi kandil yakar, neşeli türküler söyler, çalgılar çalar, gülüşe oynaşa konuşur ve böylece gökyüzünden gelen uğursuzluk gazlarını dağıtırlar.

OSPİTALARİO

Doğrusu çok akıllıca devâlar bunlar. Gökyüzü insan bedenini etkilemektedir. Yapılacak şey, bu etkiyi insan bedeninin karşı etkisiyle önlemektir. Ama, kandil sayısının yedi olması bana biraz tuhaf geldi. Sayıların iyileştirici bir niteliği mi var ki? Bir kör inanç olmasın bu?

C. KAPTAN

Evet, Güneş Kentliler sayılara önem verirler. Bu konuda biraz Pythagoras'ın felsefesine dayanıyorlar. Bu da doğru mu değil mi, bilemem. Ama Güneş Kentliler yalnız sayıların gücüne değil, sayılarla desteklenen hekimliğe inanırlar daha çok. Ama kör inanç sayılmaz bu.

OSPİTALARİO

Bunda bir kör inanç gördüğüm yok benim de. Ne kutsal kitaplar, ne din kuralları, ne de Kilise sayıların gücüne karşı gelmezler. Hekimler de zaten yalnız hastalık nöbetlerinde sayılardan faydalanırlar, hem de yerinde olarak. Hem Tanrı her şeyi sayıyla, ölçü ve dengeyle tasarlamıştır diye yazmaz mı kitaplar? Tanrı

dünyayı yedi günde yaratmadı mı? O'nun şanını yüceltmek için yedi boru öttüren meleklerin sayısı yedi değil mi? Yedi gök gürültüsü, yedi şamdan, yedi çanak... yok mu? Ayrıca, ermiş Agustinus, ermiş Hilarius, Origenus sayıların değeri, özellikle, altı ve yedi sayıları üzerinde uzun uzun durmamışlar mı? Onun için, hekimliği tanrısal örneklere dayatıyorlar, «cüzi irade»ye inanıyorlar diye Güneş Kentlileri kınayacak değilim. Musa gök kubbedeki yedi gezegeni nasıl yedi kandille temsil etmişse, Güneş Kentliler de yedi meşale ile ediyorlar. Roma bile sayılarda bir güç olduğunu kabul eder, yoksa sayılı, numaralı şeylerde değil. Buysa bir kör inanç sayılamaz.

C. KAPTAN

Güneş Kentlilere göre, kadınlar yönettikleri bölgelere bolluk getirirler. Çağımızda kadın egemenliğinin ağır basması bunu göstermiyor mu? Nubya ile Mezopotamya arasmda yeni amazonlar türemedi mi? Avrupa'da, örneğin Türkiye'de Safiye Sultan, Polonya'da Bonne, Macaristan'da Maria, İngiltere'de Elisabeth, İskoçya'da Mary, Toscana'da Bianca, Belçika'da Marguerite, ve İspanya'da — Yeni Dünya'nın keşfine yardım eden — İsabella buna örnek gösterilemez mi? Çağımızın büyük bir ozanı,[1] destanını şöyle başlatır:

Kadınlar, şövalyeler, silahlar ve sevdalar...

Merih üçgeninin ağzı kara ve sapkın ozanları, Utarit'in o yüce evinde ve Zühre ile Ay'ın etkisinde açık saçık şeylerden söz ediyor, insanda tutkular uyandırıyorlar sadece. Erkeklerse davranışlarında ve sesle-

1. Arlosto.

rinde gitgide kadınlaşıyorlar. Yengeç ve Akrep burçlarının etkisinde olan Afrika'da Amazondan başka, Fas'ta ve Tunus'ta, erkek genelevleri ve iklimin zorlamadığı sadece özendirdiği daha başka rezilliklere rastlanmaktadır.

Ah ne yazık ki zamanım ölçülü. Onun için Güneş Ülkelilerin astroloji ve genel doktrinleri üstünde tam olarak duramayacağım. Onlara göre, Tanrı'nın yarattığı düzende her şey iyidir, dengelidir. Bu düzen günün birinde bozulursa, bunun suçu yalnız biz insanlarındır. Çünkü, yer, gök, ve ruh dünyaları arasında akıllara sığmaz bir denge vardır.

Güneş Kentliler Hıristiyanlığın Yeni Dünya'ya yayılacağına, İspanya'da ve İtalya'da üstün geleceğine, ama Kuzey Almanya, İngiltere, İsveç ve Pomeranya' daysa sarsıntılara uğrayacağma inanıyorlar. Ama bunların üstünde durmayacağım. Bu konuda daha fazla konuşmayı yasak eden Papa'nın hışmına uğrayabilirim çünkü.

Bununla beraber şunu da söyleyeyim ki, havada uçma sanatının (ki bundan daha önce söz etmiştim) dışında, Güneş Ülkeliler yıldız kümelerinin iyi etkileri altında en özgün buluşlara varmışlardır.

Beni daha fazla alıkoymayın, ne olur. Biliyorsunuz yapacak çok işim var. Yalnız şunu söyleyeyim ki, Güneş Kentliler «cüzi irade» sistemini ortadan kaldıracak yerde daha da güçlendiriyorlar onu. Bu konuda, çok saydıkları büyük bir filozofun başına geleni örnek veriyorlar.[1] Dediklerine göre, düşmanın konuşturmak istediği bu büyük filozofun ağzmdan bir tek kelime bile alamamışlar, kırk saat durmadan işkence yaptıkları halde. Çünkü, filozof içinden susmaya karar vermiş. Demek oluyor ki, gökyüzünün tâ derinle-

1. *Burada Campanella kendisinden söz ediyor.*

rinde ağır ağır devinen gezegenler bizi irademize ya da Tanrı'nın buyruklarına uymaktan alıkoyamazlar. Çünkü, insanın özgürlüğü, Tanrı'ya dil uzatacak kadar ileriye gidebilir. Tanrı ne kendini ne de başkalarını kendine karşı gelmeye zorlayamaz. Tanrı'yı ikiye bölebilir miyiz? Ama, gezegenler duyularımız üzerinde birtakım önemsiz etkiler ve hafif değişiklikler yaptıkları için, akıllarından çok duyularına boyun eğen insanlar yıldızların daha çok etkisi altında kalırlar. Sapkınların cesetlerinden zararlı gazlar çıkartan aynı yıldız kümeleri, Cizvit, Capuccini ve Minimi tarikatlarını kuran o büyük insanları coşturmuştur. Yine aynı yıldız kümesinin etkisi altmda Colombo ve Fernando Cortes yeni buldukları dünyada Hıristiyanlığı yaymışlardır.

Şu anda dünya büyük olaylarm eşiğinde. Ama bunları daha elverişli bir zamanda açıklarım.

OSPİTALARİO

Müsaade edin de bir soru daha sorayım: Güneş Ülkeliler küreksiz ve yelkensiz gemileri nasıl ve neyle yürütebiliyorlar?

C. KAPTAN

Geminin arkasında, yelpaze biçiminde büyük bir çark vardır. Bu çarkın ucundaki bir sırığa, denge sağlasın diye ağır bir nesne konulmuştur. Bu sırığı bir çocuk bile tek eliyle kolayca kaldırabilir. Çark bir çatal diren üstünde kolayca dönen eksenin hareketiyle işler. Bundan başka, bir de arkadan çarklı gemiler var. İki çark geminin ön tarafında yerleştirilmiş büyük bir çarka zincirlerle bağlıdır. Büyük çark döndü mü, arka çarklar da döner ve gemi yürümeye başlar. Bu me-

kanizma, Calabria'da ve Fransa'da, kadınların keten ipliği bükmek için kullandıkları çıkrığa benzer.

OSPİTALARİO

Durun, gitmeyin, ne olur biraz daha bekleyin!

C. KAPTAN

Bekleyemem, dünyada bekleyemem. Gidiyorum.

EN İYİ DEVLET ÜSTÜNE SORUNLAR

BÖLÜM 1

Güneş Ülkesi ile ilgili konuşmalar politika bilimine yararlı olmuş mudur, bir şeyler katmış mıdır ona?

Böyle bir devleti akla uygun ve yararlı saymanın karşılaştığı güçlükler:

1. Hiçbir zaman var olmamış, olmayacak, olacağını da umamayacağımız bir şeyle uğraşmak hem faydasızdır, hem de boşuna. Suç nedir bilmeyen böylesi bir ortak yaşama olacak şey değil. Böyle bir şey ne şimdiye kadar görülmüştür, ne de bundan sonra görülebilir. Onun için böyle bir ülkeyle boşuna uğraşıp durmuşuz. Lukianos Platon'un Devleti'ne karşı kullanmıştı bu kanıtı.

2. Böyle bir devlet, bir krallıkta değil, olsa olsa bir kentte kurulabilir. Çünkü Güneş Kent'e benzer bir yer bulunamaz. Onun için ister istemez bozulacaktır, ya kendine bağlı halkların etkisiyle, ya tarımla, ya da böylesine sıkı ve sert bir yaşamanın doğuracağı ayaklanmalarla.

3. Bu devletin en iyi devlet olduğu ve boyuna sürüp gideceği bir kuruntudur sadece. Bir defa, bu devlet sürüp gidemez. Çünkü, rüzgârların, savaşların, açlığın ve vahşi hayvanların uzun süre temizleyemediği kent ya veba salgınlarına uğrayacak, ya da, içeriden kendini yıkacak zorba bir yönetimden yakasını kurtarsa bile, Platon'un kendi devleti için söylediği gibi, yurttaş sayısının artmasıyla yok olup gidecektir. Son-

ra, bu en iyi bir devlet de olamaz. Çünkü, havarinin dediği gibi, yakasını suçlardan kurtaramayacaktır: *Ayrılmışsak suçumuz yoktur, zaten alışmış değildik ki.* Nitekim Aristoteles de, Platon'a karşı, faydalı mallarda ve kadınlarda ortaklığın devlet için zararlı olduğunu göstermiştir. Bir kötülükten kaçayım derken, binbir kötülüğe düşeriz.

4. Bu türlü yaşama yolu, bütün uluslarca denenmemiş, sadece tabiattan esinlenmiştir. Güneş Ülkesi'nin yaşama yolunu hiç kimse denemiş değildir. Onun için, boşu boşuna çene yorup duruyoruz.

5. Kimse ne böylesine katı yasaların, ne de eğitimcilerin vasiliği altında yaşamak ister. Böyle bir devlet düzenini, kendi yurttaşları yıkarlar, tıpkı ortakça yaşayan birçok tarikatlarda olduğu gibi.

6. Tanrı'nın eserlerini incelemek, dünyayı dolaşmak, araştırmalarda bulunmak, denemedik şey bırakmamak insanlar için doğal bir haktır. Ama, böyle bir devlet düzenindeki yurttaşların, her şeyi kitaplardan öğrenen papazlardan farkı olmayacaktır. Kitaplarda bulunmayan bir şeyle karşılaştılar mı, afallayıp kalacaklardır. Nitekim, şu anda Galileo'nun düşüncelerine pek önem vermedikleri gibi, ermiş Augustinus kabul etmiyor diye, Colombo'nun yeni bir dünya bulduğuna da içlerinden inanmıyorlar.

Genel olarak, bizden yana kanıtların başında, yakınlarda şehit edilen Thomas More'un düşsel devleti *Utopia* örneği gelir. Güneş Ülkesi'nin kurumlarını tasarlarken onu örnek aldık. Ayrıca Platon da böyle bir devlet düşüncesi koymuştur ortaya. Her ne kadar tanrıbilimciler bütünü ile bozuk ahlâklı insanlar arasında uygulanamayacağını söylüyorlarsa da, böyle bir devlet düzeni temiz yürekli insanlar arasında pekâlâ kurulabilir. Zaten İsa da bizlerden temiz yürekli olmamızı istemiyor mu? Daha birçok filozof gibi Aristoteles

de böyle bir devlet düşünmüştü. Hükümdarlar da birtakım yasalar koymuşlar ve bunların en iyi yasalar olduğuna inanmışlardır. Hiç kimse bunlara karşı gelmez diye düşünmemişler, sadece bunlara kim uyarsa mutlu olur, demişlerdir. Aquino'lu ermiş Tommaso'ya göre, din adamları, din kurallarına günah korkusuyla değil, daha önemli şeyleri gözetmek amacıyla uyarlar; bütün kurallara uydukları zaman da mutlu olurlar: Kurala göre yaşamaları, yani hayatlarını ellerinden geldiğince kurala uydurmaları gerekir. Musa, Tanrı' nın bildirdiği yasaları açıklayarak çok iyi bir din düzeni kurmuştur. Museviler bu yasalara boyun eğerek yaşadıkları sürece geliştiler, bu yasaları sonradan saymaz olunca da çöktüler. Söz ustaları bir söylevin en iyi ve en kusursuz kurallarını koyarlar, filozoflar da eksiksiz bir eser tasarlayabilirler ama, hiçbir ozan kusurdan kurtaramaz yakasını. Tanrıbilimciler ermişlerin hayatlarını anlatırlar ama, hiçbiri, ya da pek azı onlar gibi yaşar. Hangi ulus, ya da hangi insan İsa'nın hayatına benzer bir hayat sürebilir? Buna bakıp Kutsal kitaplar boşuna yazılmıştır mı diyeceğiz? Hayır, var gücümüzü kullanıp onlara yaklaşabilelim diye. İsa iyinin iyisi bir din kurmuştu; havariler onun öğretisine tamı tamına uyamadılar. Bu din sonra halktan rahipler sınıfına, onlardan da tek tek rahiplerin eline geçti. Şimdi bazı din kuramlarında olduğu gibi uygulanmakta, pek azında da aslına bağlı kalınmaktadır.

Biz, kendi devletimizi Tanrı'nın eseri olarak göstermek amacıyla insan aklının filozofça bir buluşu diye koyuyoruz ortaya. Bazı noktalarda İncil'den uzaklaşıyor, ya da uzaklaşır görünüyorsak, bunu, dine karşı saygısızlığımıza değil, aslında doğru olmayan birçok şeyleri (örneğin kadın erkek ilişkilerindeki ortaklığı) doğru sanan insan aklının, (Tanrı esininden yoksun aklın) güçsüzlüğüne vermeli. Zaten bundan ötü-

rüdür ki, Güneş Ülkesi'ni, daha iyi bir hayatın sırrına ermeyi uman ve aklın gereklerine göre yaşadığı için böyle bir hayata hak kazanan insanlar için tasarladık. Güneş Ülkeliler Hıristiyanca bir hayata hazırlanmaktadırlar. Sırf bu bakımdan, Girillo, Giuliano'nun tersine, paganlığın Hıristiyanlığa bir giriş olduğunu ileri sürmektedir. Hem sonra biz, Tanrı'nın kendilerinden yüz çevirmesini istemeyenlere, doğru dürüst yaşamaları gerektiğini öğretiyor ve Hıristiyanlara, Güneş Ülkesi'ni örnek alarak İsa'nın hayatının da tabiata uygun olduğunu ispatlıyoruz. Zaten Romalı Clementus gibi Chrysostomus ve ermiş Ambrosius da Socrates'in devletine dayanarak aynı şeyi yapmışlardır.

Güneş Ülkesi'ndeki yaşama düzeninin, bütün kötülükleri kökünden kazıyacağı meydandadır. Çünkü, orada ne yöneticiler birbirlerinin yerine göz dikeceklerdir, ne de seçim, talih gibi şeylerden doğan kötülüklere sapacaklardır. Bu ülkede, ermiş Ambrosius'un övüp göklere çıkardığı, turna kuşlarıyla arıların toplum düzenine benzer bir düzen kurulmuştur. Yine bu ülkede, gerek yöneticilerin küstahlığından, gerek yoksulluktan, gerekse alçaklık ve baskılardan doğan kötülükler de kalmayacaktır.

Yoksulluk ve zenginlik gibi iki karşıt uçtan doğan kötülükler, yani yoksulluğun getirdiği cimrilik, dalkavukluk, düzenbazlık, hırsızlık; zenginliğin doğurduğu lüpçülük, kendini beğenmişlik, gösteriş ve aylaklık gibi kötülükler de ortadan kalkacaktır. Platon'a ve Süleyman peygambere göre, bir devletin başına ne gelirse yoksulluk ve zenginlikten doğan bu tür kötülüklerden gelmektedir.

Yine, orospuluk, cinsel sapıklık, kıskançlık, aile kavgaları, çocuk düşürme gibi aşırı sevişme isteklerinden doğan kötülükler de silinip gidecektir bu ülkede.

Aşırıya kaçan evlât, ana-baba, karı koca sevgisinden doğan kötülükler; ermiş Agustinus'un dediği gibi insan sevgisini hiçe indiren mal mülk tutkusu; ermiş Caterina'nın dediği gibi cimrilik, tefecilik, kölelik, kin, zenginlere ve büyüklere karşı duyulan kıskançlık gibi türlü kötülüklerin kaynağı olan bencillik için de aynı şey söylenebilir. Oysa, biz Güneş Ülkesi'nde toplum sevgisini artırıp, cimrilikten doğan kavga, hile, yalancı tanıklık gibi kötülüklerin kökünü kazıdık.

Bizim ülkede ya yoksulların aşırı çabalarından, ya da zenginlerin aylaklığından doğan beden ve ruh hastalıkları da kalmayacaktır. Çünkü, bizde hiç kimse öbüründen ne fazla çalışacak, ne de fazla yorulacaktır.

Başka yerlerde kadınlar aylak aylak oturmakta, bu yüzden çocukların beden ve ruh sağlığı tehlikeye girmektedir. Bizdeyse, kadınlar kendilerine uygun işlerde çalışacak, türlü erdemlere ereceklerdir.

Başka ülkelerde bilgisizlik ve budalalıklardan doğan kötülükler vardır. Güneş Ülkesi'ndeyse her şey bilgi ve deneye dayanmakta ve Kent'in duvarlarında, bütün bilgileri tarihsel bir yöntemle kolaycacık öğreten resimler ve şekiller yer almaktadır.

İşte böylece, yasalar çiğnenmekten, düzen bozulmaktan kurtarılmıştır, hem de şaşılacak derecede.

Her şeyde aşırılıktan kaçındığımız ve erdemi egemen kılmak amacıyla, her şeyi ölçü ile yaptığımız için, Güneş Ülkesi'nden daha mutlu, daha rahat bir devlet düzeni düşünülemez. Sonra, dikkat edilirse görülür ki, Minos, Lykurgos, Solon, Garondas, Romolus, Platon, Aristoteles'in ve başkalarının kurduğu devlet düzenlerinde göze çarpan aksaklıklar bizim devlette yoktur ve orada her şeyin çaresi bulunmuştur. Çünkü Güneş Ülkesi dünya ötesine öncelik tanıyan bir inançla donatılmıştır ve bu inancınsa kapsamıdığı hiçbir alan yok-

tur.

Böyle bir devlet düşüncesine hiç kimse tamı tamına katılmaz diye ileri sürülen ilk karşı - düşünceye cevabımız şudur: Biz bu devlet düzenini, herkesin elden geldiği kadar benimseyebileceği bir örnek olarak sunduk. Onun için yazdıklarımız faydasız ve boşuna değildir. Böyle bir devlet düzeninin var olabileceğini, Havarilerin ortaklık ilkesine göre düzenledikleri ilk Hıristiyan'ların yaşayışı göstermiştir. Ermiş Lucas ile ermiş Clementus bunun doğruluğuna tanıktırlar. Filone ile ermiş Hieronymus'a bakılırsa bu çeşit bir yaşama yolu İskenderiye'de ermiş Markus zamanında gerçekleşmiştir. Urbanus I, hattâ ermiş Agustinus zamanında da kilise adamları böyle yapmaktaydılar. Ermiş Chrysostomus'un bütün İstanbul kentinde rahipler için uygulanmasını arzuladığı hayat da böyledir; bana kalırsa, böyle bir hayat, İsa düşmanlarının tamamiyle ortadan kalkmasiyle gerçekleşebilecektir. Aristoteles'in görüşlerine kapılanlar böyle bir hayat düzenini kabul etmeyebilirler ama, şimdi değilse bile, günün birinde, bu filozofun etkisinden kurtulunca, bu düzeni benimsemek zorunda kalacaklardır. Kilise ulularına gelince, onlar böylesi bir düzenin bugün bile gerçekleşebileceğini düşünüyorlar. Çünkü, İsa bizi zaten böyle bir ilk düzene sokmuştur. Tanrıbilmez ve pagan Lukianos olmayacak bir devlet düzeni düşündü diye Platon'la alay ede dursun, ermiş Clementus, Ambrosius ve Chrysostomus Platon'u övmektedirler. Bu ermişler, bilgi ve kutsallık bakımından bin tane Lukianos'u ceplerinden çıkarırlar.

İkinci karşı-düşünce. Biz bu karşı-düşünceyi göz önünde tuttuk ve Güneş Ülkesi'ndeki yaşama yolunu sadece ülkenin merkezî için düşündük. Köyler, sonradan bu düzeni ya bölük bölük uygulayacaklar, ya da, bir tek eyalet halinde birleştikleri zaman, bütünüyle

gerçekleştireceklerdir. Bu devletin bünyesine uygun bir yer kolayca bulunabilir, bulunmazsa, modelde bir değişiklik yapılabilir: Öyle ki, kentin merkezi bir tepenin üstünde, evler de tepenin yamaçlarında kurulabilir. Kent'in tasarladığımız öbür kısımları da, çamursuzsa ovada gerçekleşebilir. Çamurluysa, bunu da, yollara taş döşeyip, su arkları açarak önleyebilirz. Ticaret halkın ahlâkını bozmasın diye, eserimizde, yöneticilere, yani halkın vekillerine birtakım görevler, yetkiler verdik. Dıştan gelen ayartıcı etkileri önlemek için de Kent'in dört bir yanını kalın ve tahkimli duvarlarla çevirmeyi ve ülkemizi devriye gezen askerlerle korumayı öngördük.

Bu egemen devlete ve onun dürüst, namuslu düzenine yararlı olmak bir mutluluktur. Bilgisizlerin bilgili ve dürüst insanlara hizmet etmeleri nasıl bir mutluluksa, bu devlete hizmet etmek de öyle bir mutluluktur. Nitekim, Romalılar, kaba güçten çok doğruluk yoluyla imparatorluklarını geliştirmişlerdir. Pompilius zamanında düşmana karşı erdem kurallarına aykırı davrananlara iyi gözle bakılmazdı.

Üçüncü karşı-düşünce. Güneş Ülkesi, insanları yeni bir çağa hazırlayan ve nerede biteceği bilinmeyen bir döneme kadar sürüp gidecektir. Çünkü, biz Güneş Ülkesi'nde vebayı, açlığı, savaşı elimizden geldiği kadar erdem yoluyla önledik, hiç değilse, başka yerlerden çok daha iyi bir yolla: Bir defa, dört ana yoldan esen rüzgârlar Kent'i temizleyecektir. Evlerin pencereleri de kötü kokulara kapalı, iyilere açık tutulacak biçimde yapılacaktır. Güneş Ülkesi halkının sayısına gelince, bu iş metafizikle ilgilidir. Bana sorarsanız, bu devlet düzeni en iyi bir düzendir ve asıl önemli olan da onun uzun ömürlü olması kadar iyi kurulup işlemesidir. Bu Ülke'de de günah işlenmesine işlenecektir elbette. Ama burada işlenenler, başka devletlerin ku-

rulu düzenlerinden doğan ve devleti ortadan kaldıran günahlar kadar büyük olmayacaktır hiç değilse. Aristoteles'in bizim devlete karşı ileri sürdüğü düşünceleri daha sonra çürüteceğiz.

Dördüncü karşı-düşünce. Bence Güneş devleti, bir altın çağ gibi herkesin özlediği, Tanrı'nın da isteğine uygun bir devlettir. Birtakım ilkelerin kötü niyetlerine hizmet etmek için değil, insanları yüce Aklın buyruğu altına almak için kurulmuştur. Böyle bir devlet düzeni kurulabileceğini, daha önce söylediğimiz gibi, deneyler bize göstermektedir. Sonra, duyulardan, ten isteklerinden çok, aklın buyrukları gereğince yaşamak tabiata daha uygundur. Ermiş Chrysostomus da günaha bulanmış bir hayatın değil, erdemli, dürüst bir hayatın tabiata uygun olduğunu söylüyor nitekim. Rahiplerin hayatı bu türlü erdemli yaşayışa örnek olarak gösterilebilir. Bugün ortak hayat düzeni içinde yaşayan Anabatistler, gerçek din kurallarına bağlı kalırlarsa, bu türlü yaşamanın daha da yararını görmüş olurlar. Bunlar dinden sapmasalar ve Güneş Ülkesi'nde olduğu gibi doğruluktan şaşmayabilseler, bu ülkenin yeryüzünde gerçek bir örneğini vermiş olurlar. Ama, bilinmez hangi budalalıkları en iyiye gitmekten alıkoyuyor onları.

Beşinci karşı-düşünceye cevap: Ermiş Chrysostomus'un dediği gibi, erdemli yaşamak, mutlulukların en yücesidir ve yanlış adım atanlar, kötü sonuçların doğmasma meydan vermeden hemen doğru yola getirilmelidirler. Düzensizlik, başıbozukluk kötülüklerin kaynağıdır ve bizleri iyiliğe zorlayan her ihtiyaç mutlu bir ihtiyaçtır. Ama kumarbazlara, serserilere iyi yurttaşların, iyi yurttaşlara da rahiplerin hayatı nasıl güç gelirse, kötülüğe alışmış olan bizlere de Güneş Ülkesi'nin yaşama yolu öyle güç gelebilir. Dikkat ederseniz görürsünüz ki, dinliler dinden uzaklaşıyor-

larsa, din kurallarının sıkılığından değil, daha çok dinsizlerle düşüp kalktıkları, şan şeref peşine düştükleri, mal mülk sevdasına, ten isteklerine kapıldıkları için uzaklaşıyorlar. Oysa bizim Güneş Ülkesi'nde bütün bu nedenler ortadan kaldırılmıştır. Bundan ötürü bu türlü örnekler bizim için geçerli değildir.

Altıncı karşı-düşünceye cevap: Biz, tam tersine, bütün dünyada bilimsel deneylerin, gözlemlerin sonuçlarını Güneş Ülkesi'ne mal etmeye çalışıyor ve bu amaçla yabancı ülkelere adamlar salıp araştırmalar yaptırıyor, ticaret ilişkileri kuruyor, dört bir yana elçiler yolluyoruz. Yöneticilerimiz bir kentten bir başkasına geçerken bu nimetlerden yoksun kalmıyorlar. Gördüklerinden faydalanmayanlar yalnız kötü yöneticilerdir. Onların kendi aralarında yaptıkları tartışmalar yararlı olmaktadır, çünkü her sorun ne kadar tartışılırsa o kadar aydınlanmış olur ve sonunda haklı olanlar anlaşıp uzlaşır. Bilimlerin, öğretilerin korunması yolunda rahiplerin gösterdiği böylesi çabaya hiç bir yerde rastlayamazsınız. Kötü ruhlu Teofilus'un Origenes'e karşı ayaklandırdığı, Tanrı'nın insan biçiminde olduğunu ileri süren rahipler hiçbir şey elde edememişlerdir. Güneş Ülkesi'nde böyle kışkırtmalara yer yoktur. Bu Ülke'de rahiplik kutsalı ve bilimi geliştirmekle görevli bir araçtır, yoksa iki yüzlülerin ileri sürdüğü gibi, yurttaşlar için bir yük değildir.

BÖLÜM II

Sokrates'le Platon'un savunduğu gibi malda mülkte ortaklık mı, yoksa ayrılık mı tabiata daha uygun, devletin korunmasına ve gelişmesine daha yararlıdır?

Birinci karşı-düşünce. Malda mülkte ortaklığa karşı Aristoteles *Politika* adlı kitabının ikinci bölümünde şunları söyler: Ya mal mülk teklerin elinde kalıp meyvaları herkesin olacak, ya da tam tersine mal mülk herkesin, meyvalar da teklerin olacak. Birinci halde, fazla taoprğı olan bu toprağı ekip biçmek için daha çok çalışacak ve sonunda hiç çalışmayanlarla bir tutulup eşit bir pay alacak, bu yüzden de anlaşmazlıklar ve yıkımlar doğacaktır. İkinci halde, hiç kimse çalışmaya yanaşmayacak, tarlalar gereğince ekilmeyecek. Çünkü, herkes topluluğun yararından önce kendi yararını düşünecek ve köle gibi çalışanların çok olduğu bir yerde herkes işini başkasına yüklemeye çalıştığı için, işler kötü gidecek. Üçüncü haldeyse, bütün bu kötü sonuçlara bir yenisi eklenecek: Herkes en az çalışıp ürünlerin çoğuna ve en iyisine konmak isteyecek ki, bu da insanlar arasında dostluk yerine anlaşmazlıklara, geçimsizliklere, dolaplara, düzenlere yol açacaktır.

İkinci karşı-düşünce. Yararlı malların ortaklığına karşı, şunu ileri sürüyorlar: Diyorlar ki, Sokrates, bir devletin iyi yönetilmesi için birtakım sınıfların, asker, zanaatçı ve yönetici sınıflarının bulunmasını gerekli

saymaktadır. Buna göre, diyorlar, her şey ortak olursa, herkes ağır tarla işlerinden kurtulmak için asker olur, savaş zamanında ise tarlada çalışmak ister ve para almadan savaşmaya yanaşmaz; ya da, herkes yönetici, yargıç rahip olmaya bakar. Böylece, kimilerine büyük rütbeler verirken, kimilerin yükleri artırılır, kimi daha az çalışırken kimi daha çok çalışır, sonunda yine haksızlık, adaletsizlik doğar. Onun için, en iyisi mal ortaklığından vazgeçmektir.

Üçüncü karşı-düşünce. Mal mülk ortaklığına dayanan toplum düzeni bağış, konukseverlik, yoksullara yardım gibi eylemleri ortadan kaldıracaktır, çünkü böyle bir düzende hiç kimsenin özel malı mülkü olmadığı için, bu gibi şeyleri yapamayacaktır.

Dördüncü karşı-düşünce. Mal mülk ayrılığının hakka, adalete dayandığını söyleyen ermiş Augustinus'a karşı, kadın ve mal ortaklığını tutmak ve bunun havarilerin yaşayışına uygun olduğunu ileri sürmek sapkınlıktır. *De Just et Jure* adlı eserinde Scotus, özel mal mülk hakkını kabul etmeyen Jan Hus'u Costanze rahipler kurulunun suçladığını yazar. İsa da: ***Sezar'ın hakkını Sezar'a verin***, der.

Bu düşüncelere karşı önce ermiş Clementus'un sözleriyle genel bir cevap vermeye çalışalım: Gratianus'a bakılırsa Papa şöyle demiş: «Yeryüzünde ne varsa hepsi herkesin ortak malı olmalıydı. Ne var ki, biri çıkıp, haksız olarak, «Bu benim», bir başkası «şu benim» dedi. Yine demiş ki: «Havariler, her şeyin, hattâ kadınların bile, ortak olduğunu söylemişler ve ortakça bir hayat sürmüşlerdir. Tevrat'ın ilk bölümünü yorumlayan bütün kilise ululari aynı şeyi söylemişlerdir, çünkü Tanrı hiç kimseye özel olarak bir şeyler vermemiş, insanlar üreyip çoğalsın, yeryüzünü doldursun diye her şeyi ortak olarak önlerine sermiştir.» İsodorus da «Doğal Hukuk» adlı eserinin başlarında aynı şeyi yaz

maktadır. Havarilerle ilk Hıristiyanların aynı biçimde yaşadıklarını ermiş Lukas, Clementus, Tertillianus, Chrysostomus, Augustinus, Ambrogius, Origines'de ve başkalarında açıkça görüyoruz. Sonradan bu türlü yaşama yolunu, yukarıda saydıklarımızdan başka, ermiş Hieronymus, Prosperus ve papa Urbanus'un tanıklık ettikleri gibi, ortak bir hayat süren kilise adamları benimsemişlerdir sadece. 470'lere doğru, papa Simplicius zamanında kilise malları, kilise yöneticileri ile rahipler arasında bölüşülmüş ve bir bölüğü de yoksullara ayrılmıştı. Bundan az bir zaman sonra papa Gelasius ile ermiş Augustinus, varını yoğunu topluluğa bırakmadığı sürece hiç kimseyi rahipliğe almadılar. Ama, sonradan, bazı rahiplerin mallarını gizleyerek ikiyüzlülüğe düşmelerini önlemek için, istemeye istemeye, mallarını ellerinde tutmalarına izin verdiler. Bununla beraber, mal mülk ortaklığını kötülemek, ya da bunun tabiata aykırı olduöunu ileri sürmek günahtır.

Hattâ ermiş Augustinus'a göre, özel mal mülkün ortadan kalması daha büyük bir gelişmeye yol açar. Onun için, gerek bugün için olsun, gerek yarın için olsun, en iyi yaşama yolu mal ortaklığıdır. Nitekim ermiş Chrysostomus bu türlü yaşama düzeninin rahiplerce benimsendiğini, herkesçe benimsenmesi gerektiğini söylemiş ve Antakya halkına kimsenin, eli altındaki malların sahibi olmadığını, o maldan ancak kilise mallarından faydalanan papaz kadar yararlanabileceğini, onu kötüye kullanamayacağını ve herkesin yararlanmasına açık tutmak zorunda olduğunu söylemiştir. Ermiş Tommaso da mallara sahipsek de, onları istediğimiz gibi kullanma hakkımız yoktur, zorunlu bir ihtiyaç halinde ise bütün mallar herkesin ortak malıdır, diyor. Onun için, iyi düşünülürse görülür ki, malların kötü bölüşüldüğünü anlamamız bakımından böyle bir mülkiyet düşüncesi ağır basmaktadır. Bu durum

ermiş Basilius'un zenginlere hitabesinde, ermiş Ambrogius'un da 18. hitabesinde açıklanmış ve özellikle, ermiş Lukas'ın şu sözleriyle ortaya konmuştur: Her şeyi *Tanrı'dan aldığımızı kimse söyleyemez: Benim senin diye bir şey yoktur.* Aynı şeyi Sokrates Platon'un *Devlet*'inde, ya da Timaios'da ermiş Augustinus Giovanni'yle ilgili 8. bölümde söylemekte, Hıristiyan ozanı da şunları yazmaktadır:

İki şeyin kalkmasını istersen davranışlarımızdan
Durdursunlar savaşı, barış kendiliğinden yaşar.

Ovidus da *Metamorfosi I*'de ortak yaşama düzenini altın çağa yaraştırır. Ermiş Ambrogius 118. hitabesinin İş bölümünün başında: *İsa bütün insanların yeryüzünden ortaklaşa yararlamalarını söylemişti: Oysa mal mülk tutkusu töreyi paramparçaetti, der Virgine* adlı kitabında da der ki: zorbalıklar, kesip asmalar, savaşlar, her şeye Hıristiyanlığı temsil eden rahiplerin değil, yahudilerin el koymasına yol açtı. Ermiş Clementus da bu eşitsizliğin paganların adaletsizliğinden ileri geldiğini söyler. Yine ermiş Ambrogius tarihçilerin belgeler ve yazılarına dayanarak, her şeyin başlangıçta ortak olduğunu, sonradan zorbalık ve düzenle onun bunun eline geçtiğini ispatlar. Aynı ermiş *Hexam, V.* de sivil bir devlete örnek olarak, ortaklık kuralına göre yaşayan arıları, asker devletine örnek olarak da turna kuşlarını gösterir. İsa da hiçbir şeyleri olmayan, hiçbir şey ekmeyen, aralarında ürünleri de otlakları da paylaşmayan kuşları örnek vererek aynı şeyi yapmıştır. Sonra, hukuk bilgini de *doğal hukuk bütün canlı evrene yol gösterir* diyerek doğal hukuk gereğince her şeyin ortak olduğunu kesinlikle belirtmektedir.

Scotus'a göre, doğal yaşama halinde mal ortaklı-

ğı doğal hukuk gereğidir ama, günah işlediği için Adem babamız bu haktan yoksun bırakılmıştır. Ne var ki, bu cevap boşunadır, çünkü, ermiş Tommaso' nun dediği gibi, günah insanı yalnız Tanrı'nın lutfunda yoksun bırakır, yoksa dünya nimetlerinden değil. Adem tabiata ve akla karşı gelmiş, ama yeni bir hukuk düzeni koymamıştır. Mal ortaklığı doğal hukuk gereği ise, mal ayrılığı da olsa olsa haksızlıktan doğabilir. Ermiş Clementus'un yazılarını yorumlayan Roma hukukçuları bu haksızlığın yapılmış olduğunu belirtmişlerdir: *Bitmeyen haksızlık: doğal hukukla insan hukukunun çatışması bundan dolayıdır.* Ama tabiata aykırı şeye hukuk diyebilir miyiz? Hele bu tabiat Tanrı'nın eseri olursa. Tabiaata aykırı olan hukuk kötü bir şey olmaz mı? Scotus bunu bir haksızlığa, yani ilk günaha bağlıyor. Ama Scotus'un bu yorumu yersizdir, çünkü, ermiş Ambrogius'un dediği gibi, mal mülkün bölünmesini doğuran açgözlülükle zorbalıktır. Üstelik, ermiş Clementus, bizi hukuk düzenine havarilerin soktuğunu söylemektedir. Bu düzen eskiden bir haksızlıkla bozulmuşsa bugün de öyle demektir. Gaetano'ya göre mal ortaklığı *olumsuz* bir ortaklıktır, yani tabiat bize mal mülkü ayırınız dememiştir; bu ortaklık *olumlu* bir ortaklık değildir, yani tabiat sanki bize yalnız ortaklaşa yaşayın, başka türlü yaşamayın demiştir. Scotus da bu düşünceye katılmakla birlikte şunu eklemektedir: Ermişlerin söylediğine göre mal ayrılığı haksızlık ve cimrilikten doğmuşsa, doğal yaşama halindeki ortaklığı olumsuz bir temele nasıl bağlayabiliriz? Onun için ermiş Thomas mal ortaklığının doğal hukuka bağlanabileceğini, mal bölüşümünün sonradan olumlu hukuka göre yapıldığını haklı olarak ileri sürmektedir. Bu bölüşüm tabiata aykırı olamaz, çünkü, bu mülkiyet gerekli olanın mülkiyetidir ve sadakadan söz ederken dediği gibi herkesin ihtiyaç duyduğu mallar her-

kesin ortak malı olması gerekir. Çünkü insanın ve tabiatın ihtiyaçlarından arta kalan her şey ortak mal olmak zorundadır, yoksa ihtiyaç içinde olanlara yardım eli uzatmayanların kıyamet gününde ceza görmemeleri gerekir. Her ne kadar Ermiş Tommaso'nun bu öğretisi, bazı yönleriyle, bölüşümü savunuyor görünüyorsa da mal sahiplerine sadece malını bölüşmek ve başkalarına yardım etmek hakkını tanıyor. Bu bakımdan, zenginlerin, ellerinde tuttukları malların sahibi değil, eldecisi olduklarını söyleyen ermiş Chrysostomus, Basilius, Aınbrogius ve papa Leo'nun (de Collectis, 5. seri) öğretileri doğruluğunu elden bırakmamış oluyor. Zenginler mal mülk sahibi olsalar bile, haklarını ancak bölüşme ve yardım yoluyla kullanabilirler, tıpkı kilise adamları gibi. Sahip oldukları kısım, sadece beslenme ve giyinme ihtiyaçlarıyla sınırlıdır. Zaten bu çeşit haklar papa Jan XXII'nin *Extrav*'da gösterdiği gibi, rahiplere de tanınmıştır. Denilecektir ki, öyleyse, zenginler ellerindeki fazla malları geri vermek zorundadırlar. Peki ama kime? Yoksullara mı, yoksa devlete mi? Hem yoksullara, hem devlete diyeceğim ama, zenginler olumlu bir hakka sahip olmadıkları için, burada uzun boylu durmayacağım bunun üstünde, çünkü, nasıl olsa kıyamet günü Tanrı önünde hesap vereceklerdir. Ermiş Balisius, Ambrogius ve papa Leo da böyle düşünmektedirler.

Demek ki, bizim devlet düzeninde, bütün kötülüklerin kaynağı olan cimrilik, sözleşmelerde yapılan hileler, yoksulların gevşekliği, ezilmişliği, en parlak zekâlı kimselerin kafalarını işletmemek yüzünden düştükleri bilgisizlik, boşuna didinmeler, yorgunluklar, tefecilerin para dalavereleri, pintilikler, kendini beğenmişlikler, mal mülk ayrılığından doğan türlü kötülükler, bencillikler, düşmanlıklar, kinler, nefretler, kitabımızda gösterdiğimiz gibi, ortadan kalkacak ve bü-

tün vicdanlar rahata erecektir. Şeref ve görevler herkesin tabii yetisine göre dağıtıldığı için, Güneş Ülkesi'nde, arılar devletinden söz ederken ermiş Ambrogius'un da belirttiği gibi, başkasının yerine göz dikmek, bir başkasının malına konmak gibi şeylerden doğan kötülükler kalmayacaktır. Bizler, böylece, tıpkı arılar gibi, en büyük öğretmen olan tabiata uyuyoruz. Bizim baş vurduğumuz seçimler düzensiz dolapsız, tabii seçimlerdir. Çünkü, Güneş Ülkesi'nde bizler, yaradılışça ve ahlâkça sivrilenleri seçmekteyiz.

Şimdi, özellikle birinci karşı-düşünceye cevap verirken, önce şunu belirtelim ki, Aristoteles yanılgıya düşüyor, hem de bile bile. Çünkü, Platon'da bile, tarlalar, topraklar, ürünler, ve çalışma yükümü ortaktır. Bizim Güneş Ülkesi'ndeyse, kitabımızda görüldüğü gibi, bütün işleri yöneticiler herkesin yetisine ve gücüne göre dağıtır ve yönetir. Kimse kimsenin hakkını yemez, çünkü herkes yiyeceğini ortak sofradan yer, giyeceğini de mevsimine, yeteneğine ve sağlık durumuna göre, özel görevlilerden alır. Eskiden havariler böyle davranmışlardı, bugün de aynı şeyi rahipler yapmaktadırlar. Onun için, Aristoteles boşuna çene yoruyor bence. Bunun böyle olduğunu görmek için, kitabımızda giysilerin mevsimlere, sarfedilen çabaya, görülen işe vb. göre nasıl dağıtıldığını incelemek elverir. Bu konuda hiçbir güçlük de çıkmaz. Çünkü, her şey akla uygun bir yoldan yapılmakta ve herkes kendi tabii yetisine uyan işde çalışmaktadır. Bizim devlet düzenimizde durum böyledir işte.

İkinci karşı-düşünceye şöyle cevap verebiliriz: Herkes yöneticilerce, tâ küçüklükten doğal yetilerine göre çeşitli zanaatlarda yetiştirilir ve bilgisiyle sivrilen herkes en yatkın olduğu mesleğe girer. Bunlar ancak üstünlük gösterdikleri zaman, kitapta yer alan sıraya göre, en yüksek yönetim görevlerine yükselebilirler.

Onun için hiç kimse eş dost hatırı ile kayırılıp yükselmek istemez, örneğin bu yoldan ne bir asker yüzbaşılığa heves eder, ne de çiftçi rahipliğe. Herkes görgü ve bilgisiyle başarı gösterdiği alanda bir göreve hak kazanır. Baştakiler keyiflerine göre değil tabiata göre yönettikleri için, kimilerini yükseltmeye, kimilerini de ezmeye kalkışmazlar, herkese en uygun olan görevi verirler. Kendilerinin özel olarak hiçbir şeyleri olmadığından, örneğin çoluk çocuklarını yetiştirmek, korumak gibi birtakım kaygılarla başkasının hakkını yemeye ya da çiğnemeye kalkışmaz, herkesin saygısını kazanmak için dürüst davranırlar. Herkesi kardeş, evlât ya da akraba bildikleri için de, fark gözetmeksizin hepsini aynı derecede severler. Güneş Ülkesi'nde hiç kimse para uğrunda savaşmaz, evlât, kardeş bildiği benzerleri için çalışır, savaşır; kimsenin aylığa maaşa ihtiyacı da yoktur, çünkü herkesin iyi yaşamak için gerekli olan her şeyi vardır. Herkesin asıl ihtiyaç duyduğu şey, gördüğü işlere kardeşlerinin değer vermesi, onu bu yoldan şereflendirmesidir. Romalılar Terracina savaşma kadar para pul kaygusuna düşmeden savaşır, yurt için ölmekte adetâ birbirleriyle yarışırlardı. Ama, mal mülk sevdasma düşünce, yavaş yavaş erdemlerini yitirdiler. Sallustius'la ermiş Augustinus, Romalıların o büyük imparatorluğa toplum sevgisiyle ulaştıklarını söylerler. Cato da Sallustius da şöyle der: *Halkın gücü, bireyin yetersizliği, egemenlik hakkı, düşünce özgürlüğü bilinmelidir. Korkutmalar, tutkulara cezalar yoktur. İşte Roma'nın yayılma sorunu.* Güneş Ülkesi'nde bütün bu iyi şeyler, tabiatın önderliği altında, faydalı ve dürüst bir ortaklıkla korunabilmektedir.

Gelelim üçüncü karşı-düşünceye. Aristoteles de, Scotus da pek yersiz konuşmaktadırlar.

Demek, hiçbir şeyleri yok diye, rahipler ve hava-

riler eli açık, cömert olamayacaklar, öyle mi? Eli açıklık, çaldığını vermek, değil, ermiş Thomas'ın dediği gibi, her şeyi herkesin malı yapmaktır. Güneş Ülkesi'nde konukların nasıl ağırlandığını, doğuştan mutsuzlara nasıl bakıldığını kitabımızda görmüşsünüzdür. Bizim devlette, rastlantılardan doğan yoksulluklar göremezsiniz. Çünkü, orada her şey herkesindir, herkes birbirinin kardeşidir ve işler, görevler herkesin birbirine cömert davranmasını sağlayacak biçimde düzenlenmiştir. Şunu da ekleyeyim ki, Güneş Ülkeliler cömertliği herkesin yararına yöneltmişlerdir.

Dördüncü karşı-düşünce. Scotus, sorunu, her zamanki gibi, kötü niyetle ele alıyor. Çünkü, ermiş Augustinus da ermiş Thomas da, malı mülkü olanlar ahret mutluluğuna kavuşamayacak diyenleri ve kadınların erkeklerle düşüp kalkmasından yana olanları, salt ortak düzen taraflısıdırlar diye sapkın saymış değiller. Tam tersine, onlara göre, sapkınlığın en büyüğü rahiplerin ve havarilerin benimseyip uyguladıkları ortak yaşama düzenini kötülemektir asıl. Şunu da kabul edelim ki, kilise mal mülk bölüşümünü doğrudan doğruya ve kesin olarak kabul etmemiş, onu hoş görmüştür sadece. Nitekim ermiş Augustinus da, topalları ölülere tercih eder, insanlar ikiyüzlü olacaklarına varsın mal mülk sahibi olsunlar, der. Aynı Scotus'a bakarsanız, malda mülkte ayrılık, ortak mallara karşı gösterilen ilgisizlikten doğduğu kadar, herkesin açgözlülüğünden, yani kötü bir kaynaktan doğmuştur; bu bakımdan malda mülkte ayrılık iyi bir şey değildir, tabiata aykırıdır; böyle bir şey, sadece izin verilmiş olduğu için vardır. Şimdi sorarım size, bu adam nasıl olur da tabiata uyanları sapkınlıkla suçlar ve tabiata aykırı olarak verilen böylesi bir izinden yana olanları Aristoteles'le birlikte övmeye kalkar? Diyelim ki, Kilise, tıpkı topalı ölüye değişmeyen ermiş Augustinus

gibi, malda mülkte ayrılığı tanımış olsun ve kötü yola düşen kadınlara nasıl göz yummuşsa, kötülüklerin en hafifidir diye, buna da öyle izin vermiş olsun. Ama Kilise mal mülk üstünde bir sahiplik hakkı değil, sadece bir vekillik hakkı tanıyor ve ihtiyaç fazlası üstünde bir hak kabul etmiyor. Nitekim, Alessandro, Alonzo, Tonımaso, Valden, Ricardo ve Panormia da, rahipleri kilise mallarının sahibi sayanları dinsizlikle suçluyor, rahiplerin elleri altındaki mal mülkten sadece faydalanabileceklerini kabul ediyorlar. Ermiş Thomas da rahiplere kilise mallarının sadece ufak bir parçası, geçimlerini karşılayacak kadarı üstünde bir hak tanıyor. Ona göre, rahipler bu malların sahibi değildirler, onları yalnız kullanabilirler, yoksa çoluk çocuklarına, dostlarına miras olarak bırakamazlar. Din adamı olmayanlar için de aynı şeyi söylemiştik daha önce. Bilgisizlerin aklı, birini inandırmaya yetmedi mi ona hemen sapık der, çıkarlar işin içinden. İsa: «Sezar'ın hkkını Sezar'a verelim» derken Sezar'a tanıdığı hak elindekini dağıtma hakkından başka bir şey değildi. Çünkü, Sezar'ın kendi öz malı diye bir şeyi yoktu aslında. Başkalarından almasaydı, nesi olabilirdi? Demek oluyor ki, her şey Tanrı'nındır, Sezar'sa sadece elindekinin yöneticisidir. Yine İsa şöyle der: *Onların evreninde yasalar egemendir. Oysa siz değilsiniz. Yine de daha büyük olan, yardımcı olarak ortaya çıkandır*. İşte onun için, ermiş Thomas, mal mülk üzerinde yalnız yönetme hakkı tanımakta ve ondan ortakça yararlanmayı öğütlemektedir. Papa Tanrı'ya hizmet edenlerin hizmetindedir, imparator da Kilise'nin hizmetinde.

BÖLÜM III

Kadında ortaklık mı tabiata daha uygun, insan soyunun üremesine, dolayısıyla devlete daha yararlıdır, yoksa herkesin kendi karısı ve çocukları olması mı daha iyidir?

Aristoteles'e göre, herkesin kendi karısı olması tabiata daha uygun, kadınların ortak olmasıysa zararlıdır.

Birinci karşı-düşünce. Sokrates der ki, herkes yaşlıları ana baba, gençleri evlât, akranlarını da kardeşi bilirse, yurttaşlar arasında sevgi saygı artar. Oysa, bu aslında her çeşit sevgiyi ortadan kaldırır. Evet, bütün insanları ortak bir yaşama düzeni içinde düşünürsek, bütün yaşlılar bütün gençlerin babası sayılırlar, burası doğru. Ama, o zaman, her yaşlının gençlere olan sevgisi, tıpkı çokça suya akıtılan bir damla bal gibi eriyip dağılır; hiçbir baba öz evlâdını, hiçbir evlât da öz babasını tanıyamayacağı için, bu sevgi hemen kaybolur gider.

Herkesin herkesi baba sayacağı bir toplum düzeninde sevgi artar, burası doğru. Ne var ki, herkesin birden çok anası babası olamaz. Ayrıca her ana baba kendi çocuklarını yüzlerinden tanır, dolayısıyla daha çok sever onları.

İkinci karşı-düşünce. Kadınlar arasında, özellikle babalarla, kimden olduğu bilinmeyen çocuklar arasında anlaşmazlıklar çıkacaktır.

Üçüncü karşı-düşünce. Evlilik dışı belirsiz ilişkiler yüzünden kimse öz evlâtlarını tanıyamaz olacaktır. Oysa, herkesin, soyunu sürdürecek olan çocuklarını, torunlarını tanımak istemesi tabiidir.

Dördüncü karşı-düşünce. Kızkardeşlerle, analarla evlâtlar arasında cinsel ilişkiler alıp yürüyecek, kadınlar arasında da kıskançlıklar başgösterecek, öpmeler sevmeler kızılca kıyamete boğacak ortalığı.

Beşinci karşı-düşünce. Scotus: *İkisi bedende bir olacak* sözünü ileri sürerek: «Tanrısal bir izin olmadıkça kimse birden fazla kadın alamaz» diyor.

Altıncı karşı-düşünce. Nicola'cılarm sapkınlığı, kadınları orta malı yapmış olmalarıdır.

Önce, ermiş Clementus'un dinsel buyruk niteliği taşıyan bir sözüyle başlayalım cevabımıza: *Havarinin ikinci öğretisinde: toplumda ortaklık gerekir*. Ama Hıristiyan dürüstlüğüne aykırı düşmesin diye, *gevşekliğe yönelen toplum yüceliğe varamaz* diyen dinsel yorumu kabul etmek zorundayız. Doğrusunu isterseniz, Tertillianus'un da dediği gibi, ilk Hıristiyanların, kadın dışında her şeyleri ortaktı. Yalnız herkese hizmet eden kadınların sahibi yoktu. Ama Nicola'cılar kadınların da orta malı olması ilkesini benimsediler. Bunu kabul etmemekle birlikte, ben politika dışında, kadınların yönetim işlerine alınmasından yanayım. Çünkü kadınlar erkekleri değil, sadece kadınları yönetebilir, çocukların eğitim yönetimiyle uğraşabilirler. Kadınlar ayrıca yorucu olmayan hafif işler görürler, savaşlarda da ancak surların savunmasıyla görevlendirilirler. Kitaplarda okuyoruz: kocaları başka yerde olan Ispartalı kadınlar yurtlarını savunurlarmış; dişi hayvanlar da kendi aralarında tıpkı erkekler gibi dövüşürlermiş, Amazonlar eskiden Asya'da savaşırlarmış, bugün Afrika'da savaştıkları gibi. Ama Gaetano *de Pulchro* adlı eserinde bunu tabiata aykırı bulmakta ve mızrak

kullanabilmek için kadınların sağ memelerini kesmeleri gerektiğini ileri sürmektedir. Ben de Gaetano ile birlikte diyeceğim ki, kadınlar sağ kolları güçlensin diye sağ memelerini kesiyorlardır. Ayrıca, sağ meme mızrak kullanmaya engel olmak şöyle dursun, tam tersine mızrağın göğse sıkıca dayanmasını da sağlar.

Sonra Afrikalılarda görüldüğü gibi, kadınlara daha uygun savaşma yolları da vardır. Zaten Aristoteles de Amazonların varlığını hiçe sayamıyor. Biz bile kadınları bütün savaş işlerine karıştırmıyoruz, sadece surların savunmasında, yaralıların yardımına koşmada kullanıyoruz. Yoksa niyetimiz bir Amazon devleti kurmak değil. Biz kadınları, savunma işine ve çocuk bakımına yaradıkları için güçlendiriyor, tutuyoruz. Aristoteles, kadınların vahşi hayvanlarla çarpışmasına karşı geliyor, çünkü kadınlar ev işlerinden, analık karılık görevlerinden uzak kalırlar, diyor. Oysa Aristoteles yanılıyor. Çünkü vahşi hayvanlar hem yavrularına bakar, yeme içmelerini sağlar hem de korurlar onları. Hem, çoğu erkekler, tıpkı rahipler gibi ev işlerine bakmazlar mı ki? Onun için kadınların savaşa katılmaları Aristoteles'in dediği gibi tabiata aykırı değildir.

Ayrıca şu da var: Kadınların Güneş Ülkesi'ndeki gibi ortak olması da doğal hukuka aykırı değil, tam tersine tamamen uygundur ona. Onun için, salt tabiat ışığı altında bu ortaklığı öğütlemek bir sapkınlık değildir. Sapkınlık, Tanrı ve Kilise buyruklarına bile bile aykırı davranmaktır: Örneğin, doğal açıdan et yemenin yararlı olduğunu söylemek ve her gün et yemek günah değildir, ama perhiz gerekçesiyle bazı günler bazı yemeklerin yenmesini yasak eden kilise buyruklarına sırt çevirip dilediğini yemek ve bunun da yerinde bir şey olduğunu söylemektir asıl günah olan. Ayrıca şu da açıkça ortaya konmuştur ki, tabiata

karşı işlenen günahlar ya tek tek insanları ya insansoyunu yok eder, ya da, ermiş Augustinus'un dediği gibi, her ikisinin yıkımına yol açar. Onun için, adam öldürmeler, hırsızlıklar, yağmacılıklar, yasa dışı çiftleşmeler, cinsel sapıklıklar, vb. insanoğullarını küçük düşürdüğü, insansoyunu yıkıma götürdüğü için tabiata aykırıdır. Oysa kadınların ortak olduğu bir toplum düzeni ne tek tek insanları yıkıma sürükler, ne de insansoyunu; tam tersine, kitabımızda görüldüğü üzere, insan teklerine de, insansoyuna da, devlete de alabildiğine faydalar sağlar.

Sonra şunu da göz önünde bulundurmak gerekir ki, serbest çiftleşme üç çeşittir: Birincisi, her erkeğin önüne gelen her kadınla dilediği gibi çiftleşmesidir. Ama bu, atlara, eşeklere, keçilere, vb. larına özgü bir şey olmakla beraber, düşünen bir varlık olmak bakımından insan yaradılışına aykırıdır. Zaten tabiat da bu hayvanlara çiftleşme isteğini sadece belli zamanlar için vermiştir.

Oysa erkekler, her zaman çiftleşmeye hazır durumdadırlar. Her önlerine çıkan kadınla çiftleştiler mi, güçten kuvvetten düşerler. Ayrıca şu da var: Erkeklerin hepsi de güzel kadınların peşine düşer, sonunda tohumlar birbirine karışır ve kadınlar, tıpkı orospularda olduğu gibi, gebe kalamaz olurlar. Öte yandan kıskançlıktan deliye dönen çirkin kadınlar da güzel kadınlara etmedik kötülüğü bırakmazlar. Onun için bu türlü çiftleşmeler hem günah, hem de tabiata aykırıdır. Buna Gnostiklerde, Nicola'cılarda, günümüzün bazı sapkınlıklarında, bir de Afrika'nın bazı müslüman tarikatlarında raslanmaktadır. Bunlar her önüne gelenle, hattâ uluorta çiftleşmeyi, hoş görmektedirler.

İkinci serbest çiftleşme yolu yasalara uygun törenlerden sonra, kısmetine düşen kadınla karanlıklarda

birleşmektir. Bu yolun Galia'da ve Almanya'nın bazı bölgelerinde yaygın olduğu görülmüştür. Buralarda, bazı kimselerin anneleriyle yattığı olmuştur ki, bu çiftleşme yolu tabiata ve din kurallarına aykırıdır. Çünkü, bu çiftleşmenin amacı insansoyunu sürdürmek değil, sadece şehvet isteklerini doyurmaktır. Hayvanların gelişi güzel çiftleşmeleri hayvan soyunun üremesini sağladığı için daha iyidir. Oysa, insanların gelişigüzel çiftleşmelerinden dünyaya çocuk gelmesi sadece bir raslantıdır, çünkü burda amaç baştanbaşa şehvet isteklerinin doyurulmasıdır. Çocuk edinmek için evdeki kocalar bu işe yeter de artar.

Üçüncü çiftleşme yolu, kitabımızda tanımladığımız gibi, doğa yasalarına göre yönetilen bir toplumda görülmektedir. Böyle bir toplumda en güçlüler ve en iyiler, yöneticilerle hekimlerin yönetimi altında, yıldızların durumuna göre, yalnız çocuk yapmak amacıyla, belli zamanlarda birleşebilirler. Bu kutsal görev ancak yaşları 25 ile 53 arasında olan erkeklere tanınmıştır. Kadınlar için, bu işe en elverişli oldukları zamanı seçtik ve sakıncalı birleşmeleri, yani para pul gözeten birleşmeleri ortadan kaldırdık. Çünkü, büyük filozof Pythagoras'ın söylediği, deneylerin de ispatladığı gibi, bu birleşmelerden devlete hiçbir yararı dokunmayan bir sürü aptal, biçimsiz ve aşağılık varlıklar doğmaktadır. Bundan başka, aşırı çiftleşmelerin ve kısırlıkların yol açtığı güçsüzlükleri, dermansızlıkları da önledik. Çünkü, bir kadın bir erkekten gebe kalmayınca bir başkasmdan kalabilir. Zaten tabiat da bize, bu konuda, eş değiştirmeyi salık veriyor. Bizde şöyle bir yasa var: Buna göre, karısı kısır olan erkek onunla yatmayabilir. Bunu filozoflar sadece tabiat yasalarıyla açıklayamazlar kolay kolay ama, kadınların ortak olmadığı sürece, cinsel ilişki bakımından saf tabiat yasalarını kabul etmekle de yanılmış olmazlar. Öte yan-

dan, Durando ve başkaları, yasa dışı birleşmelerin bile tabiat yasalarına aykırı olmadığını söylüyorlar. Birçok tanrıbilimci de bu birleşmelerin ancak pozitif hukukça yasaklanabileceğini ileri sürüyorlar. Bu türlü birleşmelerin doğacak çocuklara zararlı olduğunu söyleyen ermiş Tommaso'nun bu kaygusu kadının kısır olması halinde yetersizdir. Bununla beraber ben kendim de mantık yoluyla ermiş Tommaso'nun dediğine varabilirim. Ne var ki, herkesi bu yola götüremeyiz. Tanrıbilimciler zehir içmenin günah olduğunu ispatlaya dursunlar, Sokrates, yasaların baskısı altında baldıran içmekle günah işlemiş değildir. Çünkü, yasa hiç kimseyi kendi yararına aykırı davranmaya zorlayamaz. Ama İncil'in ışığı altında varılan bu ince sonuçları, ne insanın kendi canına kıymasını yasaya uygun bulan eski filozoflar bilebilirdi, ne de «Herkes kendi hayatına dilediği gibi hükmeder» diyen Cato, Seneca ve Clementus. Sonuç olarak ben şunu diyorum: Güneş Ülkesi'nde uygulanan kadın ortaklığı doğal hukuka aykırı değildir, olsa bile hiçbir filozof salt tabiat yasalarının ışığı altında bunun böyle olduğunu bilemez. Çünkü, böyle bir yargıya doğrudan doğruya tabiat yasalarından varılamaz, varılsa varılsa uzak bir yoldan, daha doğrusu pozitif hukuk, yani değişebilen bir hukuk yolundan varılabilir. Şu da var ki, Aristoteles'in ileri sürdüğü düşünceler olayların özünden çok Platon'a olan öfkesinden geliyor. Nitekim, kendisi de birçok ulusların bu türlü yaşadıklarını söylemektedir. Ermiş Thomas, erkek evlâtların analarıyla, kız çocukların da babalarıyla cinsel ilişki kurmaları dışında, hiçbir birleşmenin tabiata aykırı olmadığını söyleyerek bizi destekliyor. Aristoteles, ana baba ile çocuklar arasındaki birleşmelerin atlarda bile tiksinti uyandırdığını söylüyor. Montedoro'da anasıyla çiftleşmeye yanaşmayan bir atı ben gözlerimle gördüm. Bunun ne-

denini ananın döllenmemesinde değil, tabiattan gelen bir saygıda aramalı. Bununla beraber, Tolomeo'ya bakılırsa, Perslerde erkek evlâtlar analarıyla cinsel ilişkide bulunurlarmış ötedenberi. Kümes hayvanları ve başka birçok hayvanlar arasında aynı şeye rastlıyoruz. Bununla beraber ben, Güneş Ülkesi'nde anaların oğullarıyla, (tabiata daha az aykırı olmasına rağmen) babaların da kızlarıyla birleşmelerini kabul etmedim. Gaetano, ermiş Thomas'ın düşüncelerine ve tabiat yasalarına dayanarak, kızkardeş ve kan akrabaları arasındaki birleşmeleri pozitif hukuka aykırı bulmakla birlikte tabiat yasasma aykırı saymıyor. Ona göre, öbür dereceden akrabalar arasmda birleşme yasağı, ahlâk kuralına değil, hukuk kuralına dayanmaktadır. Nitekim Adem'in oğulları kızkardeşleriyle birleşmiş, İbrahim peygamber de kızkardeşi Sara ile evlenmiştir. Ermiş Thomas, bu gibi birleşmelerin iki bakımdan yasaklandığını söyler. Önce ana babaya saygı bakımından: Çünkü böyle birleşmeler aile içine tedirginlik sokar. Oysa dışardan evlenmeler dostluğu artırır. Sonra, aynı kandan olanlar arasındaki birleşmeler pek haz vermez. Gaetano'ya göre, bu nedenler Hıristiyan yasalarını etkilemiştir. Ama, Güneş Ülkesi'nde bu sakıncaların hiçbirine meydan verilmemiştir. Çünkü, kadınlar ayrı otururlar, cinsel birleşme de ancak belli zaman ve yerlerde yapılır. Güneş Ülkesi'nde cinsel sapıklıktan ve daha büyük kötülüklerden kaçınmak için alınan tedbirleri Hıristiyanlar da almışlardır. Çünkü koca, gebe olan karısıyla, çocuk yapmak için değil, cinsel isteklerini doyurmak için birleşebilir. Ben bizim devlette, erkek tohumunun boşa gitmemesi için tedbir aldım ve bütün temel kuralları devlet düzenini koruma amacıyla koydum. Aristoteles, sağlık kaygusuyla, Hippokrates'le başkaları da daha büyük kötülükleri önlemek amacıyla, erkeklerin kısır kadınlarla çiftleşmele-

rini salık veriyorlar.

Şimdi ilk karşı-düşünceye gelelim. Herkes bunu iki anlama alabilir: Kitabımızda gösterdiğimiz gibi, bir yaşa gelince her erkek hem kendi çocuklarının, hem de bütün çocukların babası sayıldığına göre, kendi çocuklarının tabii yoldan, öbürlerinin de şefkat yolundan babası oluyor demektir. Böylelikle sevgi, şefkat artmış, aç gözlülük, cimrilik azalmış olur. Çünkü, eğer «benim senin» diye bir ayırma olursa, insan çocuklarına gereğinden çok sevgi besler ve başkalarının çocuklarını fazla benimsemez. Bilge kişi, kendi öz çocuğu olsun olmasın, her zaman en iyileri daha çok sever, kötüleri de iyi yapmaya çalışır. Çünkü insanoğlunun kusurlarını görmek hoşuna gitmez. Nitekim bizler de, bizim gibi birer insan oldukları halde, insanoğlunun mutsuzluğunu temsil ettikleri için, topallardan, körlerden ve yoksullardan hoşlanmayız. Çocuklar, kardeşler, analar babalar ve atalar ortak oldu mu, bencilliği, açgözlülüğü azaltmanın, toplum sevgisini yani şefkati artırmanın yolu bulunmuş olur. *Mal mülkü azaltmak insan sevgisini, şefkati artırır* diyen ermiş bir Augustinus'a Aristoteles'ten daha çok inanmak gerekir. Ermiş Paulus da *sevgi kendinde olanı aramaz* sözüyle, özel malı mülkü genele değil, geneli özele tercih etmekle, ermiş Augustinus'u desteklemiş oluyor. Aynı şeyi rahipler arasında da görüyoruz. Çünkü, rahiplerin kendi özel malları yoktur. Bir ayak bütün bedeni nasıl severse, onlar da topluluğu öyle severler. Ayak yalnız ve yalnız kendini düşünürse, o zaman bedenden ayrılmış, kesik bir ayak durumuna düşmüş olur. Roma cumhuriyetinde de aynı şey olmuştu. Yurttaşlar yoksul, devlet zengin olduğu sürece, herkes yurt uğrunda ölmeye can atardı, ama yurttaşlar zenginleşince, herkes kendi çıkarı uğrunda yurdunu batırmaktan çekinmez oldu. Onun için toplum sevgisi, çokça suya akıtılmış bir

damla baldan çok, topu ateşleyen kıvılcıma benzer. Çünkü, sevgi özü gereği, ateş gibi dört bir yanı sarıveren bir şeydir. Ayrı ayrı kimselerin çocukları olmakla beraber, insanlar insan sevgisinde, şefkatle birleşip bir tek beden haline geldiler mi herkesçe sevilir olurlar. Örneğin, bir amca yeğenlerini, kendi tohumundan gelmedikleri halde sevebilmektedir. Neden? Çünkü, amca ve yeğenler bir tek ailenin üyeleridirler. Papalarla kardinaller de kendilerinden küçükleri ve kan kardeşlerini, kendi tohumlarından dünyaya gelmedikleri için sevmiyorlar demeye kimin dili varabilir? Biz dostlarımızı ve dostlarımızın çocuklarını nasıl seviyorsak, manastırlardaki yaşlı rahipler de yeni gelenleri, özellikle bunların erdemlerini öyle severler. Onun için, şefkatin, insan sevgisinin düşmanı olanlar kessinler artık seslerini!

Çocuklar her zaman babalarına değil, daha çok başkalarına benzedikleri için onların yüz çizgileri yanıltabilir insanı. Her şeyin tabiat yasasma ve değer ölçülerine göre düzenlendiği Güneş Ülkesi'nde ise bu küçücük sakıncanın büyük önemi yoktur. Yakup peygamber Yusuf'u nasıl fazla sevmişse, başkaları da başkalarını öyle sevebilmiştir. Bununsa ne topluma zararı olmuştur, ne de insanları toptan sevmeye. Güneş Ülkesi'nde, çocuklar hep aynı disiplin içinde yaşadıkları için birbirlerinin hiçbir zaman amansız düşmanı olmayacaklardır. Rachele ve Lia gibi kutsal kadınlar uşaklarının çocuklarını kendi çocuklarından ayırmazlardı. Ama Aristoteles böyle bir sevgiyi, böyle bir şefkati tanımaya yanaşmıyor.

İkinci karşı-düşünceye gelelim. Her şey hekim, başebe ve astrologlarca bilime ve kurallara göre yönetildiği için sonuçlar küçümseniyor. Ermiş Thomas'a göre (Polit, 5) ahlâksal eğilimleri yıldızların durumun-

dan öğrenebilmekteyiz. Bizim Güneş Ülkeliler salt ten isteklerini doyurmak ya da sağlığı korumak kaygusuna dayanan birleşmeleri yasa dışı saymaktadırlar, çünkü, bu iki durum için başka yollar öngörülmüştür orada.

Üçüncü karşı-düşünceye cevap. Bir tek bedenin üyeleri oldukları için bütün gençlere evlât gözüyle bakılmakta ve bu gençler soylarını sürdürmenin yollarını öbür toplumlardan daha iyi başarmaktadırlar. Ayrıca, teker teker çocuk yetiştirip öğünmektense, iyi işler başarıp ün kazanmayı daha yararlı buluyoruz biz. Nitekim, filozoflar cinsel tohumlarla değil, bilgi tohumlarıyla çömez yetiştirirler kendilerine. Kendi üstümüzde üreyip türeyen bitlere evlâtlarımız diyebilir miyiz? İbrahim peygamberin çocukları Yahudiler değil, Hıristiyanlardı asıl. Ambrogius'un dediği gibi, bizler sonsuzluğu Tanrı'da, mutlu bir hayatı da devlet düzeninde arıyoruz. Hayvanların yetişmiş yavrularını tanımaz olmaları, doğrudan doğruya değil, dolaylı olarak tabiattan gelmektedir.

Dördüncü karşı-düşünceye cevap. Gaetano ve ermiş Thomas ile birlikte diyebiliriz ki, cinsel ilişki yalnız ana ile olduğu zaman tabiata aykırıdır. Biz bu türlü ilişkiye Güneş Ülkes'nde yer vermyoruz. Yasaların izni olmadan kızkardeşle ve öbür akrabalarla cinsel ilişkiler kurulamaz. Yasaların yasakladığı yerde, ne bu türlü birleşmeler olabilir, ne de zina yapılabilir. Çünkü, zina ya tabii, ya da yasal olur. Ermiş Ambrogius'un da dediği gibi, tabii olanı, ayrı cinsten hayvanlar, örneğin, eşekle kısrak arasında yapılandır. Öbürüyse, başkasının karısıyla cinsel ilişki kurmaktır ki, yasalar bunu yasaklamaktadır. Ama bizim Güneş Ülkesi'nde böyle bir yasa yoktur. Bu işi damızlıklar görür. Onun için, bizde ne zina diye bir şey vardır, ne piç, ne de yasa dışı birleşmeler. Örneğin, rahipler ara-

sında her şey ortak olduğu için, birisi ekmek yedi diye, hırsızlıkla suçlandırılamaz. Cinsel isteklerin doyurulması zina değildir. Öyle olsa, yalnız cinsel isteğini doyurmak için karısıyla çiftleşen koca da zina yapmış sayılırdı. Zina ancak bir başkasının karısıyla yatmaktır. Buna göre, yasa bir kadını bir erkeğe karı olarak verdi mi, bu kadını yasaya uygun olarak kullanan erkek, devletin yasalarını çiğnemiş olmaz. Nitekim manastırın ortak olan mallarını izin almadan kullanan rahibe hırsız diyemeyiz. Ama, denilecek ki, ermiş Thomas da On Buyruk'un bütün ilkelerinin tabii olduğunu söylüyor. Buna şöyle karşılık verebilir ve diyebiliriz ki, mal mülk bölüşümünü bir an için kabul etsek bile, mal mülkün nasıl bölüşüldüğü belirlenmedikçe, hırsızlık diye bir şey olamaz. Başka bilginlerse, bu ilkelerin hepsinin tabii hukuka dayanmadığını ileri sürüyorlar. Bizim Güneş Ülkesi'nde mal mülk bölüşümü yoktur, mallar üstünde sadece kullanma hakkı vardır ki, bu da yurttaşların gücünü, zekâsını koruma süresiyle sınırlıdır. Güneş Ülkesi'nde her şey ortak olduğu için, zina yoktur. Kıskançlık, kavga, gibi kötülüklere de, her şeyin yasayla ve disiplinle yönetildiği böyle bir yerde, rastlanmaz. Hayvanlarla bazı sapkınlara özgü davranışlar da yoktur bizim ülkede.

Beşinci karşı-düşünce. Her erkeğin birtek karısı olması tabii hukuk gereği midir, değil midir? Ermiş Thomas'a göre, Tanrı bile bizi bir tek kadınla yetinmeye zorlayamaz. Yakup peygamber iki kızkardeşle evlenmiş, Davut peygamber beş, Süleyman peygamberse tam yedi yüz kadın almıştır. İlk peygamberlerin hemen hepsinin birçok karısı vardı. Herkesin genel olarak sandığı gibi, bu konuda kısıntı da yoktur. Görülüyor ki, birçok kadınla evlenmek tabiata aykırı değildir. Yalnız kardeşleriyle çiftleşen güvercinle kaplumbağalar dışında, bütün hayvanlar sayısız dişilerle çiftleşir-

ler. Peygamberlerin tanrısal esinle koydukları yasalarla değil de, tabiat yasalarıyla yönetilen Güneş Ülkesi'nde, bu konuda sınırlamalar kabul edilemez. Tam tersine, tabiat bir kadını gebe bırakamayan erkeğin bir başkasıyla birleşmesini bile zorunlu kılmıştır. Sara İbrahim peygamberden, buna karşı bir Tanrı buyruğu olup olmadığını sormuş, Lia ile Rachele de kocalarına kendi hizmetçilerini vermişlerdir. Gerek insanlar, gerek hayvanlar kendiliklerinden bunun tabiata aykırı olduğunu bulamayacaklarına göre, Güneş Ülkeliler nasıl bulabilirlerdi bunu. Ayrıca bizim yurttaşların ne bir, ne de fazla karıları vardır. Ama, çiftleşme için uygun görülen zamanda, her erkek yasa gereğince kendi payına düşen kadınla birleşir ve bunu kendi ten isteklerini doyurmak için değil, devletin iyiliği için yapar. Bizler bile aynı durumdayız. Bizde de babanın oğlu üzerinde devletinki kadar yetkisi yoktur. Çünkü parçalar bütün içindir, yoksa bütün, parçalar için değil. Onun için, Güneş Ülkesi'nde herkes bütünü gözettiğine göre, şuna buna özel haklar tanınmaması yerinde bir davranıştır. Her canı istediği zaman karısıyla birleşen koca, aptal ve anormal yaratıklar getirir dünyaya. Bizlerse yetiştirdiğimiz atların üstün nitelikte olmasına özeniriz de, kendi soyumuzu önemsemeyiz. Aristoteles bile, aşağılık bir kimsenin cömert kadınlarla gelişi güzel birleşmesini tabiata aykırı görüyor. Chrysostomus da, herkese kucağı açık Kilise ile birleşen bilgisiz rahibi pek tutar görünmüyor. — Tanrı der ki: *İkisi aynı bedende birleşecek.* Doğrudur bu. Bizim Güneş Ülkesi'nde de bu böyledir. Çünkü, Tanrı bu sözle, «hiç kimse birden fazla kadınla birleşemez» demek istemiş değildir. İstemiş olsaydı, Yakup peygamber aynı anda iki karı almaz, biri ölünce bir ikincisi, bir üçüncüsü ile evlenmezdi. İki bedenden bir tek beden çıkar. Bu da, iki tohumun karışmasından bir çocuk do-

ğar anlamına gelmektedir. Ermiş Ambrogius, ermiş Paulus'la birlikte: «Yasa günah saymasaydı bunu, ben de saymazdım.» der.

Altıncı karşı-düşünce. Nicolacılar'm sapkınlığı şuydu: Onlara göre bir erkek istediği kadınla istediği zaman yatabilirdi. Buysa, önce de söylendiği gibi, tabii hukuka aykırı olduğu gibi, insan soyunun üremesini de engeller. Bizim Güneş Ülkesi'ndeyse, birleşmeler felsefe ve astroloji kuralları gereğince yapılır, doğacak çocukların hem iyi, hem çok olmasına dikkat edilir. Onun için bu türlü birleşmeler tabiata uygundur, kilisece yasaklanmadığı sürece de bir sapkınlık sayılmaz. Çok akıllı ve bilgili bir adam olan Cato karısını, Brutus'a teslim etmiş ve bunun tabiat düzenine uygun bir şey olduğunu anlatmak istemiştir. Buna göre, salt tabiat ışığı altında yönetilen Güneş Ülkeliler nasıl olur da, bizim evlenme şeklimiz dışında kalan öbür birleşmelerin günah olduğunu bilebilirler? Beri yandan, Yahudilerle Romalılar boşanmayı kabul etmiş, filozoflar da kadın değiştirmeyi uygun görmüşlerdir. Socrates'le Platon da aynı yolu salık vermiş değiller mi? Aristoteles, birden fazla kadmla birleşenleri — tabii hukuku çiğniyorlar diye değil, faydasız bir iş yapıyorlar kanısıyla — suçluyor. Bazı ulusların böyle bir yol tuttuklarını da söylüyor bu ara. Ben de bu işin Hıristiyan Kilisesine göre bir sapkınlık, bir günah olduğunu kabul ediyorum. Ama, hayvanlar ve Nicola'cılar gibi davranmadıktan sonra, salt tabiat ışığı altında bu işin kötü olduğunu nasıl anlayabiliriz? Ermiş Thomas da, çocuk yapmayı ve topluluğa yararlı olmayı gözetmeyen evlenmeleri tabiata aykırı saymaktadır. Ama bizim Güneş Ülkesi'ndeki kadın erkek birleşmesi her ikisine de son derece yararlıdır.

Aristotles'in kadın ortaklığına karşı ileri sürdüğü kanıtlar yersizdir. Bu, bir kimsenin tek ayakla yürü-

mek istemesine, tek telden bin bir nağme çıkaracağım demesine benzer. Bu kanıtlar, rahiplerin ve havarilerin topluluk düzenine, ayrıca insan sevgisine, sevecenliğe aykırıdır. Havarilerin insan olarak birer yüreği ve ruhu vardır ama, hiç biri «bu benim, bu senin» demiyor, her şeyin kendi aralarında ortak olduğunu söylüyorlardı. Bu da Aristoteles'in kanıtlarını çürütmeye yeter.

Bu birlik çokluğu ortadan kaldırmak şöyle dursun, insanları, devletleri, koşulları birleştirip daha da güçlendirmektedir. Aristoteles kendi devlet düzeninde sağlayamamıştır bunu. Çünkü, uyum tek telden değil, çok telden elde edilir. Aristoteles kendi devletini iki karşıt uçtan kurduğu için, uyuşmazlıklardan kurtaramayacaktır onu. Oysa biz bir birlik kuruyoruz, şiir gibi bir birlik, her şeyin birbiriyle uzlaşma, anlaşma halinde olduğu bir birlik. Aristoteles ise şiirini birbirine karşıt iki öğeden kuruyor. Onun devlet düzenini incelerken göstermiştik bunu. Bizim devlet düzenimizse, tam anlamıyla, havarice bir düzendir, ortak yaşama düzenini zevke değil, kitabımızda gösterdiğimiz gibi, karşılıklı saygıya dayatmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz 7
Güneş Ülkesi 15
En İyi Devlet Üstüne Sorunlar 87

CAMPANELLA

GÜNEŞ ÜLKESİ

Türkçesi
Vedat Günyol - Haydar Kazgan

GÜNEŞ ÜLKESİ, düşünceleri uğrunda, hayatının yirmi yedi yılını türlü işkencelere uğraya uğraya hapislerde geçirmiş büyük İtalyan düşünürü Campanella'nın (1569-1639) filozofça bir devlet tasarısıdır. Platon'un Devlet'i, Thomas More'un Utopia'sı çizgisinde, toplum yararını bireyinkiyle bağdaştırıp, haklı bir düzen tasarısı getiren GÜNEŞ ÜLKESİ, sosyal bilimlere eğilenlerin okumadan edemeyecekleri, dünya üniversitelerinde de yardımcı kitap olarak salık verilen ana yapıtlardan biridir.

DÜNYA KLASİKLERİ KÜLTÜR DİZİSİ
SOSYAL YAYINLAR

Kapak: İsa Çelik